

URTX

T

ERESA RIERA I GUARDIOLA,

TARGARINA DEL SEGLE XVII

(SEGONA PART)

Josep M. Planes Closa

TERESA RIERA I GUARDIOLA, TARGARINA DEL SEGLE XVII (SEGONA PART)

**Josep M.
Planes Closa**

Professor de
l'IES Lo Pla d'Urgell
de Bellpuig

El quart matrimoni

El 20 de gener de 1676, es van casar a Tàrrega el noble *Don Francesc Roger de Llúria*, que consta que vivia a Cervera, i la noble *Doña Teresa de Riera*, vídua del doctor targarí Pere Farreny. La partida no indica els pares dels dos nuvis ni tampoc que el nuvi sigui vidu, però res d'això no és un problema, perquè tota la documentació recopilada forneix dades de sobres en relació a la família Roger de Llúria. Per cert, que resulta curiós que a la núvia la designin com a Teresa de Riera, o sigui, amb el cognom patern precedit del «de», que no li corresponia. Això i el qualificatiu de «noble» semblen un burd intent d'igualar-la en categoria amb el nou marit, quan la diferència era ostensible. Foren casats sense les monicions, per dispensa del vicari general del bisbat. Els testimonis del casament foren *Don Francesc Perelló*, de Cervera, i *Lluís Fàbrega*, ciutadà honrat de Barcelona, de Tàrrega.¹⁶⁷

El nou marit de la Sra. Teresa, sens dubte d'edat alta (li podia portar una vintena d'anys), era Francesc Roger de Llúria i de Magarola, carlà de Granyena, vidu d'Elionor de Çaportella i de Vallseca, amb la qual havia tingut pel cap baix cinc fills: un nen (Lluís) i quatre nenes (Maria Magdalena, Elionor, Ramona i Maria). Tots aquests fills vivien i eren bastant grans. La Sra. Teresa, però, no hagué de preocupar-se per atendre'ls, perquè tres d'ells es casarien —el xicot, precisament amb la seva filla gran— i dues noies es farien monges.

Els Llúria (o Lloria), que sembla que es consideraven descendents del gran almirall del segle XIII, eren una família nobiliària amb propietats, jurisdiccions i interessos senyorials a Biure, Granyena i Sidamon. Van tenir relació amb Torà i la vegueria dita de Segarra. També tingueren casa a Tornabous (la que actualment és l'ajuntament) i a Anglesola.¹⁶⁸ Residien sovint a Granyena, on hi havia un castell habi-

table, amb presó, celler, capella, forn de pa, cups i una torre rodona. També haurien residit a Barcelona i a Cervera. Van enllaçar amb algunes de les millors famílies de la noblesa segarrena, com els Oluja, els Çacirera, els Çaportella o els Folcràs. Era, doncs, una nissaga de l'aristocràcia comarcal més «rància». I, aquell segle XVII, molt habituada a enviar les filles a Vallbona o a altres monestirs: com a mínim quatre noies Llúria (o Lloria) foren monges en aquesta època, i això sense comptar una de les filles de la Sra. Teresa, que també seria religiosa. En definitiva, la nostra dama s'havia integrat en una nissaga que sens dubte li donaria prestigi i categoria social, suport i resultats en els seus afers patrimonials, però que també l'hauria poguda despersonalitzar i sotmetre a una etiqueta i uns deures feixucs.

Remarquem que la família Lloria o Llúria (o Roger de Llúria) estaria molt connectada amb la ciutat de Barcelona i amb la classe política catalana. De fet, pràcticament totes les famílies de la noblesa rural del país hi estaven. L'oncle del Sr. Francesc, que fou Jeroni Roger de Llúria, es casà amb una Reguer, el pare de la qual visqué a Barcelona (tot i que la família Reguer sembla connectada amb les terres lleidatanes). La mare del mateix Sr. Francesc, la Sra. Isabel de Magarola i de Genovart, havia estat d'aquella ciutat. Els Magarola eren una família d'apotecaris i mercaders que ràpidament es passà a l'activitat jurista i a la promoció política. El pare d'aquella Sra. Isabel, Joan Magarola, va ser doctor en Drets, doctor del Reial Consell i regent del Consell d'Aragó. Un cosí germà de la Sra. Isabel, Miquel Joan Magarola, va tenir els mateixos càrrecs.¹⁶⁹ Posteriorment, detectem un Jeroni de Magarola, igualment doctor en Drets i doctor de l'Audiència, situat a Barcelona però molt relacionat amb Lleida.¹⁷⁰ I dos Magarola eclesiàstics arribaren a presidents de la Generalitat (1623 i 1665).

Francesc Roger de Llúria i de Magarola havia tingut pel cap baix dos germans i tres germanes. Dels dos germans, Ramon i Lluís, no en tenim dades. De les tres germanes, una, Estefania, s'havia casat, sembla que molt jove, amb un donzell cerverí pràcticament adolescent i orfe de pares: Agustí de Folcràs.¹⁷¹ Aquesta Estefania va morir aviat, en plena Guerra dels Segadors, com tanta gent. Les altres dues germanes van ser monges a Vallbona. Una, Anna, va morir jove. L'altra, Maria, va viure molts anys i es convertí en una autèntica institució al cenobi vallbonenc, del qual va ser bossera durant trenta-sis anys, sotspriora durant tres i finalment abadessa durant un parell de mesos tan sols, per mort.¹⁷²

La primera dona de Francesc Roger de Llúria i de Magarola, Elionor de Çaportella i de Vallseca, era filla de Lluís de Çaportella i de Maria de Vallseca. Els Çaportella (o Saportella) eren senyors de la Curullada, amb casa a Cervera. En Francesc i l'Elionor van fer els capítols matrimonials amb el notari de Barcelona Lluís Collell l'any 1647. La germana de la núvia, Clemència de Çaportella, i el marit d'aquesta, Francesc de Vilallonga, van prometre donar-li 1.000 lliures, quantitat que ja veurem que costà molt de pagar. Francesc Roger de Llúria i Elionor de Çaportella van tenir, com diem, cinc fills que van arribar a adults. Dues noies (Maria Magdalena i Maria) van ser monges santjoanistes. Una altra filla, Ramona (o Raimunda), també anava per monja, car fou escolana del cenobi de Vallbona, però durant la tardor del 1676 deixà el convent per casarse amb Francesc de Perelló, ciutadà honrat de Barcelona, de l'Ametlla.¹⁷³ Per cert, que el dot promès per Francesc Roger de Llúria a la seva filla Ramona (2.000 lliures) no es va pagar, cosa que va provocar que el matrimoni Perelló-Llúria posés plet; tornarem sobre el tema més endavant. L'altra filla, Elionor, es casà amb Gabriel de Borràs i de Carbonell, un cavaller resident a Tarragona amb un important patrimoni en aquella ciutat.¹⁷⁴

Quant al fill del Sr. Francesc, que era Lluís Roger de Llúria i de Çaportella, es va casar precisament amb la filla gran de la Sra. Teresa, Teresa Valedor i Riera. O sigui, que es produí un doble enllaç: els pares vidus per un cantó, els fills per un altre. Aquest tipus de bodes dobles eren relativament habituals en aquelles èpoques. No sé el lloc ni la data del casament dels dos joves, però referències documentals de la tardor de 1676 ja els presenten com a marit i muller. S'haurien pogut casar poc després dels pares. Una referència notarial posterior indica que els capítols matrimonials entre Lluís Roger de Llúria i Teresa Valedor foren fets amb el notari de Cervera Rafael Renyer el 19 de setembre de 1677. Per desgràcia, no he

pogut localitzar aquests capítols. La data em despista. No hi haurà potser un error d'escriptura i l'any serà 1676 en lloc de 1677? Sembla el més lògic. En aquells capítols, Francesc Roger de Llúria va fer donació de la seva heretat al Lluís, encomanant-li que pagués el dot de 2.000 lliures a sa germana Ramona.

Per tant, la Sra. Teresa va casar jove la seva primogènita, Teresa Valedor i Riera: amb uns 16 anys. L'hereu Llúria era un gran partit i ningú no l'hauria rebutjat a la comarca. Encara que, si ho mirem bé, també era un excel·lent partit la noia, que era l'hereva Valedor, i ja hem parlat del notable patrimoni que el difunt Sr. Joan Àngel i després la tutela havien reunit a Tàrrrega, a banda dels interessos econòmics que hi havia en altres indrets. Aquell patrimoni no estava plenament en mans de la noia i de sa mare, però els respectius casaments amb els barons Llúria podien donar-ne el control definitiu, tan llargament desitjat. Segurament aquesta era la raó fonamental d'aquelles bodes.

Sembla que de moment els dos matrimonis van viure a Tàrrrega, centrats en l'herència Valedor, encara no del tot alliberada, segons deixa entreveure algun indici. Podien, això sí, fer estades temporals a Granyena, població situada molt a prop. Quan els dos matrimonis o algun d'ells residien a Tàrrrega, quina casa habitaven? La que havia comprat Pere Farreny al carrer d'Agoders l'any 1670? O la casa dels Valedor, comprada l'any 1657 pel Sr. Joan Àngel? Ara per ara, ho ignorem. Sabem que aquesta casa dels Valedor era també al carrer d'Agoders, a la banda esquerra tot baixant, molt a prop de la casa que comprà misser Pere quan es casà amb la Sra. Teresa. Davant per davant de la seva casa, a l'altre costat del carrer d'Agoders, els Valedor tenien un altre immoble, que servia de botiga i estable; una referència indirecta de l'any 1676 esmenta aquest altre immoble Valedor, situat a la part dreta del carrer, tot baixant. En efecte, el 5 de febrer de 1676, Llorenç Ribera, fuster de Tàrrrega, va vendre la seva casa a un altre targarí, el passamaner Francesc Molins; aquella casa dels Ribera afrontava pel sud amb el carrer d'Agoders; per l'oest, amb la casa del matrimoni format per Valeri Teixidor, candeler de cera, i Isabel Monfar; pel nord, amb un *aviario* (colomar?) del sastre targarí Jacint Calbis; i per l'est, amb l'honor de les filles i hereves del difunt Joan Àngel Valedor.¹⁷⁵ A retenir que al segon immoble dels Valedor li diguin «honor», en lloc de «casa».

Visquessin on visquessin, els matrimonis Llúria-Riera i Llúria-Valedor aviat degueren plantejar-se què fer amb la filla petita de la Sra. Teresa, Maria Valedor i Riera. I no haurien trigat a decidir que fos monja, decisió salomòni-

ca que avui dia ens pot semblar cruel, perquè no haurien deixat opinar la pròpia interessada. Recordem que en aquella època les famílies catalanes de classe alta sovint feien ingressar les seves filles als convents quan encara eren molt jovenetes. Els Llúria estaven habituats a utilitzar aquest mecanisme per treure's del damunt les nenes que els «sobraven». I així devien mirar ells aquella noieta. Potser fins i tot ho van imposar a la Sra. Teresa. En tot cas, la nena fou reclosa en un convent, i curiosament no a la propera Vallbona, sinó a Barcelona. La Maria «desapareixia» així del mig per sempre més. Viuria molts anys, però al marge dels seus familiars, tan sols com una referència llunyana.

El control de l'herència Valedor i els cobraments dels deutes que hi estaven relacionats van tenir motivats els matrimonis Llúria-Riera i Llúria-Valedor durant els primers anys de les respectives unions, donant-nos novament una pista sobre les autèntiques raons d'aquells casaments, per damunt de tot interessats. I aquell control i aquells cobraments no es van poder fer sense actuacions judicials i gestions oficials, una dinàmica que la Sra. Teresa ja feia anys que coneixia. Davant aquelles dificultats, les parelles van designar procuradors en diverses ocasions i ja des de bon començament. Així, el 5 de juny de 1676, i de Tàrraga estant, Francesc Roger de Llúria i sa muller Teresa Riera (ell, en tant que usufructuari; ella, en tant que propietària) van triar perquè els representés el rev. Francesc Ribera, prevere de Tàrraga.¹⁷⁶ D'altra banda, el 27 d'octubre de 1676, tots dos matrimonis (Llúria-Riera i Llúria-Valedor), que consten doïmiciats a Tàrraga, van designar procurador comú Marià Terés i Riera, professor de Lleis que aleshores residia a Barcelona, per a plets.¹⁷⁷ Aquest Marià Terés i Riera era un jove targarí, nebot de la Sra. Teresa i cosí germà de la seva filla (un dels descendents del Baltasar i la Dorotea).

Mentrestant, el burgès Josep Torres va requerir que es tornés a fer una declaració davant notari dels rendiments de la parcel·la Santes Creus, que ell encara administrava en nom de la tutela Valedor. La nova declaració va tenir lloc el 20 de juliol de 1676 i la va fer un personatge que ja coneixem: el negociant targarí Francesc Corcó, que aleshores feia de delmador de la col·lecta de grans de la vila. Aquell mateix dia, en Corcó va anar a l'era del burgès Josep Torres i va delmar un muntet de blat collit a la parcel·la Santes Creus de les nenes Valedor. Un cop retirat el delme i la primícia, al muntet de blat van quedar quatre quarteres i quatre quartans; dues quarteres i dos quartans eren per a les nenes o els seus curadors, i dues quarteres i dos quartans eren per al mitger de la parcel·la (mitger que havia canviat, i que

aleshores era una vídua, Teresa Vilaplana). L'acta notarial precisa que aquella declaració es va fer concretament a instància d'Antoni Hebrart, negociant de Tàrraga, gendre i procurador del burgès Josep Torres.¹⁷⁸ A destacar el poc blat que aquell any s'havia fet a la parcel·la; potser la collita havia estat molt dolenta, o potser només se n'havia sembrat una petita part i la resta s'havia deixat de guaret.

Allò havia de ser una de les últimes coses que el burgès Josep Torres pogués tramitar a la tutela Valedor. Amb els casaments de la Sra. Teresa i de la seva filla gran, aquella tutela Valedor va quedar del tot desnaturalitzada. A partir d'aleshores, havien de ser els Llúria els qui s'encarreguessin dels afers d'aquell patrimoni. Legalment, encara es va mantenir la ficció de l'existència de la tutela, però aquest formalisme no podia amagar el gran canvi familiar i econòmic que s'havia produït. Així ho va entendre Jaume de Potau des de la seva privilegiada posició a Barcelona, el qual ràpidament va deixar estar el càrrec de tutor, acceptant el nou paper dels Llúria. D'aquesta manera, el marit de la Sra. Teresa, Francesc Roger de Llúria i de Magarola, es va convertir en el nou tutor i curador de les nenes Valedor (les filles de la seva nova muller), per renúncia del Dr. Jaume de Potau, jutge de l'Audiència. El Sr. Francesc va ser designat nou tutor pel veguer de Tàrraga, però en calia l'aprovació per part d'instàncies superiors. El 4 de novembre de 1676, el Sr. Francesc va designar procurador seu Jeroni Moler, *famulus* del noble barceloní Jeroni de Magarola, per tal que gestionés que el veguer de Barcelona li aprovés aquell càrrec de tutor i curador de les filles i béns del difunt Joan Àngel Valedor, càrrec al qual havia renunciat Jaume de Potau, jutge de l'Audiència.¹⁷⁹

No sabem si el burgès Josep Torres va ser tan comprensiu en aquest tema com el jurista Jaume de Potau. Perdre el control d'uns béns que havia tingut a les seves mans durant anys no degué fer-li gens de gràcia. Potser va intentar alguna maniobra legal contra aquells canvis en la tutela. Sigui com sigui, aviat hauria vist que tenia les de perdre davant els Llúria, així que segurament va decidir retirar-se. Per una referència notarial posterior, sabem que es van passar uns comptes i que el burgès Torres, com a curador de les nenes Valedor, en devia coses.¹⁸⁰ No s'indica la data ni cap més detall sobre aquests comptes, però és factible deduir que estarien relacionats amb aquesta època i amb aquesta situació.

El 23 de desembre de 1676, Francesc Roger de Llúria i de Magarola va sortir fiador del seu gendre Francesc de Perelló, el polèmic individu de l'Ametlla que estava en ple procés d'ascensió social, però que tenia un caràcter

cantellut i sempre complicava la vida a tothom qui estava al seu voltant. Aquell ambiciós gendre tenia aleshores un problema amb la justícia i el Sr. Francesc, com a sogre, no va tenir més remei que ajudar-lo (tot i que ja devien haver començat a discutir pel tema del pagament del dot de la Ramona). A l'acta notarial segueix constant que el Sr. Francesc residia aleshores a Tàrraga.¹⁸¹ També a Tàrraga acabaria fent cap el polèmic Francesc de Perelló, convertint-se en un difícil veí per als Llúria i les seves esposes. Prou voldríem saber com es portava personalment amb aquest individu, de qui era sogra política, la Sra. Teresa. De fet, ella estava molt acostumada a tractar homes ambiciosos i complicats.

Però de moment el principal problema dels matrimonis Llúria-Riera i Llúria-Valedor era la gestió econòmica i posar al dia tots els quantiosos interessos que els eren favorables, i que estaven prou escampats i enrevessats. Òbviament, havien de seguir acudint al reiterat nomenament de procuradors i a les actuacions legals. Ja ho havien practicat l'any 1676 i en endavant van continuar amb la mateixa dinàmica. La Sra. Teresa portava anys atrapada en aquesta situació, sempre esperant resolucions, sempre escoltant consells d'advocats, sempre delegant funcions en representants, sempre confiant en els seus marits (abans, Pere Farreny; aleshores, Francesc Roger de Llúria). Devia estar bastant cansada d'aquest permanent neguit. Però no es podia fer altra cosa que seguir i seguir, perquè el patrimoni rústic i dinerari deixat pel Sr. Joan Àngel bé que s'ho valia. A més, els Llúria estarien perfectament acostumats a aquesta dinàmica de reivindicació i l'haurien assumida sense cap recança; eren una família destacada que havia de tenir també els seus propis interessos i contenciosos, amb prou experiència en aquestes qüestions.

El 12 de febrer de 1677, i de Tàrraga estant (vila on consta que vivien), els cònjuges joves, Lluís Roger de Llúria i Teresa Valedor, van designar procurador comú Francesc Ribera, prevere targarí, perquè pogués treure diners en nom d'ells de les taules de canvi i bancs de Barcelona, Cervera i altres ciutats i viles de Catalunya.¹⁸² Si recordem, el prevere Francesc Ribera ja havia estat designat procurador per la Sra. Teresa i el Sr. Francesc el juny de 1676.

El 26 de maig de 1677, i sempre a Tàrraga (on vivien), els cònjuges grans, Francesc Roger de Llúria i Teresa Riera, van designar procurador comú Jaume de Magarola, abat de Sant Pere de Galligants, perquè cobrés diners i drets senyorials a ells deguts, fes concòrdies i portés plets en el seu nom.¹⁸³

Un dels contenciosos que els matrimonis Llúria-Riera i Llúria-Valedor (els marits, com a usufructuaris; les dones, com a propietàries) portaven en aquesta primera època era contra el prevere i beneficiat targarí Francesc Blasco. No en sabem la raó, només que hi havia en joc molts diners. El plet es portava a la cúria eclesiàstica de Solsona i a la metropolitana de Tarragona. La justícia va donar la raó als matrimonis Llúria, i el capellà Blasco va ser condemnat a pagar-los 1.169 lliures, 7 sous i 6 diners, segons unes lletres executòries emanades de la cúria eclesiàstica de Solsona i datades el 31 de juliol de 1677. Uns dies després, el prevere va pagar una part d'aquella crescuda suma als dos matrimonis: en concret, 682 lliures, a bon compte de tota la quantitat. El 17 d'agost de 1677, els cònjuges Llúria-Riera i Llúria-Valedor li van fer època pel cobrament d'aquells diners. Els Llúria havien rebut 237 lliures del nostre vell conegut Josep Torres, burgès honorat de Perpinyà, encara domiciliat a Tàrraga, que les va pagar en nom del capellà Blasco; les altres 445 lliures les van rebre de mans del mateix prevere. L'acta especifica que la Sra. Teresa havia estat casada anteriorment amb Joan Àngel Valedor, però no diu res del seu marit següent, Pere Farreny; això i la referència al caràcter de propietàries de les dones em fa pensar que aquell contenciós tenia a veure amb els interessos patrimonials Valedor.¹⁸⁴

El 15 de novembre de 1677, el matrimoni dels grans (que seguia residint a Tàrraga) va designar un altre procurador. Francesc Roger de Llúria i Magarola ho va fer en tant que tutor i curador de les noies Valedor i també com a usufructuari dels béns dotals de Teresa Riera, sa muller. De la seva banda, la Sra. Teresa ho va fer en tant que propietària i tenutària, pel seu dot i altres drets, de l'heretat i béns que foren del difunt Sr. Joan Àngel. El procurador designat en aquella ocasió fou Genís Vidal i Roda, donzell resident a Barcelona. Va ser facultat per treure diners de la taula de canvi de Barcelona i de les taules d'altres ciutats i viles del Principat, diners que havien estat o que serien dipositats a favor del matrimoni Llúria-Riera per universitats, comunitats, institucions o persones particulars.¹⁸⁵

Per aquelles dates, i potser relacionat amb la procura suara esmentada, la tutela Valedor va cobrar de Francesc Riera, ciutadà honorat de Barcelona, domiciliat a Guissona, 3.000 lliures, que precisament foren dipositades a la taula de canvi de Barcelona. Aquella suma era el quitament de part d'un censal mort de 4.000 lliures de preu, el qual fou creat anys enrere per Josep Riera, ciutadà honorat de Barcelona, domiciliat a Guissona (el pare del Francesc), a favor de la tutela Valedor. Ja havíem parlat

d'aquest censal, la pensió del qual havia intentat cobrar en alguna ocasió la Sra. Teresa, quan encara estava casada amb Pere Farreny, tot i que la pensió pertanyia a la tutela. Aleshores la tutela estava controlada pel seu nou marit i ja no semblava haver-hi problemes amb el censal. Els Riera de Guissona (que podien ser parents de la Sra. Teresa) van reeixir a alliberar-ne tres quartes parts, segurament a costa de grans sacrificis, perquè la suma era elevada. Desconeixem la data de creació d'aquell censal, així com el destí final de les 1.000 lliures que encara restaven a quitar. Tampoc no podem precisar detalls dels pagaments de les pensions fins aquell moment.

El 2 de maig de 1678, va morir a Tàrrega un dels nebots de la Sra. Teresa: Josep Terés i Riera. Era un xicot de 21 anys que constava com a estudiant. Donat que traspasà en la flor de la vida, aquella pèrdua degué ser un cop molt fort per als seus pares, Baltasar i Dorotea. També hauria omplert de tristesa la nostra protagonista, que, mancada com estava de fills barons, devia estimar de valent els nois de les seves germanes.

Però si podem suposar que la Sra. Teresa tenia afecte als nebots Terés, no devia fer tan extensiu aquest afecte a sa germana gran Dorotea i al cunyat Baltasar. I és que estava barallada amb aquests. Per una referència notarial posterior,¹⁸⁶ sabem que la Sra. Teresa reclamava a la Dorotea i al cunyat Baltasar l'legats, l'legítimes, drets i crèdits. Fins i tot entaulà causa davant la cort de la batllia de Tàrrega en relació a aquest tema. No en coneixem més dades, ni de quan venien les seves reclamacions, ni què reclamava exactament, ni quan es va iniciar aquella causa. Probablement ja feia bastant temps de tot plegat. I el contenciós seguiria allargant-se molt més. En tornarem a parlar més endavant.

La Sra. Teresa s'hauria tret aviat la pena del damunt per la mort del nebot Terés, capficada com estava (amb el seu marit) a fer gestions econòmiques i tancar les coses relatives a l'herència Valedor. A més, per aquelles dates havia quedat novament embarassada, i aquesta futura maternitat es convertiria en la seva raó vital primordial, sobretot tenint en compte que ja no era una dona jove.

La quitació per part dels Riera de Guissona de 3.000 lliures de les 4.000 del censal favorable a la tutela Valedor havia posat molts diners en mans del matrimoni Llúria-Riera. Amb una part d'aquells diners, Francesc Roger de Llúria, nou tutor de les noies Valedor, va comprar un censal mort a benefici de la tutela, en concret el 8 de maig de 1678. Es tractava d'un censal creat una colla d'anys enrere, i que en

aquell moment posseïa Andreu Joan, pagès de Conesa però que vivia a Tàrrega. A aquest individu ja el coneixem, perquè havia fet de procurador de la Sra. Teresa i del seu anterior espòs l'any 1671, en què era carlà de l'Espluga de Francolí. El censal en qüestió era de 120 lliures de preu i 6 lliures de pensió anual, a pagar el 23 de setembre; Andreu Joan el posseïa perquè l'hi havia aportat la seva primera muller, Victòria Florença. Pagava el censal Pere Jaume Cos, mestre de cases de Cervera. Andreu Joan havia arrendat la venda de l'aiguardent a Tàrrega per tres anys i en devia 150 lliures; per evitar-se problemes i pagar una part d'aquell deute, va traspasar a la tutela Valedor l'esmentat censal de 120 lliures, diners que va rebre del Sr. Francesc en el seu paper formal de tutor (i es concreta que això va ser a la taula de canvi de Barcelona). Com que el censal tal vegada podria ser discutit, Andreu Joan va donar a la tutela Valedor tres fermances: la seva segona dona, Cecília Teixidor; Josep de Rialp, donzell domiciliat a Anglesola; i Bernardí Perles, mercader de Tàrrega. El 18 de juny de 1678, el nunci jurat de la cúria de la vegueria i batllia de Cervera va notificar a la dona del paleta Pere Jaume Cos aquella transportació de censal.¹⁸⁷

Els Llúria van proposar-se de donar l'empenta final al tema dels diners que la tutela Valedor havia d'acabar de cobrar a l'Aragó. El 24 de juliol de 1678, Francesc Roger de Llúria, domiciliat a Tàrrega, tutor nomenat pel veguer de la vila, va designar procurador seu el rev. Pedro Alberto Solanot, prevere resident a Bujaraloz, perquè cobrés els diners deguts a les noies Valedor i també perquè intervingués en els plets i demandes que estaven en curs. El prevere Solanot sembla que era un nebot del Sr. Francesc Roger de Llúria, i potser vivia a la casa que els Valedor tindrien a Bujaraloz.

La Sra. Teresa, hereva universal del seu anterior marit, el doctor Pere Farreny, seguia posseïnt, malgrat les polèmiques que al seu moment hi hagués pogut haver, la casa que misser Pere comprà a la banda esquerra del carrer d'Agoders, tot baixant. Havia de pagar un cens anual de 15 sous per aquella casa al prevere figurenc Benet Verdera, obtentot del benefici eclesiàstic simple de Santa Eulàlia a la capella targarina dita de n'Ardèvol; com ja podia esperar-se, hi havia pensions degudes d'aquell cens. D'altra banda, encara s'havia de liquidar el lluïsmo per la venda de l'immoble; al seu moment, el Verdera havia renunciat a aquest lluïsmo, però aleshores el reclamava. El prevere Benet Verdera, que a aquelles alçades ja era doctor en Drets i rector de parròquia (en concret, a Rajadell, localitat situada prop de Manresa), havia tornat a designar procurador seu a Tàrrega el negociant de la vila

Francesc Corcó. El 21 de novembre de 1678, aquest Corcó va fer època a Francesc Roger de Llúria, domiciliat a Tàrrega, marit i usufructuari dels béns dotals de la Sra. Teresa, reconeixent que li havia donat 22 lliures. Amb aquells diners es pagaven els censos deguts i el lluïisme per la compra de la casa, la qual compra va ser feta pel difunt Pere Farreny.¹⁸⁸

Embarassada des de la primavera de 1678, la Sra. Teresa va tenir la seva nova criatura, una nena, al començament de 1679. D'aquesta manera feia novament pare un tardorenc Sr. Francesc, mentre que ella tornava a experimentar les sensacions de la maternitat poc abans que comencés a passar-li l'edat. De fet, va parir amb 39 anys justos, i sembla que en endavant ja no tingué més fills. Batejada el 16 de gener de 1679 a Tàrrega, la nena va rebre els noms d'Antònia, Gervàsia i Jerònima. Els padrins foren els respectius fills casats dels dos tardans pares: *Don Lluís Roger de Llúria i Çaportella* i *Na Teresa Valedor*.¹⁸⁹ A destacar la curiosa tendència de la Sra. Teresa a infantar només nenes.

El procurador designat a l'Aragó amb l'encàrrec d'acabar de cobrar els deutes favorables als Valedor, el prevere Pedro Alberto Solanot, hauria escrit diverses vegades al marit de la Sra. Teresa informant-lo de com estaven les coses. Conservem una d'aquestes cartes, feta a Bujaraloz el 24 de maig de 1679. En Solanot començava dient al Sr. Francesc que en l'estafeta anterior havia escrit a Tomàs Borràs adjuntant una carta per a ell, en què l'informava de com anaven les gestions a Castejón. En

aquesta població, gairebé tots els deutes estaven cancel·lats; uns ho foren pel propi Sr. Valedor l'any 1659, els altres pel seu procurador Baltasar Terés l'any 1664. Només faltava cobrar 200 lliures, però els de Castejón deien que una part d'aquesta quantitat ja la tenien pagada. El prevere Solanot reblava: «*abran de dar claridad y si no les aremos pagar estas ducientas libras*». Demanava al Sr. Llúria una altra carta de poder en què li donés facultat de sol·licitar a qualsevol notari els papers que pertanyien a la tutela, perquè aquells aragonesos només feien que posar entrebancs a les gestions: «*tropieçan —es queixava el prevere procurador— con qualquier cosilla y a mas que piden la procura o copia para quedarse con ella*». Per tant, calia que el Sr. Francesc li enviés dues còpies, una per donar, «*otra para azer diligencias de justicia*». Si no, «*no se saldra con esta gente*». Urgia fer les gestions amb rapidesa, perquè la comanda prescrivía el vinent 15 de desembre i a partir d'aquella data ja no es podria cobrar.¹⁹⁰ No es parla d'altres quantitats. Sembla evident que els deutes aragonesos ja havien estat cobrats en gran part en vida del Sr. Joan Àngel, i aleshores només quedaven les escorrialles.

El prevere Solanot havia demanat a Francesc Roger de Llúria una altra carta de poder facultant-lo perquè pogués sol·licitar a qualsevol notari papers de la tutela Valedor, i immediatament el marit de la Sra. Teresa li va fer el document. El 30 de maig de 1679, de Tàrrega estant, el Sr. Francesc, en tant que tutor i curador de les noies Valedor, va designar de nou procurador el prevere Pedro Alberto So-

Vista de Tàrrega l'any 1880.

Imatge publicada al llibre de Josep Pleyan de Porta: *Àlbum històric, pintoresch y monumental de Lleyda y sa provincia*.

lanot, resident a Bujaraloz, però aleshores amb facultat de demanar a qualsevol notari «qualquier carta de encomenda o qualquier otro papel, acto o escritura que a mi en dichos nombres o a las dichas menores pueda pertenecer, sin mas instancia que con el presente poder».¹⁹¹

Fins 1679, i tal com ja hem vist, qui més activitat desplegà a Tàrrega dels dos Llúria fou el pare, d'acord segurament amb la Sra. Teresa, tota una veterana en les qüestions econòmiques i legals de la família. A partir d'aleshores, però, qui més va destacar a la vila va ser el Llúria fill, Lluís, el qual assolí un gran protagonisme públic i es convertí durant uns anys en una autèntica personalitat local. Potser el pare estava delicat de salut i preferia fer una vida més retirada. Potser la Sra. Teresa volia més tranquil·litat després d'haver tornat a ser mare. Potser el matrimoni dels grans feia estades a Granyena, mentre el matrimoni dels joves residia sempre a Tàrrega. No podem comprovar fefaentment aquests extrems, tan sols es tracta d'interpretacions que suggerim. En el protagonisme targarí adquirit pel Sr. Lluís hi tenia sens dubte molt a veure el fet que l'heretat Valedor havia passat plenament a mans de la seva jove esposa. Ell, com a marit, portaria aquella heretat, i això li donaria una influència local ben òbvia.

Mentrestant, el pare, l'any 1680, posà plet contra els Vilallonga-Çaportella a l'Audiència. Els reclamava 500 lliures d'aquelles 1.000 que l'any 1647 havien estat promeses a la seva primera dona, Elionor de Çaportella, en els capítols matrimonials. Les altres 500 lliures sí que foren rebudes, per mitjà de la Sra. Maria, sogra del Sr. Francesc. Com era habitual a l'època, aquell plet s'allargà molt. Animà a posar-lo la Sra. Teresa? L'exigí potser al seu marit Francesc?

El pare pledejava i el fill iniciava la seva carrera de prohóm. Lluís de Llúria (en els primers anys d'estada a Tàrrega, era bastant habitual que l'anomenessin així, mentre posteriorment ja es van acostumar a afegir-hi el vicecognom Roger) va ingressar al consell municipal targarí l'any 1680. I ho va fer amb molta empena, perquè aviat va rebre càrrecs com el de batlle de les jurisdiccions, síndic, oïdor de comptes, administrador de la sèquia Condal i capità de l'hospital de pobres. Tot això, en els exercicis 81-82 i 82-83.¹⁹²

El 26 de febrer de 1681, a Tàrrega, Teresa Valedor, muller del noble Lluís de Llúria, va designar el propi marit perquè li fes de procurador, i això per a tota mena de qüestions. Dos dies després, el 28, els esposos Lluís Roger de Llúria i Teresa Valedor van designar procu-

rador mutu el noble Francesc Roger de Llúria, pare i sogre respectiu, per fer àpoques i albarans, cancel·lar deutes i entendre en plets. Tots els protagonistes consten domiciliats a Tàrrega.¹⁹³ És ben clar que en aquella època la Sra. Teresa havia deixat tot el protagonisme i totes les responsabilitats a la seva filla i als dos Llúria.

L'11 de maig de 1681, sempre a Tàrrega, Lluís Roger de Llúria renuncià a ser procurador de la seva dona Teresa Valedor i subrogà per fer aquesta funció al rev. Francesc Ribera, prevere de Tàrrega.¹⁹⁴

El 18 de maig de 1681, es va cancel·lar un deute relacionat amb els Valedor que feia molts anys que s'arrossegava. Quan encara vivia, el Sr. Joan Àngel va vendre a Miquel Rems, mestre de cases resident a Tàrrega, una mula. El Rems va quedar a deure una part del preu, en concret 60 lliures. El deute s'allargà fins aleshores, en què el paleta finalment el va negociar amb els cònjuges Lluís Roger de Llúria i Teresa Valedor, successors del difunt Joan Àngel en la seva heretat i béns (aquesta indicació és definitiva). El paleta Rems no tenia els diners per pagar i va crear un censal mort a favor dels dits cònjuges (propietària ella, usufructuari el Sr. Lluís). El censal, de 60 lliures de valor i 3 lliures de pensió anual, es podria lluir de vint en vint lliures. La pensió es començaria a pagar tal dia com aquell de l'any vinent. Com que devia ser un home de pocs recursos, el paleta Rems es va veure obligat a donar diverses fermances: Ramon Guardiola, cirurgià resident a Tàrrega; Anna Maria, muller d'aquest i fillastra del paleta Rems; Josepa, vídua del pagès targarí Joan Lloses, també fillastra d'en Rems; i Josep Rems, jove sabater, fill del mateix Rems.¹⁹⁵

El 27 d'agost de 1681, morí a Tàrrega el negociant Baltasar Terés, cunyat de la Sra. Teresa i home segurament molt important en la pubertat i primera adolescència de la nostra protagonista, quan ella estigué casada amb el pagès Magí Falcó. Feia trenta anys d'allò, però el record podia ser molt viu, perquè fou una època nefasta. En els últims anys, aquest cunyat Baltasar i la nostra dama haurien pogut ignorar-se totalment, i fins i tot discutir en públic més d'una vegada, pel contenciós entre les cases iniciat arran de les reclamacions de la Sra. Teresa. Podien tenir-se un odi molt marcat. La dona d'en Baltasar, Dorotea Riera, encara va viure un temps més. Aquesta germana gran de la Sra. Teresa tenia fills adults al seu costat, però això no treu que, un cop vídua, hagués buscat més la companyia d'ella. O potser no, si les dues germanes seguien barallades pel tema de la llegítima i dels drets de cal Terés, amb causa judicial entaulada.

Aquell 1681, amb quaranta-un anys i pujant la seva última filla (Antònia), la nostra dama devia estar preocupada no tant per la situació de la seva germana Dorotea i dels nebots Terés, sinó sobretot per la nova etapa de crisi en què havia entrat la comarca, amb males collites i sobremortalitats (anys 1680-84). Les desgràcies d'aquella conjuntura i les defuncions que augmentaven arreu potser la van fer pensar en la seva traumàtica infantesa. Degué vigilar de molt a prop la salut de les seves filles i dels dos marits Llúria, i pregar perquè la mort, força activa aquells primers anys vuitanta, no entrés a la família. No va poder, tanmateix, evitar-ho.

El seu marit, Francesc Roger de Llúria i de Margarola, va morir per aquelles dates. No traspasà a Tàrraga, sinó a Granyena; quaranta capellans assistiren al seu funeral. S'ha publicat que la data de la seva defunció fou el 1689, però això és clarament un error, perquè l'any 1682 ja consta que havia mort. D'entrada, i gràcies a una referència notarial posterior, tenim la dada que el 22 de gener de 1682 el seu fill Lluís Roger de Llúria el va substituir en la funció de tutor i curador de les noies Valedor, amb nomenament del lloctinent i capità general del Principat i provisió feta per Oleguer de Montserrat, regent de la Cancelleria Reial.¹⁹⁶ Aquest nomenament de tutor a favor del fill sembla indicar que aleshores el pare ja hauria mort. Un altre acte notarial, datat el mes de juliol de 1682, confirma que el Sr. Francesc era difunt i que el seu fill Lluís l'havia heretat. A més, aquell juliol de 1682 es va fer un capbreu a Granyena, probablement motivat per la successió familiar en la carlania.¹⁹⁷

Així, doncs, el destí tornava a ser cruel amb la Sra. Teresa: li prenia el marit per quarta vegada, negant-li l'experiència d'envellir tranquil·lament en companyia de l'espòs. A més, la seva filleta Antònia quedava òrfena de pare amb tres anys. Més que mai, tots els actes de la dama es degueren centrar aleshores a tenir cura d'aquesta filla petita. La nena va créixer. La Sra. Teresa, amb més de quaranta anys i vídua d'un noble famós, ja no es tornaria a casar.

El lent envelliment de la vídua a la vora d'un gendre absorbent

Amb el marit difunt i una filla de curta edat per atendre, la Sra. Teresa havia de confiar en la seva filla gran i en el marit d'aquesta, el dinàmic Lluís. Pubilla i hereu de les respectives famílies, els joves cònjuges estaven servits. Pel tema econòmic, per tant, no calia preocupar-se. Una altra cosa era la qüestió successòria, perquè no hi havia nens; caldria esperar que aquests vinguessin. El patrimoni agrari reunit a Tàrraga pels Valedor era conceptuat sens

dubte de prioritari, perquè la família va continuar residint a la vila, on a més Lluís de Llúria volia destacar com a prohóm.

Tot i això, el Sr. Lluís devia tenir ben presents els seus lligams segarrencs. El 17 de maig de 1682, un pagès de Granyena, Jaume Arnautera, va crear un censal de 100 lliures de preu i 5 lliures de pensió anual, a favor dels fills i hereus del difunt Francesc Copons, doctor en Drets de Tàrraga. Va donar com a fermaça el noble Lluís Roger de Llúria, domiciliat a Tàrraga.¹⁹⁸ La postura del prohóm seria estar bé amb els pagesos del propi predi.

El 13 de juliol de 1682, el noble Lluís Roger de Llúria i Çaportella, hereu universal del seu difunt pare Francesc, va fer un intent d'avenença amb son cunyat Francesc de Perelló, ja cavaller aleshores, i amb la germana Ramona de Llúria, muller d'aquest, per acabar d'una vegada les raons pel dot promès anys enrere a la dita Ramona. El matrimoni Perelló-Llúria havia obert plet a l'Audiència per aquell tema del dot. Sembla que a Francesc Roger de Llúria aquell contenciós no l'havia espantat, però quan el seu fill Lluís es va fer càrrec de la casa va intentar que no continués. Potser també tingueren a veure, en aquella recerca d'una solució pactada, els bons oficis de la Sra. Teresa, sogra i madrastra dels implicats, i dona experimentada en tota mena d'afers familiars. Van quedar que el vinent mes d'agost, tant el Sr. Llúria com el Sr. Perelló designarien cadascú un doctor del Reial Consell. Aquells doctors farien d'àrbitres en el contenciós i pronunciarien sentència per via amigable. Les dues parts prometien acceptar el veredict i no apel·lar. Si una de les parts trencava aquest conveni, incorreria en una pena de 200 lliures, a cobrar per la part que l'hauria respectat. Tant en Llúria com en Perelló consten domiciliats a Tàrraga.¹⁹⁹ Francesc de Perelló era un home ambiciós, de caràcter fort i molt pledejador; no degué ser fàcil per als Llúria-Valedor negociar i conviure amb ell a Tàrraga. I, per cert, aquell intent d'avenença amb àrbitres de l'Audiència no va donar resultat. El plet seguí el seu curs.

El 27 d'agost de 1682, Lluís Roger de Llúria, carlà de Granyena, domiciliat a Tàrraga, va prestar 24 lliures a Magí Trisan, pagès que vivia a Santa Coloma de Queralt. S'haurien de tornar d'aleshores fins a la festa de la Mare de Déu d'Agost de l'any vinent. Entre el Sr. Llúria i el pagès Trisan s'havia establert un tracte de parceria, que inclogué la venda d'una mula del Llúria al Trisan. Aquella mula seria la garantia d'aquell deute.²⁰⁰ Per desgràcia, no tenim detalls del tracte de parceria.

El 7 de desembre de 1682, Lluís Roger de Llúria, hereu universal del seu difunt pare Fran-

cesc, va designar procurador el rev. Francesc Ribera, prevere targarí que llavors residia a Barcelona. El tema tenia a veure amb el pagament del dot a sa germana Ramona, casada amb Francesc de Perelló. En Ribera podria fer i firmar tota mena de transaccions, concòrdies i contractes, incloses creacions de deute.²⁰¹ No era el primer cop que el capellà Francesc Ribera feia de procurador per a la família Llúria-Valedor, que sens dubte confiava molt en ell. Però el dot no es va pagar.

Per una referència notarial posterior, sabem que el 17 de desembre de 1682 el Sr. Lluís va comprar a carta de gràcia una era, un clos i un farraginar, pel preu de 55 lliures, al terme de Tàrrega, i que de seguida va voler millorar l'era. Tot el conjunt tenia 6 pórques de terra i estava situat a la partida de la Costa del Castell. Ho van vendre els curadors de la pubilla Anna Maria Gener, de la Mora, però amb arrels targarines. Les afrontacions d'aquelles 6 pórques de terra comprades a carta de gràcia eren: a l'est, part amb el farraginar d'Isidori Anguera i part amb l'era dels hereus de Gabriel Arrufat; al sud, part amb el clos de Francesc Flix, doctor en Medicina, i part amb l'era de Ramon de Carreres, donzell i doctor en Drets; a l'oest, amb l'era i clos del dit Carreres; i al nord, part amb el farraginar del dit Carreres i part amb el camí que anava del portal d'Urgellet a les eres de Sant Antoni mitjançant la sèquia de la Vila. Hi havia obligació de cens. Entre els dies 1 i 19 de març de 1683, dos pagesos targarins, Jaume Queralt i Bonaventura Fàbregues, llogats pel Sr. Lluís, van transportar terra amb els seus burros per reparar l'era en qüestió (segurament ampliant-la i alçant-la). La terra va ser cavada per un jornalero, també llogat pel Sr. Lluís; aquest jornalero, del qual no consta el nom, va treballar únicament sis dies. En total, la feina dels dos pagesos va costar 16 lliures i 4 sous; la feina del jornalero, 1 lliura i 16 sous. El Sr. Lluís va quedar a deure de moment aquells diners. Degué fer també altres millores, perquè en total va desprendre 33 lliures.²⁰²

El dinàmic hereu Llúria va sortir escollit paer de Tàrrega per a l'exercici 1683-84, per descomptat en el lloc primer. Va tenir per company a la paeria, en el lloc segon, el mercader Tomàs Borràs, el cunyat de la Sra. Teresa. No era aquell el millor moment per accedir al poder local, amb totes les dificultats d'un període crític, però el Sr. Lluís degué quedar molt content del càrrec, perquè reforçava el seu prestigi personal i el seu paper capdavanter en la nova elit targarina.

El 4 de maig de 1683, Teresa Valedor, muller de Lluís Roger de Llúria, va donar-se per satisfeta de tot el que havia fet el seu marit quan la va representar com a procurador i ales-

hores el va tornar a designar procurador. Hauria de fer cobraments de pensions de censals i negociar amb universitats, comunitats, institucions, elets de concòrdies i persones particulars els quitaments dels dits censals, tant si es tractava de censals ja en part lluitats com d'altres íntegrament per lluir.²⁰³ Fa la impressió com si el matrimoni Llúria-Valedor volgués liquidar d'una vegada per totes el tema censalista favorable a la família, arrossegat de molts anys enrere i segurament enrevessat, amb endarreriments i alguns censals que devien estar poc clars. La complicada herència deixada per l'inquiet i ambiciós Sr. Joan Àngel.

El 7 de juliol de 1683, va morir a Tàrrega la vídua Dorotea Riera i Guardiola, la germana gran de la Sra. Teresa. Tenia 51 anys. La mort li va poder venir precipitada per la tràgica desaparició d'una de les seves filles, que es deia Dorotea, com ella. Aquesta noia (una més de les nebodes de la Sra. Teresa) s'havia casat amb Francesc Ricart, negociant de Linyola, l'1 de març d'aquell 1683, quan encara no tenia els 21 anys. Tot just tres mesos després, pel juny, ve't aquí que va ser assassinada a Linyola, amb els 21 anys acabats de complir i potser embarassada. Sembla que incapaç d'aguantar aquella martellada, sa mare va morir pocs dies després. Els targarins, a prec del veguer, van declarar sometent per perseguir els homicides,²⁰⁴ però no sabem si els van capturar. No hem pogut aclarir encara les circumstàncies d'aquell crim astorant. Les desgràcies familiars continuaven envoltant la Sra. Teresa...

Però la vida seguia i calia mirar cap al futur. Aquest devia ser el lema de la família Llúria-Valedor, acostumada a les adversitats i a tirar endavant costés el que costés. Certament, aquells primers anys vuitanta estaven resultant molt dolents, amb misèria i mort per tot l'Urgell. No convenia, tanmateix, deixar-se portar per l'ambient pessimista del moment. Més aviat era necessari unir-se encara més, enfortir l'economia familiar i intentar aprofitar la conjuntura per fer negocis i especular, treient partit de les dificultats de la majoria. Així devien pensar, per exemple, Lluís Roger de Llúria i Francesc de Perelló, els dos cunyats en altra època barallats i llavors potser mig reconciliats. Tots dos prohoms eren ambiciosos, tenien patrimoni i recursos, i volien destacar en una Tàrrega on no feia molt que s'havien instal·lat. La tardor de l'any 1683, l'un i l'altre van protagonitzar uns tractes econòmics d'altíssim nivell, que incloïen elevades quantitats de gra i milers de lliures. Teniem en Llúria i en Perelló per dues persones riques a escala comarcal, però la veritat és que els tractes que van establir aleshores superen de molt les nostres valoracions inicials. D'on sortien tant gra i tantes lliures? Eren les herències Vale-

dor, Llúria i Perelló encara més importants del que ens pensàvem?

Potser sí, perquè per una referència notarial posterior som informats que el 22 de novembre de 1683 (en plena etapa crítica, recalquem-ho novament) els cunyats Lluís Roger de Llúria i Francesc de Perelló van acordar la següent compravenda, d'un nivell clarament molt superior al que era habitual en els tractes entre particulars que es feien a Tàrraga. El cavaller Francesc de Perelló va vendre al Sr. Lluís 4.000 quarteres de blat i 1.000 quarteres d'ordi. El blat, a 2 lliures i 18 sous la quartera; l'ordi, a 1 lliura i 14 sous la quartera. En Perelló es comprometia a donar aquell blat i ordi al Sr. Lluís d'aleshores fins a la vinent festa de Sant Tomàs Apòstol. En Llúria va pagar per endavant al cunyat Perelló 13.000 lliures, suma que era la major part del preu dels grans esmentats.²⁰⁵

Hi ha la possibilitat que el Sr. Lluís volgués aprofitar les dificultats de la gent en aquell període crític per especular amb el preu dels grans. Comprant una elevada quantitat de blat i ordi, podia preveure de retenir-lo uns mesos i posar-lo després a la venda a un preu més alt, quan la gent, desesperada, pagaria el que fos per unes quarteres que significarien la seva supervivència. Amb tant gra per vendre, es podia fer una fortuna. Si això era el que pretenia, caldrà parlar de la manca d'escrúpols de l'hereu Llúria, una característica que potser era típica de la seva família, o que com a mínim va poder aprendre del seu difunt pare. I aquesta presumpta poca consciència social del Sr. Lluís seria encara més evident si tenim en compte que aleshores era paer primer de la vila i que havia de donar exemple de solidaritat amb la massa popular en dificultats.

Però també hi ha una possibilitat alternativa: que el Sr. Lluís hagués comprat aquella gran quantitat de blat i ordi en nom de la universitat, exercint el seu càrrec de paer. D'aquesta manera, la vila disposaria d'unes reserves alimentàries i per a llavor, i es podrien vendre els grans a un preu raonable. Per tant, s'evitarien les maniobres especulatives i l'alça incontrolada dels preus. Si aquesta era la realitat i el Sr. Lluís havia fet aquella compra en nom del bé comú, els diners donats al Perelló podien no ser seus (almenys, en part), sinó provenir dels fons municipals o d'unes aportacions col·lectives.

Suposant per un moment que s'hagués tractat de la primera possibilitat, com hauria valorat la Sra. Teresa el projecte especulatiu del seu gendre? L'hauria acceptat, engormada pels diners que podria reportar a la casa? L'hauria discutit, guiada per valors de moral cristiana o simplement preocupada per la mala fama que la família agafaria entre el comú de la gent?

Ens agradaria saber-ho. Si, per contra, va tractar-se del segon supòsit, el de la compra motivada per una finalitat social, la nostra dama deuria sentir-se orgullosa del seu gendre i presumir per tota la vila que la casa Llúria-Valedor treballava per al bé públic.

De passada, convé remarcar el fet que el Sr. Lluís pagués els grans per endavant, sense haver-los rebut encara. Això pot suggerir l'obsessionat que estaria amb aquell negoci, però també les urgències municipals per tancar el tracte, suposant que fos la segona interpretació. En tot cas, es tracta d'un clar exemple de poca habilitat negociadora, o de mercadejar en una situació d'inferioritat. De fet, no era fàcil tancar tractes amb Francesc de Perelló i sortir-ne amb avantatge...

En la interpretació especulativa, si l'hereu Llúria va poder pagar per endavant l'elevada suma que hem indicat, potser la Sra. Teresa o altres familiars el van ajudar econòmicament o li van donar alguna mena de suport, tot i palesar el risc que es corria fent aquell tracte. Continuo pensant que una suma tan alta i invertida amb aquella decisió no es podia reunir així com així. En la interpretació «social», resulta més fàcil explicar la procedència d'aquells diners, que haurien vingut mitjançant aportacions diversificades; en qualsevol cas, fins i tot en aquest supòsit seria possible que els Llúria-Valedor hi haguessin posat molts diners, avançant-los de la seva bossa en nom de la vila.

Fos una realitat o fos l'altra, al capdavant aquella ambiciosa compra de grans es va frustrar pocs mesos després. Francesc de Perelló, que potser presumia de tenir més del que realment tenia, no va donar els grans pactats i retornà els diners. El tracte, doncs, es va desfer.

El 30 de gener de 1684, veiem aparèixer sobtadament a la documentació targarina una germana del Sr. Lluís. Es tracta d'Elionor Roger de Llúria, que aleshores encara era donzella. Consta que vivia a Tàrraga, potser a la casa del seu germà, tal vegada a la casa de sa germana Ramona (la Llúria casada amb Francesc de Perelló). Apareix també referenciada una altra de les germanes, Maria Roger de Llúria (que era monja). Aquestes dues germanes, Elionor i Maria, eren hereves universals de la difunta Estefania Çaportella, tia seva, la qual va ser religiosa santjoanista al convent d'Alguaire i priora d'aquest convent. Doncs bé, l'Elionor va designar procuradora la seva germana Maria, que precisament era monja santjoanista al mateix convent d'Alguaire. Aquesta hauria de cobrar tot això:

1) dels priors de Sant Salvador de Lleida o d'altres persones, les pensions degudes d'un

censal de 600 lliures de preu i 30 lliures de pensió anual, que en vida rebia la tia Estefania Çaportella;

2) de la Sra. Clemència de Vilallonga i Çaportella, domiciliada a Cervera, o d'altres persones, les pensions degudes d'un altre censal de 600 lliures de preu i 30 lliures de pensió anual, que en vida també rebia la tia Estefania.

La Maria negociaria amb la Sra. Clemència i amb altres persones i els donaria el temps que cregués oportú per pagar els deutes.²⁰⁶

Posteriorment, Elionor Roger de Llúria es casaria amb el tarragoní Gabriel de Borràs i de Carbonell.

El 16 de març de 1684, Lluís Roger de Llúria i el seu cunyat Francesc de Perelló van desfer el tracte de les 4.000 quarteres de blat i 1.000 quarteres d'ordi que havien fet uns mesos enrere. En Perelló no havia donat els grans al Sr. Lluís i aquest va voler recuperar les 13.000 lliures que havia anticipat a aquell, de manera que tots dos van anul·lar els acords i en Perelló va tornar les 13.000 lliures al Llúria, el qual li'n va fer àpoca.²⁰⁷

Durant el mes d'agost de 1684, la Sra. Teresa, amb 44 anys, es convertí en àvia. Aparentment, la seva primogènita Teresa i el Sr. Lluís van trigar molt a tenir el primer fill (a no ser que n'haguessin batejat algun fora de Tàrrrega abans de 1684, cosa factible, però de la qual no en tenim cap indici). El naixement de la criatura va anar precedit d'un viatge del Sr. Lluís a Solsona, com a síndic del consell, per negociar amb el bisbe una qüestió relativa al nomenament del nou degà.²⁰⁸ Retornat a Tàrrrega, la seva dona deslliurà un nen. El batejaren el 21 d'agost i li posaren els noms de Francesc, Xavier, Lluís i Bonaventura. Foren padrins els seus oncles, el Sr. Francesc de Perelló i Na Ramona de Llúria, cònjuges.²⁰⁹

L'etapa crítica dels primers vuitanta va quedar enrere. La Sra. Teresa l'havia superada amb un sabor de boca agredolç i confirmada com a vídua distingida a nivell local i comarcal. En aquesta època, la notem cada vegada més supeditada al seu gendre Lluís, que no parava d'agafar protagonisme. La imaginem tenint cura de la seva filla petita, Antònia, i també del nét. Una mica resignada fins i tot. En tot cas, però, aquesta situació passiva de la dama no duraria gaire, perquè noves proves del destí tornarien a fiblar-la i l'obligarien a posar un altre cop en dansa el seu caràcter decidit i la seva voluntat de prendre iniciatives.

De moment, va voler que s'enllestís la qüestió dels drets d'herència de la seva filla segona,

l'oblidada Maria Valedor, que havia de ser monja. La noia ja tindria la vintena d'anys, així que havia arribat l'hora de concretar el tema. La Sra. Teresa hauria insistit sobre això a la seva filla gran Teresa i al gendre Lluís, apressant-los a decidir-se. Durant un temps, aquests potser havien dilatat la qüestió, perquè aquells drets d'herència suposarien una considerable despesa econòmica a la casa. Un cop passada la crisi, però, ja no hi havia excusa per ajornar la decisió. Així, doncs, el 18 de juny de 1685, Lluís Roger de Llúria, en tant que tutor i curador de les noies Valedor, va designar procurador seu i de la tutela el cunyat Francesc de Perelló, cavaller. Aquest hauria de pagar a Maria Valedor (la filla de la Sra. Teresa que anava per monja) tots els drets que pertanyien a la xicota, tant per raó de la llegítima com per altra qualsevol causa, i pagar-li el dot per al seu ingrés al convent de Sant Jeroni de Barcelona. En Perelló tindria plena llibertat de crear els censals que li semblés, fins a la suma o quantitat que considerés oportuna, i els podria encarar a les cases, terres i propietats dels Valedor que volgués. Per a aliments i vestits de la noia, la suma no podria superar les 60 lliures anuals, i s'hi encararien censals ja creats.²¹⁰ Com ja sabem, un dels censals que van traspasar a la Maria Valedor, monja jerònima a Barcelona, va ser el de 550 lliures de valor i 27 lliures i 10 sous de pensió anual que la universitat de Tàrrrega feia a la família Valedor, censal creat l'any 1670 per liquidar un antic deute. A destacar, de passada, la col·laboració i confiança que semblava haver-hi en aquesta època entre els cunyats Lluís Roger de Llúria i Francesc de Perelló. Aparentment, ja estaven superades les seves antigues baralles. Però no era ben bé així, perquè no trigarem a comprovar que el contenciós pel dot de la Ramona encara durava. Més aviat hauríem de parlar de «treva» entre els dos cunyats, en comptes d'autèntica reconciliació.

El 19 de gener de 1686, el Sr. Lluís, novament actuant com a tutor i curador de les noies Valedor, va fer àpoca a na Josepa, vídua de Joan Lloses, de Tàrrrega, reconeixent que li havia pagat 9 lliures, per tres pensions de censal endarrerides, corresponents als anys 1683, 1684 i 1685. Pertocaven al censal de 60 lliures de preu i 3 lliures de pensió anual creat l'any 1681 per Miquel Rems, pagès (i abans paleta) de Tàrrrega. Aquest Rems ja havia mort aleshores, i va haver de respondre del censal la vídua Josepa, fillastra seva i una de les persones que al seu moment havien estat designades com a fermança.²¹¹ La crisi passada havia fet que el pagament d'aquell censal s'hagués endarrerit una mica.

Lluís de Llúria (de vegades encara el designaven així) va tornar a entrevistar-se amb el bis-

be de Solsona el febrer de 1686, aleshores per parlar d'un plet entre la vila de Tàrrega i el bisbat, i també per coses relatives a la comunitat de preveres targarina i la construcció de la nova església. Havia d'anar a trobar-lo a Solsona, però finalment es van entrevistar a Barcelona.²¹² El jove prohoms viatjava força i s'embolicava cada cop més en els afers públics. Què opinarien d'això la muller i la sogra?

De nou la Sra. Teresa es va sentir àvia l'octubre de 1686. El 17 d'aquell mes, la seva filla i el gendre Lluís van batejar un nen, a qui posaren els noms de Francesc, Anton i Bonaventura. El nen no va néixer bé i, davant el perill de mort immediata, fou batejat privadament a casa per Marià Terés, prevere i beneficiat de la parroquial de Tàrrega. Com que la criatura es va refer, posteriorment va ser batejada de manera normal a l'església. El seu padrí va ser el cavaller Francesc de Perelló, i la padrina fou la Sra. Teresa, vídua de Llúria, àvia del nou-nat. Tots vivien a Tàrrega.²¹³

No consten batejats a Tàrrega més fills del matrimoni Llúria-Valedor. És estrany, perquè encara van conviure uns anys més i la muller era jove per seguir tenint-ne. Potser en van batejar en una altra parròquia?

Tampoc no sabem si els dos nens batejats a Tàrrega els anys 1684 i 1686 van arribar a adults o van morir petits. A la parròquia targarina s'havia tornat a perdre el costum d'anotar els albats en aquella època. Potser van morir, i potser el Sr. Lluís i sa muller Teresa no van deixar més descendència, perquè ja veurem que quan ella morí testà a favor de la mare, no pas dels fills, i si n'hagués tingut de vius això no hauria estat lògic.

Lluís Roger de Llúria va tornar a sortir paer primer de Tàrrega per a l'exercici 1687-88. No fou tampoc una anyada fàcil, perquè als problemes i despeses de construcció de la nova església parroquial s'hi havia de sumar la greu plaga de llagostes que havia envaït el terme.²¹⁴

En aquells anys 1687 i 1688, la situació a la casa de Tomàs Borràs, el cunyat de la Sra. Teresa, es va complicar força, cosa que segurament preocupà la nostra dama, perquè havent perdut sa germana gran Dorotea s'hauria atansat més a sa germana petita Josepa. A la família Borràs, el protagonisme l'estava agafant la nova generació. Més en concret, dos fills del mercader Tomàs, anomenats Jaume i Tomàs, tinguts amb una dona anterior i que ja eren plenament adults en aquella època. Haurien pogut néixer els anys 1657 i 1660, respectivament.²¹⁵ Encara que estrictament aquests dos joves no eren nebots de sang de la Sra. Teresa, ella podia considerar-los com a tals i tenir-

los la mateixa estimació que als fills de sa germana. Per cert, tots dos xicots havien estat encarats pel pare cap a unes activitats gens convencionals: la milícia i la religió. El gran, Jaume, havia començat essent capità d'infanteria i posteriorment havia ingressat a la unitat de cavalleria del noble Vicente Muñoz; acabà agafant plaça de capità reformat d'infanteria i es va situar a la vila de Guissona, on el trobem casat amb Maria Francolí, després que aqueta quedés vídua de Francesc Riera, ciutadà honorat de Barcelona amb domicili a Guissona.²¹⁶ El cabaler, Tomàs, era batxiller en Lleis i s'havia convertit en prevere i beneficiat de la parroquial targarina. Davant les dificultats que aleshores tenia la casa, i de comú acord amb els seus fills Jaume i Tomàs, el 18 d'agost de 1687 el pagès Tomàs Borràs (ja no el designen com a mercader) va vendre el dret de lluir corresponent a la peça de terra anomenada la Canuda, parcel·la que havia estat de la família en el passat i que, com ja hem vist, ell havia venut a carta de gràcia al tarragoní Francesc Borràs l'any 1673 pel preu de 1.200 lliures. De fet, els Borràs no podien fer front als pagaments d'alguns censals i a altres obligacions, i tampoc no tenien perspectives de recomprar aquella parcel·la, d'aquí la venda del dret de lluir. Qui comprà als Borràs aquell *ius luendi* fou un vell conegut nostre: el cavaller Francesc de Perelló, domiciliat a Tàrrega, del qual especifiquen que era senyor de les baronies de Renau, el Pedrós, Cucons i el Mas Llorens. El preu de venda d'aquell dret de lluir quedà acordat en 1.390 lliures, de les quals en Perelló se'n va retenir 1.341 per assumir obligacions dels Borràs i únicament en va donar 49 a aquests.²¹⁷

Per acabar de demostrar-nos les necessitats econòmiques que tenia cal Borràs en aquella època, el 29 de març de 1688 el pagès Tomàs Borràs i els seus fills Jaume i Tomàs, que reconeixien necessitar diners, van crear en contra seva un censal mort de 200 lliures de preu i 10 lliures de pensió anual, censal que rebria el convent de Sant Agustí de Tàrrega. Per respondre'n, els Borràs obligaven la seva casa del carrer de Cervera (posteriorment dit carrer del Carme).²¹⁸ Mala cosa, si havien d'hipotecar la pròpia vivenda.

La mala temporada que passaven els Borràs emparentats amb la Sra. Teresa es va fer encara més evident poc després, amb defuncions sobtades d'alguns dels seus integrants. Com la de l'hereu Jaume, el militar, que tot i no viure a Tàrrega tenia molta relació amb la casa, com és ben lògic. El registre d'òbits targarí informa que el mes de maig de 1688 va ser enterrat a Tàrrega el Sr. Jaume Borràs, capità d'infanteria de lleves, natural de la vila. Havia mort, això sí, a Guissona, on tenia fixada la residència i on s'havia casat.²¹⁹

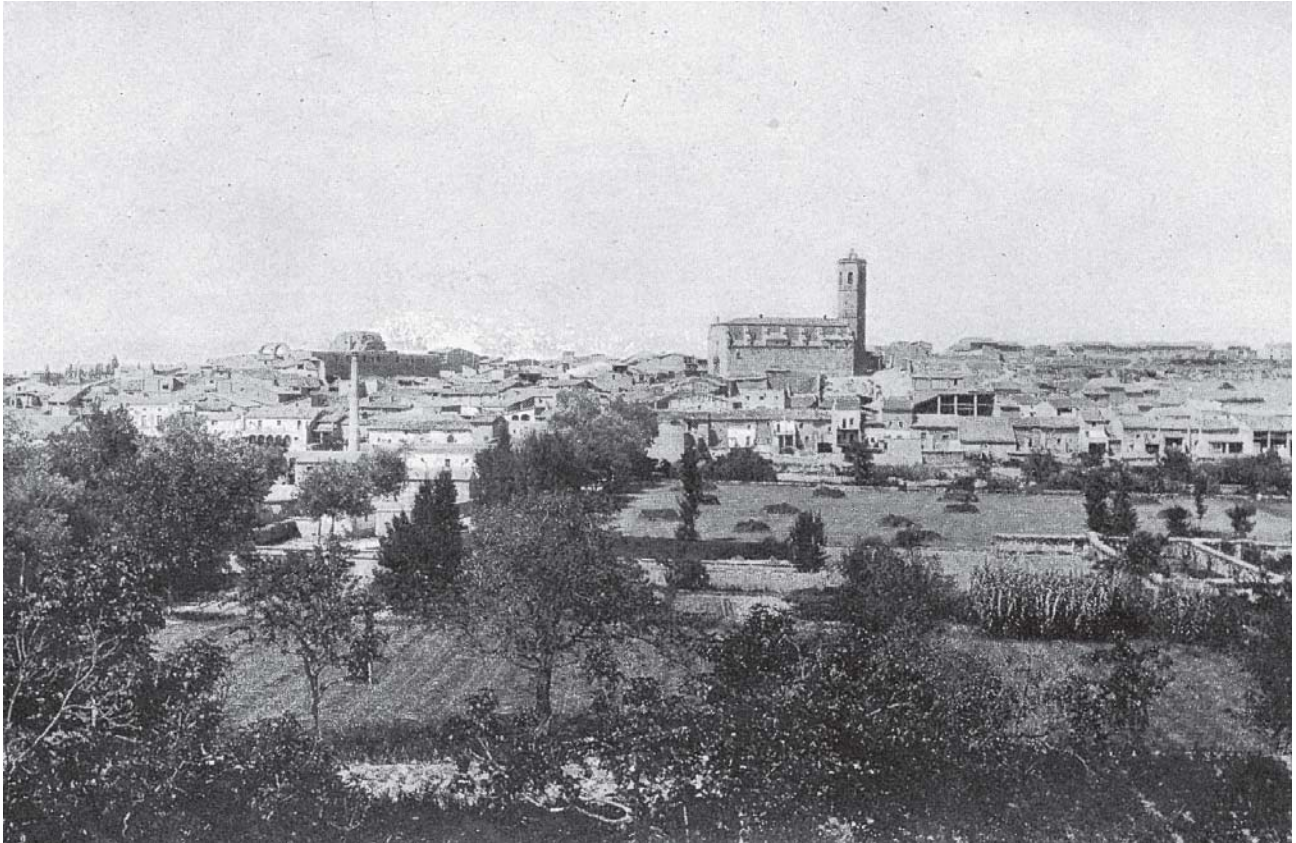
Dos mesos després, el juliol de 1688, qui van dur a enterrar a Tàrrega fou al «magnífic» Josep Torres, burgès de Perpinyà, targari d'adopció i que havia mort a Barcelona.²²⁰ Deixà vídua (Maria Roges) i un hereu jove (l'Anton), que substituïa el seu primer hereu (Josep); quant a les seves filles, ben casades i establertes a Tàrrega, ja l'havien fet diverses vegades avi. Voldríem saber què va sentir la Sra. Teresa davant la mort d'aquell individu, amb qui tanta relació havia hagut de tenir en els anys difícils i polèmics dels inicis de la tutela Valedor. Va sentir una secreta alegria pel seu traspàs? Va sentir tan sols indiferència? De fet, ja feia uns anys que el burgès Torres havia sortit de la seva vida, després que ella fes la maniobra de casar-se amb Francesc Roger de Llúria. Les antigues tensions potser havien quedat apaivagades o oblidades. El burgès Torres se n'havia anat a viure a Barcelona, però no havia oblidat ni de lluny els seus interessos a la capital urgellenca. Fet i fet, en aquesta època constava amb doble domiciliació, a la vegada a la vila targarina i a la Ciutat Comtal. Així és de veure, per exemple, en un acte notarial de l'1 de febrer de 1688, en què el seu procurador a Tàrrega, l'advocat Gaspar Nadal, va gestionar el pagament d'uns deutes que el burgès Torres tenia amb gent de la vila. A destacar, per cert, que aquest acte notarial especifica l'onomàstica completa del personatge: Josep Torres i Guardiola.²²¹ Amb la seva mort, una altra pàgina del passat quedava arrencada per a la Sra. Teresa, que anava veient com les persones que una vegada van marcar la seva vida desapareixien una rere l'altra. Per cert, que el burgès Josep Torres morí deixant arreu molts deutes i creditors; aquests van interposar plet davant l'Audiència i els béns de l'heretat Torres foren legalment segrestats. Bé podem dir que la polèmica acompanyà aquell personatge trágica fins i tot després de la seva mort.

Per una referència notarial posterior, sabem que durant l'estiu de 1688 Lluís Roger de Llúria va deixar Tàrrega i es va establir a Granyena. Aquest canvi de domicili durà molts mesos, però l'hereu Llúria seguí formalment vinculat a la capital urgellenca. De fet, la documentació notarial targarina d'aquesta època va seguir repetint rutinàriament que estava domiciliat a la vila, sense dir-nos res del seu establiment a Granyena fins força temps després. Tot sigui dit de passada, ignorem el motiu d'aquell trasllat del Sr. Lluís a Granyena, bé que podem suposar que bàsicament seria per atendre millor el seu patrimoni familiar. Ignorem també si la Sra. Teresa es va instal·lar a Granyena acompanyant gendre i filla gran, o si va romandre a Tàrrega vivint sola, amb la petita Antònia al seu costat.

El 24 d'agost de 1688, Lluís Roger de Llúria va designar procurador seu Onofre Perelló, ciutadà honrat de Barcelona que residia a la vila de Santa Coloma de Queralt, per tal que manllevés un censal mort a la comunitat de preveres de la mateixa Santa Coloma fins a la quantitat de 300 lliures. El fermança del Sr. Lluís era el seu cunyat Francesc de Perelló. Per cert, que Onofre Perelló era germà de Francesc de Perelló. Al seu torn, aquest també va designar l'Onofre procurador seu.²²² Seguia la col·laboració entre els dos cunyats, que descobrim que aleshores s'estava ampliant al germà Perelló; i seguien les obligacions econòmiques assumides pel Sr. Lluís.

L'11 de setembre de 1688, morí a Tàrrega el mercader (i pagès) Tomàs Borràs, cunyat de la Sra. Teresa i indiscutible personalitat local. Després d'una vida intensa, moguda i inquieta, se n'anava d'aquest món amb casa seva en una situació delicada, i molt preocupat sens dubte pel futur de la família. Deixava una vídua de 44 anys (la Josepa, germana petita de la nostra protagonista) i diversos fills, algun dels quals, com ja hem vist, l'havia tingut en casaments anteriors. Per fer més inoportú el seu traspàs, quan ell va morir la seva dona Josepa estava embarassada, i en avançat estat de gestació; de fet, infantà un nen tot just un mes després de la mort del Sr. Tomàs, probablement ajudada i assistida per la Sra. Teresa, que estaria més que mai al costat de sa germana en aquells moments difícils.²²³ Si la Sra. Teresa vivia a Tàrrega, sembla indubtable aquest suport de la seva part a la germana. Si vivia a Granyena, hauria pogut tornar a Tàrrega per estar amb ella, almenys durant una temporada. La nostra dama seguia veient com les desgràcies familiars reapareixien una vegada i una altra entorn seu. Ella, però, amb 48 anys, parava forta.

La seva principal il·lusió en aquella època devia ser veure créixer l'Antònia, la filla tardana que havia tingut amb el vell Llúria. Molts anys tutorada i ràpidament casada la seva pubilla Teresa, la Maria reclosa en un convent llunyà, aleshores la petita Antònia es convertia en la darrera esperança d'una relació maternofamiliar llarga i enriquidora, quotidiana i tranquil·la, sense les angúnies i els atabalaments del passat. Potser aquesta era una de les raons que la nostra dama no s'hagués tornat a casar: gaudir de la seva filla, conviure les dues plegades, sense haver d'estar a les ordres d'un altre marit. Aquest propòsit, però, podia veure's interferit pel matrimoni Llúria-Valedor, amb qui tal vegada convivia i que sens dubte voldria intervenir en l'educació i el control de la vida de la petita Antònia. Potser el Sr. Lluís i sa muller es van plantejar en algun moment de fer-la monja? Es negà la Sra. Teresa a admetre aquesta possibilitat?

De moment, la nostra dama seguia adoptant una posició de retraïment, com aïllada. No participava en activitats econòmiques ni decisions importants, almenys de forma aparent. Deixava tot el protagonisme al seu gendre Lluís, que s'havia convertit en el ple responsable dels afers familiars. Potser era el preu que la Sra. Teresa havia de pagar per assegurar-se una existència tranquil·la al costat de la seva filla petita. En tot cas, el gendre s'aprofitava prou d'aquesta actitud reclosa de la Sra. Teresa. Durant aquells anys, l'activitat de Lluís Roger de Llúria era cada vegada més intensa i el jove noble no parava d'embolicar-se en tota mena d'afers i iniciatives. Mentrestant, la Sra. Teresa passava inadvertida, sense deixar gairebé rastre en la documentació targarina.

Els negocis de l'hereu Llúria, derivats de les seves possessions a Granyena o Biure i de les que administrava a Tàrraga, eren força ambiciosos. No només tocava cereals o operacions monetàries, sinó també bestiar. I notem que es movia per una àrea geogràfica extensa. En tot plegat hi podia tenir molt a veure el càrrec municipal de comprador de carns que li van donar a Tàrraga en aquesta època, que el faria viatjar de valent i interessar-se a fons pel mercat pecuari. Potser, emperò, els seus negocis amb ramats ja venien de temps enrere, i tal vegada fou precisament per això que li van donar aquell càrrec municipal. Ve a tall indicar que el 18 d'abril de 1689, el Sr. Lluís va designar procurador seu Francesc Vila, pagès que vivia a Tàr-

rega, perquè fes tracte amb els consellers de Barcelona de vendre'ls i dur fins als mercats de carn d'aquella ciutat 400 moltons. El Sr. Lluís donava ple poder al pagès Vila perquè acordés amb els consellers barcelonins com haurien de ser aquells moltons, el dia del lliurament, el preu de venda i les condicions de pagament. El trasllat dels moltons es faria a risc del Sr. Lluís i sense despeses per als consellers de la Ciutat Comtal.²²⁴ El llenguatge d'aquesta acta notarial no deixa entreveure que el Sr. Lluís encarregués aquell tracte en nom del municipi targarí, sinó com un negoci personal.

Que les activitats del Sr. Lluís i els seus contactes estaven agafant en aquesta època una gran volada ho demostra el fet que el 12 de maig de 1689 un pagès d'Ordino (valls d'Andorra), de nom Joan Antoni Rossell, el designà procurador perquè agafés en el seu nom canvi monetari, fins a la quantitat de 150 dobles d'or hispàniques, dels mercaders o altres persones presents a les fires de Plassència, Lió o Tortosa, als interessos que li semblés.²²⁵ Si la nostra interpretació de l'acta notarial és correcta, voldria dir que el Sr. Lluís tindria previst anar a alguna d'aquestes fires i realitzar-hi negocis. Potser a comprar-hi bestiar en nom de la universitat targarina, i de passada a mercadejar pel seu compte.

L'1 d'agost de 1689, el Sr. Lluís, que de manera formal en aquell període sempre constava domiciliat únicament a Tàrraga, va designar

Vista de Bellpuig,
publicada al llibre
de Valeri Serra i
Boldú: *Lo convent
de Bellpuig*, 1908.

procurador seu Francesc París, sastre de Barcelona, perquè cobrés per ell diners que li devien de pensions de censals, censos, violaris, lloguers de cases i terres, parts de collites, arrendaments, lluïsmes i altres drets senyorials. Podria estendre èpoques i portar plets si calia.²²⁶ Com que l'acte de procura no diu en cap moment que l'hereu Llúria actués en nom de la seva dona ni administrant els béns Valedor, sinó a títol individual, interpreto que aquells deutes afectaven el seu propi patrimoni familiar.

Quatre dies després, o sia, el 5 d'agost de 1689, el Sr. Lluís va haver de fer un nou acte de procura. En aquesta ocasió, trià per procurador el rev. Francesc Vergonyós, clergue i beneficiat de la parroquial targarina, el qual hauria de presentar i notificar requisicions i apel·lacions a qualssevol universitats, comunitats, institucions i persones particulars, i també portar plets si convenia.²²⁷ Sembla com si l'hereu Llúria estigués embolicat aleshores en una autèntica ofensiva legal per cobrar els diners i drets dels quals la seva família era creditora, després de portar potser uns anys esperant el miracle del cobrament. Tal vegada ell mateix necessitava aquells diners aleshores, perquè els Llúria també devien coses per un altre costat. Podria ser fins i tot que l'haguessin insistit per passar a l'acció les dues Tereses, la dona i la sogra, que per pròpia experiència devien estar especialment sensibilitzades en relació a aquelles qüestions.

Entre desplaçaments, negocis i maldecaps personals i familiars, Lluís Roger de Llúria devia tenir poc temps per als afers públics targarins en aquella conjuntura. A més, aleshores residia a Granyena, i encara que no havia perdut el contacte amb Tàrrega i que la faceta de prohoms en aquesta vila li interessava de valent, no podia atendre tots els fronts. D'altra banda, algunes de les activitats municipals devien ser poc agradaïdes. I, en definitiva, els interessos personals passaven al davant, com prou devien recordar-li-ho la muller i la sogra. L'agost de 1689, escriví als paers targarins dient-los que per culpa de les seves ocupacions no podia continuar fent l'ofici de comprador de carns que la universitat li havia encarregat. Demanà que es posés una altra persona al seu lloc, com així es va fer.²²⁸

Veient la seva situació i el seu ja llarg allunyament físic de Tàrrega, els dirigents d'aquesta vila van decidir cara al futur prescindir d'ell en el consell municipal i el van desinsacular. Van adoptar aïtal decisió en una reunió del 25 de juliol de 1689 (és a dir, fins i tot abans que el Sr. Lluís dimitís com a comprador de carns). La raó era que aquell any havia faltat a dues reunions del consell general. Aquesta exclusió no va agradar gens a l'hereu Llúria, que tot i residir a

Granyena no volia renunciar a la posició pública que havia assolit a Tàrrega. I decidí reclamar. El 5 de setembre de 1689, el seu procurador targarí, el clergue i beneficiat Francesc Vergonyós, es va presentar acompanyat d'un notari i dos testimonis davant els paers Ramon de Carreres (paer primer), Julià Companys (paer segon) i Josep Novell (paer tercer), i els va presentar un paper d'apel·lació. En síntesi, el rebuig de Lluís Roger de Llúria a la seva exclusió del consell targarí era que es tractava d'una decisió precipitada, que no per la seva absència s'havia deixat de celebrar consell general, i en tot cas li haurien pogut imposar una simple multa; a més, a la reunió on s'havia decidit la seva desinsaculació no hi havia assistit el batlle, de manera que no havia estat el consell general el que ho havia decidit, sinó tan sols una congregació limitada de prohoms sense poder per aprovar una cosa així; i, en definitiva, si ell havia faltat a dues reunions, era per causa ben justificada, atès que feia més d'un any que residia a Granyena. En rebre el paper d'apel·lació, els paers Carreres, Companys i Novell de moment van declinar de pronunciar-se, acollint-se al termini legal establert. Per primera vegada veiem designat el Sr. Lluís amb doble domicili, a Tàrrega i a Granyena, i ens precisen que feia «un any y dos mesos (...) que ha mudat sa habittassio en la vila de Granyena».²²⁹ Tot plegat sembla que va quedar en no-res, perquè l'exclusió del Sr. Lluís no va tirar endavant. En tot cas, l'incident hauria tingut la virtut de canviar els plans que havien fet el personatge i la seva família, i provocar que els Llúria-Valedor es tornessin a vincular plenament a Tàrrega. Després d'aquell rebombori, el Sr. Lluís degué tornar de seguida a la capital urgel·lenca, reacció a la qual volem creure que no hauria estat aliena la Sra. Teresa, a qui sempre motivaria especialment la gestió del patrimoni Valedor des de la seva pròpia vila natal.

Tot just uns dies després d'aquell enrenou de l'exclusió municipal, ja trobem Lluís Roger de Llúria actuant a Tàrrega i mirant d'augmentar el patrimoni familiar en aquesta vila. El 13 de setembre de 1689, comprà a Joan Tomàs (pare) i a Miquel Tomàs (fill), pagesos targarins, un hort clos de dues pórcues a la partida de les Astes de Sant Macari. L'hort, que tenia alguns arbres fruiters plantats, tocava amb l'hort dels Valedor per l'est i pel sud, i aquesta dada és cabdal per entendre aquella compra: els Llúria-Valedor pretenien unir-lo al seu i fer-ne un de sol, més gran. Els venedors es van veure obligats a desprendre's d'aquell hort perquè devien 42 lliures i 14 sous a un altre targarí. L'hort es trobava sota la senyoria de la comunitat de preveres de Tàrrega, que hi tenia dret de fadiga i de lluïsmes, i que a més en rebia un cens anual de 6 sous (cens que a partir d'aleshores pagaria el comprador). El

preu de venda va ser de 90 lliures; el Sr. Lluís se'n va retenir 42 lliures i 14 sous per pagar el deute dels Tomàs, i les restants 47 lliures i 6 sous les va donar en efectiu.²³⁰

El mateix dia 13 de setembre de 1689, Lluís Roger de Llúria va tornar a designar procurador seu el sastre barceloní Francesc París, per a plets.²³¹

Si els Llúria-Valedor no tenien prou embolics en aquella època, tot seguit els en va caure al damunt un altre. La comunitat de preveres targarina tenia dret de fadiga sobre la compravenda de l'hort que acabaven d'adquirir, i va cedir aquest dret de fadiga a un dels seus integrants, el prevere i beneficiat Joan Bellich. I aquest es va proposar de fer-ne ús, reclamant la seva prioritat en la compra. El 3 de novembre de 1689, el capellà Bellich, acompanyat d'un notari i de dos testimonis, es va presentar a la casa on vivia Lluís Roger de Llúria, al carrer d'Agoders de Tàrraga (aquesta indicació, per cert, resulta bàsica per provar que el noble ja s'havia tornat a convertir en ciutadà targarí). Li va presentar un paper de requisitòria exigint-li, en virtut del dret de fadiga, la revenda a favor seu de l'hort, pel mateix preu de 90 lliures, que oferia pagar aleshores mateix; si el Sr. Lluís es negava a fer-li aquella revenda i a firmar-li l'àpoca del preu ofert, l'amenaçava de dur-lo davant la justícia i de reclamar-li els fruits collits i collidors en l'esmentat hort. L'hereu Llúria no s'hi avingué, demanà còpia del requeriment i digué que s'acollia al termini legal establert abans de respondre. Dos dies després, el 5, Lluís Roger de Llúria va anar al despatx del notari que havia escollit el prevere Bellich i li presentà una cèdula de resposta, en què al·legava que ja havien passat els trenta dies hàbils per exercir el dret de fadiga, dret que la comunitat de preveres targarina cedí al Bellich el dia 27 de setembre; a més, afirmava, sense donar més explicacions, que no competia a la comunitat de preveres aquell dret de fadiga; si el prevere continuava molestant-lo amb aquell tema, li exigiria satisfacció de totes les despeses que li causés. Coneguda la postura d'en Llúria, el mateix dia 5 el prevere Bellich passà a l'acció i deposità les 90 lliures, més un afegit de 10 sous, a la batllia local, perquè d'aquesta manera la justícia seguís el seu curs i s'apliqués per via legal la revenda de l'hort. Un mes després, el 6 de desembre de 1689, Magí Huguet, nunci jurat de la cort de la batllia targarina, declarà davant notari que s'havia presentat a la casa del Sr. Lluís del carrer d'Agoders de Tàrraga i li havia notificat el dipòsit d'aquelles 90 lliures i 10 sous i l'obertura de diligències per part del batlle. Sembla que el tema judicial es va allargar uns mesos. Però finalment el Sr. Lluís hauria claudicat i hauria acceptat de cobrar les 90 lliures i pas-

sar l'hort al prevere Bellich; ho suposem així perquè una noteta feta pel notari al marge d'una acta indica textualment: «lo present deposit esta soltat segons apar ab apoca en mon poder als 26 de Jener 1691».²³² Voldríem saber com encaixà aquella derrota el Sr. Lluís, però sobretot com l'encaixà la Sra. Teresa. Ella havia tingut l'hort Valedor abans que el seu gendre i podia sentir encara més estima per aquell hort del costat, que tanta peça hi feia. Potser havia suspirat durant anys per poder-lo comprar, i sens dubte era molt trist veure com s'escapava de les mans de la família tot just haver-lo adquirit.

Quan el tema de l'hort encara no estava solucionat, el Sr. Lluís va crear un censal mort en contra seva. Fou el 24 de febrer de 1690. El censal era de 100 lliures de preu i 5 lliures de pensió anual, i aniria a favor de Joan Çanou, ciutadà honorat de Barcelona, domiciliat a Tàrraga, aleshores un jove adolescent de 15 anys que havia quedat orfe dels dos pares i que en el futur seria un destacat prohoms de la vila. Per cert, que anys a venir la Sra. Teresa tindria un incident amb aquest personatge, com ja comprovarem al seu moment. Els diners d'aquell censal van sortir d'una partida de 400 lliures que els tutors del noi van dipositar a l'arxiu de la comunitat de preveres local, perquè el noi havia volgut quedar alliberat de tutors (segons privilegi concedit pel virrei i la Cancelleria). Els qui van donar les 100 lliures al Sr. Lluís van ser els revs. Francesc Pasqual i Francesc Castanyer, preveres i aquell any capitans de la comunitat. El jove hereu Çanou es va comprometre a tornar a la comunitat de preveres, dels seus propis béns, aquelles 100 lliures posades a censal, si algú reclamava a la comunitat la dita suma. El Sr. Lluís va haver de donar un fermança per garantir el pagament del censal; aquest fermança va ser el seu cunyat Francesc de Perelló, cavaller i senyor de la baronia de Renau, sempre resident a Tàrraga. I no tan sols això, sinó que l'hereu Llúria fins i tot va haver d'obligar una peça de terra seva; es tractava d'una parcel·la campa situada al terme de Granyena, a la partida de la Coma de Sant Pere, i que feia nogensmenys 20 jornals.²³³ La indicació és valuosa, perquè fins ara no teníem dades concretes de les propietats que els Llúria tenien a la Segarra. Per cert, que ens crida força l'atenció que el gendre de la Sra. Teresa anés tan necessitat de diners com per haver d'agafar un censal de tan sols 100 lliures, i al damunt encarant-hi una peça de terra de tanta extensió. Potser estirava més el braç que la mànega i de vegades tenia problemes puntuals de liquidat?

La primavera del 1690, el Sr. Lluís va tornar a sortir paer primer de Tàrraga (exercici 1690-91). Era ja el tercer cop que obtenia aquell càr-

rec local. La distinció li arribava en un moment interessant. La vila havia superat les últimes crisis i semblava créixer amb força. Encara no s'havia acabat la nova església, que de totes maneres estava molt avançada. Les despeses de la seva construcció, i el consegüent endeutament, eren com una llosa per a l'economia local. Malgrat tot, el tema estrella d'aquell exercici no va ser el de l'església, sinó l'intent de millorar els regatges al terme i construir una sèquia nova a la partida de Vallmajor. Va ser un projecte que va obsessionar molts targarins, i en especial una generació de joves hereus de cases bones, generació que en aquella època arribà al poder local. Lluís Roger de Llúria sembla que va veure's arrossegat per aquest grandios projecte, tan ambiciós com difícil de realitzar i optimitzar.²³⁴ Parlarem aviat de les seves actuacions en aquesta qüestió.

Potser preocupada pels embolics en què es posava son gendre, la Sra. Teresa va començar una altra vegada a agafar protagonisme, i l'any 1690 novament la veiem aparèixer amb decisió a la documentació local. Aleshores va protagonitzar un fet que ens sorprèn una mica: alienar la casa que el seu tercer marit, Pere Farreny, havia comprat vint anys enrere a la meitat del carrer d'Agoders, i que per la banda de llevant tocava amb la casa dels Grimau-Montserrat. Aquell immoble pertanyia a la nostra dama com a hereva universal que era del malaguanyat misser Pere, segons la darrera voluntat d'aquest (expressada al notari Josep Lleó).²³⁵ Fou ella sola qui va fer aquesta operació, encara que va tenir l'aprovació formal del seu gendre i de la seva filla gran. Si va alienar aquella casa, potser és que no l'habitava, cosa que reforça la impressió que ella (i la seva filla petita) vivien amb la filla gran i el gendre Llúria a l'altra casa del mateix carrer, la que formava part del patrimoni Valedor. També ens sorprèn que alienés aquella casa que li deixà el difunt misser Pere no venent-la a canvi d'una bona suma de diners, sinó permutant-la per una altra casa, situada al començament del carrer de Cervera, davant per davant de la nova església que aleshores s'edificava, i amb l'obligació afegida de fer-se càrrec d'uns censals. Suposant que fos cert que vivia amb el seu gendre Lluís Roger de Llúria, ¿potser volia posar-se a viure sola i va esperar a adquirir una casa més del seu gust que la que li havia traspasat misser Pere?

Es fa difícil pronunciar-se sobre aquesta qüestió. L'única cosa irrefutable és l'existència de l'acta notarial que informa de la permuta de les dues cases, acta datada el 17 de juny de 1690. La Sra. Teresa va fer aquell tracte amb Mateu Rossinés i Gabriel Rossinés, pare i fill, ferrers targarins. Les cases permutades eren les següents:

1) Casa amb un corral annexat, al carrer d'Agoders, amb aquestes afrontacions: a l'est, la casa i corral del noble Joaquim de Grimau i de Montserrat; al sud, la muralla que anava del carrer de l'Abeurador al portal d'Agoders; a l'oest, un carreró que no tenia sortida; i al nord, el carrer d'Agoders. La casa estava sota la senyoria del benefici de Sant Cristòfor, fundat a l'església parroquial targarina, al qual feia un cens de 15 sous anuals. El corral estava sota la senyoria del convent targarí de Sant Agustí, al qual feia un cens de 8 sous anuals. Casa i corral pertanyien a la Sra. Teresa com a hereva universal del seu tercer marit, Pere Farreny, el qual l'havia comprada al prevere Benet Verdura, beneficiat de la parroquial targarina (encara que no vivia a la vila).

2) Casa amb tres portals, al carrer de Cervera, en el tram que antigament es deia de la Pelleria Vella, davant per davant de la nova església parroquial que aleshores s'estava construint. Les afrontacions de l'immoble eren: a l'est, part amb la casa de Josep Ciurana i part amb el corral d'Antoni Hebrart; al sud, amb la casa i el corral d'Antoni Hebrart; a l'oest i al nord, amb el carrer de Cervera. La casa estava sota la senyoria del convent targarí de Sant Agustí, al qual feia un cens, però aquest no és especificat. L'immoble estava carregat amb dos censals, un de 200 lliures de valor i 10 lliures de pensió anual, i l'altre de 84 lliures de valor i 4 lliures i 4 sous de pensió anual; aquests dos censals es pagaven a la comunitat de preveres de Tàrraga. Aquella casa pertanyia a Mateu Rossinés per compra perpètua que en va fer a Jeroni Molins, teixidor de lli de Tàrraga; el Mateu n'havia fet donació al seu fill Gabriel, donació que es faria efectiva després de la mort del Mateu.

Els Rossinés es farien càrrec dels censos de la casa i corral que adquirien al carrer d'Agoders, i a més pagarien íntegrament els lliümes pel seu traspàs. Podia haver-hi censos i lliümes deguts del passat, que també anirien a càrrec seu. La Sra. Teresa es faria càrrec del cens i dels dos censals (de 200 lliures i 84 lliures de valor respectivament) que estaven posats sobre la casa que adquiria al carrer de Cervera. Sembla que hi havia pensions degudes d'aquests dos censals, que hauria d'assumir també la Sra. Teresa. Com que la casa amb corral del carrer d'Agoders era estimada de més valor que la casa del carrer de Cervera, es va crear en aquell punt un censal mort favorable a la Sra. Teresa i que haurien de pagar els Rossinés; aquell censal era de 200 lliures de preu i 10 lliures de pensió anual; es podria quitar en dues iguals pagues, o tot de cop. Òbviament, la Sra. Teresa no va donar aquelles 200 lliures als Rossinés, car eren com una mena de preu de venda afegit, favorable a ella

per la major valoració que s'atorgava a la casa del carrer d'Agoders, i sobre aquell preu de més es creava el censal. De la seva banda, el Sr. Lluís Roger de Llúria i la Sra. Teresa Valador, gendre i filla respectivament de la Sra. Teresa, van aprovar i ratificar aquella permuta i aquells tractes, tot renunciant a reclamar res en el futur, encara que hi hagués la donació de la casa permutada al carrer d'Agoders de la mare a la filla.

El lliuisme pel traspàs de la casa del carrer d'Agoders va costar 49 lliures i 10 sous, quantitat pagada pels Rossinés a Benet Verdura, prevere i beneficiat del benefici de Sant Cristòfor fundat a la parroquial targarina; l'època es firmà el 16 de març de 1691. El lliuisme pel traspàs del corral va costar (feta gràcia del residu) 2 lliures, pagades pels Rossinés a fra Ramon Tuset, procurador del convent de Sant Agustí; l'època es firmà el 14 de desembre de 1690.²³⁶

Val a dir que no entenem molt bé per què va fer aquells tractes la Sra. Teresa. Més que res, perquè no comprenem què hi sortia guanyant en una permuta de cases en la qual ella es quedava amb una casa sense corral i de menys valoració, i deixava anar una casa amb corral que feia anys que tenia. Certament quedava creditora d'un censal valorat en 200 lliures, però també és veritat que ella havia d'assumir-ne dos, que en conjunt valien 284 lliures, i a més amb probables pensions endarrerides. L'única cosa que sembla clarament positiva per a ella en aquells tractes era que no havia de pagar els lliuismes, els quals «col·locà» als Rossinés. Però tota la resta és una mica estrany. Potser la casa que adquiria al carrer de Cervera (posteriorment dit del Carme) era més aparent, amb els seus tres portals, o més ben distribuïda interiorment que l'altra. O tal vegada estava més ben conservada. No podem pronunciar-nos amb seguretat sobre res de tot això. Bàsicament, sembla com si ella es volgués treure del damunt la casa del carrer d'Agoders comprada vint anys abans per misser Pere. Intuïm que desprendre's d'aquell immoble va ser un dels seus principals propòsits, encara que ens costi captar-ne la raó.

Els ferrers Rossinés, per cert, es van afanyar a quitar el censal de 200 lliures que havien creat a favor de la Sra. Teresa arran d'aquella permuta de cases. Ho feren tot just sis mesos després. El 15 de desembre de 1690, van crear un censal a favor de la comunitat de preveres de Tàrrrega valorat en 300 lliures (i amb una pensió anual de 15 lliures), i van acordar amb els capellans que a ells només els donessin 100 lliures, mentre que les altres 200 haurien de donar-les a la Sra. Teresa en concepte de quitació del censal anteriorment ci-

tat. El mateix dia 15 de desembre, la vídua Llúria va fer època del cobrament d'aquells diners i va fer reconèixer notarialment el quitament del censal.²³⁷ No sabem trobar que els Rossinés li haguessin pagat la meitat de la primera pensió, proporció factible, donat que el primer termini anual no s'havia complert. No es va tenir en compte això? Lògicament, a partir d'aleshores aquell censal quitat a la Sra. Teresa passava a ser favorable a la comunitat de preveres targarina. ¿Hi havia algun motiu especial perquè els Rossinés preferissin tenir per creditora censalista la comunitat de preveres de la vila en lloc de la Sra. Teresa, o simplement havien pres aquella decisió per comoditat? No podem saber-ho. En definitiva, la nostra dama havia acabat aconseguint de cop una bona suma de diners, però com a seqüela de la permuta de cases feta al juny hi havia l'obligació de pagar noves pensions de censals. Un mal menor, devia dir-se ella mateixa.

No sabem si Lluís Roger de Llúria havia tingut quelcom a veure en aquella operació de canvi de cases que havia protagonitzat la seva sogra. Ell, en tot cas, directament no en treia res de tot allò. Més aviat sembla que estava preocupat per altres coses en aquesta època, començant per la gestió pública a què l'obligava el seu càrrec de paer primer i la «febrada» col·lectiva que es vivia a Tàrrrega per la millora i ampliació dels regatges al terme. I pels seus propis embolics econòmics, en els quals cada vegada ocuparia un lloc més destacat el tema del dot no pagat a la seva germana Ramona, la casada amb Francesc de Perelló, perquè aquell contenciós, que encara estava *sub iudice*, s'allargava i s'allargava, amb l'agreujant que mentre estant el deute anava generant interessos. Malgrat la seva bona voluntat per solucionar aquell embolic a bones (recordem l'intent de l'any 1682), l'hereu Llúria no se n'havia sortit, perquè el cunyat Perelló i sa mateixa germana es mostraven inflexibles en la reclamació. Tard o d'hora s'havia d'arribar a un desenllaç en aquell enutjós tema, i al Sr. Lluís més que cap altra cosa devia preocupar-lo aconseguir prou diners per fer front als pagaments que inevitablement hauria d'assumir. Potser per aquí podrem entendre algunes de les operacions econòmiques fetes per l'inquiet noble.

El 22 de febrer de 1691, els prohoms Lluís Roger de Llúria i Çaportella, Joan Francesc Jover i Clusa (batxiller en Drets) i Marc Soler (doctor en Medicina), tots domiciliats a Tàrrrega, van designar procurador seu un altre prohom targarí, Ramon de Carreres, donzell i doctor en Drets, per tal que tregués diners de la taula de canvi de Cervera i de dipòsits d'aquella vila, tant en nom seu com en nom d'altres targarins.²³⁸ L'objectiu era la construcció de la polèmica sèquia de Vallmajor. Recordem un cop

més que aleshores el Sr. Lluís era paer primer de Tàrrega. La seva implicació oficial en aquell projecte era necessària per a l'èxit final.

Per una referència notarial posterior, sabem que el 9 de març de 1691 l'hereu Llúria va comprar un violari de 577 lliures i 10 sous de preu, i 82 lliures i 10 sous de pensió anual (pensió que queia el 9 de febrer). L'hi va vendre el noble Marià de Moixó i Marlés, domiciliat a Cervera. Pagava aquell violari, d'un 14,28 % d'interès i sense que se'ns indiqui sobre qui estava acordada la durada, Andreu Castelló, pagès de les Ventoses, el qual estava casat amb Maria Anguera. N'eren fermances Isidori Anguera, pagès, germà d'aquesta Maria, i el nostre conegut Francesc de Perelló, cavaller domiciliat a Tàrrega, baró de Renau.²³⁹ Segurament fou aquest Perelló qui suggerí al seu cunyat que adquirís aital violari, potser calculant un futur traspàs, quan per fi arribés l'hora de liquidar el polèmic dot de la Ramona. Fet i fet, ja veurem al seu moment que aquest va ser, en efecte, el seu destí.

L'abril de 1691, el Sr. Lluís cessà en el seu càrrec de paer. Aleshores sortí designat mossassà de vila.

L'hereu Llúria era un home bàsic en la vida pública targarina d'aquell període. El maig del mateix 1691, es va decidir que ell i dos prohoms més anessin a Barcelona a passar comptes amb Anton de Potau, advocat dels targarins a la Ciutat Comtal.²⁴⁰

El 17 de juny de 1691, cinc targarins mancomunadament, encapçalats pel Sr. Lluís, van crear un censal mort a favor de Josep Gras, pagès de Miralcamp però que vivia a Bellví. Era un censal de 600 lliures de preu i 30 lliures de pensió anual. Els diners s'havien de destinar a eixamplar i construir un nou tram de la sèquia Condal, per ampliar el seu cabal d'aigua i regar més i millor les terres. També s'hauria de millorar la peixera. Van crear el censal subjectant-se a les resolucions que havia adoptat el consell general de la vila, una de les quals va tenir lloc aquell mateix dia, i que establien la creació d'un vintè de tots els grans collits a la partida regada, en seguretat del deute censalista.²⁴¹

Anteriorment havíem assenyalat que la Sra. Teresa estigué barallada durant anys amb sa germana gran Dorotea i el marit d'aquesta, Baltasar Terés, per qüestions de drets d'herència o de lliçituds. No tenim gaire informació sobre el tema, i és ben llastimós, perquè sens dubte aquells enfrontaments foren de notable importància i s'allargaren de valent. Es va introduir causa a la cort del batlle de Tàrrega, entre la Sra. Teresa per un costat, i el matri-

moni format per Baltasar Terés i Dorotea Riera per l'altre. Un cop morts el Baltasar i la Dorotea, aquella causa sembla que quedà estancada, però no pas resolta. Aleshores havien d'afrontar-la els fills Terés, nebots de la Sra. Teresa. L'excessiu allargament en el temps del contenciós i l'afecte que intuïm que professava als seus nebots (que no eren culpables de l'actitud dels difunts pares) provocaren que la nostra dama afluixés en la seva postura, es replantegés tot el tema i al capdavall renunciés a prosseguir les demandes. Segurament la seva filla Teresa, cosina dels afectats, i el gendre Lluís també l'aconsellaren tirar terra damunt l'afer. Finalment, l'estiu del 1691 es produí la reconciliació oficial entre els Terés i els Valedor-Riera. El 9 de juliol d'aquell any, la Sra. Teresa i la seva filla gran Teresa Valedor, actuant amb el consentiment de Lluís Roger de Llúria, van absoldre el rev. Marià Terés i Riera, prevere i aleshores degà de la vila, nebot i cosí d'elles respectivament, de «tots y qualsevol lilegats, lilegítimes y qualsevol drets y credits los pertangue y especte en las heretats y bens de dit Rnt. Dr. Mariano, de sos Pares y avis respective». Ho van fer «per la molta voluntat y aporten y per los molts serveys» que tenien rebuts d'ell (només cal recordar que anys enrere l'havien fet procurador seu). Les dues Tereses renunciaven als procediments legals començats en aquell antic contenciós, i de manera particular a la causa introduïda a la cort del batlle de Tàrrega. Juraven mantenir per sempre aquella absolució i no revisar-la. De la seva banda, el prevere Marià Terés –que, recordem-ho novament, era degà en aquella època– va acceptar-la i en va donar les gràcies a les seves parentes.²⁴² En definitiva, el pas dels anys, la mort del cunyat Baltasar i la germana Dorotea, i l'afecte i agraïment vers la persona del nebot Marià havien acabat per girar el cor de la Sra. Teresa, en general dona de morro fort. Ja tenia 51 anys aleshores i afrontava la vellesa: bon moment per replantejar antigues postures. El nebot Marià, hereu de cal Terés, tenia 37 anys. Per cert, que cal destacar que la referència notarial no digui res en cap moment dels germans del degà Marià. Un d'ells es deia Baltasar, com el seu difunt pare; nascut l'any 1660, aquest Baltasar Terés i Riera, que era cabaler de la casa i que feia de pagès i també de cerer, acabaria assegurant-ne el futur; en començar l'any següent, 1692, es va casar amb Teresa Mateu, de Ciutadilla.²⁴³

El 6 de setembre de 1691, els mateixos cinc targarins que al juny havien agafat el censal de 600 lliures a Josep Gras van tornar a recórrer a la mateixa estratègia. Sempre encapçalats per Lluís Roger de Llúria i Çaportella, van crear un altre censal mort per pagar les obres d'ampliació de la sèquia Condal, el cost de les

quals es disparava. Aquesta vegada era un censal de 400 lliures de preu i 20 lliures de pensió anual, creat a favor de Josep Bragós, pagès de Bellvís. Fora d'aquestes diferències, l'acte notarial és exactament igual que el del censal del 17 de juny, amb un contingut que repeteix paraula per paraula les explicacions d'aquell. Al final consta que les 400 lliures les agafà Lluís Roger de Llúria per pagar els treballadors que ampliaven la sèquia Condal.²⁴⁴

La Sra. Teresa potser feia costat al seu gendre en aquesta ambiciosa obra de millora dels regatges locals, encara que suposés endeutaments i despeses. Ella havia viscut de molt a prop la compra de totes les peces de terra que tenia la casa, tant les que foren adquirides pel Sr. Joan Àngel a les acaballes dels cinquanta i durant els seixanta com les adquirides a 1669 i 1670 per la tutela Valedor. S'havien buscat preferentment bones parcel·les de reg. No sempre era factible regar com calia a Tàrrega en aquelles èpoques, així que tot el que fos una millora en aquest sentit era convenient; fins i tot a les selectes parcel·les de la partida de les Planes, que regaven precisament de la sèquia Condal. En una anyada molt seca, tots els regatges es podien escurçar o paraitzar, i això la nostra dama ho sabia molt bé. La Sra. Teresa portava vint, trenta o més anys lligada a les finques del patrimoni Valedor i devia tenir una perspectiva dels seus rendiments molt completa. Segurament s'estimava força aquelles parcel·les, per les quals tants neguits havia tingut.

L'arribada de l'any 1692 no va canviar gaire el capteniment dels Llúria-Valedor, que seguien movent-se entre censals, temes pendents, quantitats dineràries a rebre i a pagar, promocions agràries i protagonisme públic en una Tàrrega cada vegada més inquieta. No eren conscients que a la vila i a la comarca començava aleshores una nova conjuntura de crisi que aviat els faria mal. De moment, aquella crisi no es preveia, i ells prou maldecaps tenien. Sobretot el Sr. Lluís, prohòmic destacat, home traficant, propietari de cases i terres en altres indrets, i amb la permanent espasa de Damocles damunt seu pel tema del dot impagat de sa germana Ramona i els interessos que generava. La Sra. Teresa, per fi en pau amb els Terés, amb la nova casa davant l'església, concentrada en la seva filla petita, el deixava fer, encara que prou voldríem conèixer l'exacta relació quotidiana que hi havia entre ella i el seu inquiet gendre.

El 10 de març de 1692, Josep Roig (dit Esquerrer) i Ramon Pont (dit del Morer), pagesos de l'Ametlla, van fer reconeixement de deure a Lluís Roger de Llúria, resident a Tàrrega, 28 lliures, prestades per aquest sense

interès. Van prometre tornar-les-hi d'aleshores a la vinent festa de Sant Joan de Juny. Es van endarrerir una mica, però res que fos preocupant. Una nota al marge de l'acta indica que aquest debitori fou cancel·lat el 29 de setembre de 1692.²⁴⁵ Hem de creure, a la vista d'aquest tracte, que el Sr. Lluís era un bon jan? Potser hem de ser més malpensats i deduir més aviat un càlcul egoista per la seva part; o sigui, interpretar que amb favors així ell buscava per damunt de tot les bones relacions amb els pagesos segarrencs en general, amistat que li era molt necessària pel fet de tenir propietats i interessos particulars a la zona, de tot el qual no se'n podia fer càrrec sense l'ajuda i la col·laboració d'altres persones.

El 16 de març de 1692, dos pagesos targarins, Jaume Queralt i Bonaventura Fàbregues, van fer època a Lluís Roger de Llúria reconeixent que aquest els havia donat 16 lliures i 4 sous. Quedaven així pagats d'uns treballs que li havien fet, amb els seus burros, nou anys enrere, en concret entre els dies 1 i 19 de març de 1683, a l'era que el noble havia adquirit a Tàrrega, a la Costa del Castell.²⁴⁶

Si recordem, el Sr. Lluís havia comprat aquella era, amb el clos i el farraginar adjunt, a carta de gràcia. Doncs bé, el 7 d'abril de 1692 va fer la compra definitiva de tot plegat, adquirint-ne el *ius luendi*. Li va vendre aquell dret de lluir Francesca Corbella, vídua en segones núpcies de Ramon Roig, pagès de Gramuntell, i vídua en primeres núpcies de Pere Gener, pagès de Tàrrega. Aquesta dona era la mare d'Anna Maria Gener, l'hereva de Pere Gener; recordem que l'any 1682 el Sr. Lluís va comprar a carta de gràcia l'era, el clos i el farraginar als tutors i curadors d'aquesta nena. El 1692, la vídua Francesca era la successora de la seva filla Anna Maria (que sembla que ja estava morta) en els drets sobre l'esmentada era, clos i farraginar, puix que havia estat designada hereva universal per la dita filla en l'últim testament d'aquesta. I com que la dona necessitava diners, va vendre's aquells drets. De fet, qui va fer el tracte amb el Sr. Lluís va ser Narcís Roig, pagès de Gramuntell, que era el procurador designat per la vídua Francesca. El preu de la venda d'aquell dret de lluir va fixar-se en 85 lliures, però l'hereu Llúria només en va pagar –tot sigui dit, en efectiu– 52, perquè les 33 restants li van ser descomptades per compensar-lo de les despeses que al seu moment havia tingut en fer reformes a l'era i al clos (reformes qualificades d'«*operibus voluntariis et necessariis*», i que ja havien estat pactades en dues èpoques de l'any 1683, adjuntades a la venda a carta de gràcia). Era, clos i farraginar estaven sota la senyoria de la comunitat de preveres de Tàrrega i de la universitat de la mateixa vila, amb obligació de pagar un cens i de fer

lluïisme en les vendes; el cens i el lluïisme anirien a càrrec del Sr. Lluís.²⁴⁷

Així, doncs, tot aquell espai, situat prop del castell de Tàrrega, li va costar a l'hereu Llúria, en números reals, un mínim de 140 lliures: 55 per la compra a carta de gràcia, 33 per les obres fetes a l'era i al clos, i 52 per la compra del *ius luendi*, o adquisició definitiva. I no sabem quan li hauria costat el lluïisme. Sembla evident que el prohoms va adquirir, en nom propi, aquell conjunt d'era, clos i farraginar per complementar la hisenda Valedor de Tàrrega, propietat de la seva muller, i que ell administraria.

El 27 de novembre de 1692, Lluís Roger de Llúria, sempre resident a Tàrrega en aquesta època, va designar procurador seu Gabriel Mullerach, pagès que vivia a Biure, per a plets.²⁴⁸ Cal tenir present que l'hereu Llúria tenia propietats i jurisdicció senyorial en aquesta població de la Conca de Barberà, encara que no sabem si els plets en qüestió hi tenien relació.

Al començament dels anys noranta, les perspectives agràries a Tàrrega eren bones, i això va fer decidir els Llúria-Valedor a tornar a invertir en terres. Per un moment, sembla com si reaparegués l'antiga dinàmica protagonitzada pel difunt comissari Joan Àngel o per la tutela Valedor. La família va fixar-se en una bona parcel·la de la partida de les Planes, de reg, que tocava amb una de les seves, i no va parar fins aconseguir-la. Aquesta vegada, però, no va adquirir-la en una compra convencional, sinó permutant-la amb una altra parcel·la, també de reg, que la hisenda Valedor tenia en un altre indret del terme. Com que la parcel·la adquirida era més gran que la donada, i a més era veïna d'una de pròpia, s'hi sortia guanyant, encara que en contrapartida els Llúria-Valedor haurien de fer-se càrrec d'uns censals i afegir diners, per compensar el major valor de la parcel·la que rebien, i ultra això haurien d'acceptar uns tractes complementaris una mica complexos. Però sens dubte valia la pena. La permuta es va enregistrar notarialment l'1 de desembre de 1692. El tracte el van fer el Sr. Lluís i sa muller Teresa Valedor amb Jacint Calbis (el gran), sastre, i Jacint Calbis (el menor), pagès, pare i fill, tots de Tàrrega. El Sr. Lluís feia la permuta en tant que usufructuari; sa muller Teresa Valedor, en tant que propietària. El Calbis pare feia la permuta en qualitat d'usufructuari; el Calbis fill la feia en qualitat de propietari futurari, per donació al seu favor feta pel seu pare en els capítols matrimonials que el Calbis fill va fer amb sa muller Teresa. Les parcel·les permutades eren les següents:

1) Parcel·la en part campa i en part plantada de vinya, de 5 jornals i 8 pórques, situada al terme de Tàrrega, partida de les Planes, i fins

aquell moment propietat dels Calbis. Dues pórques d'aquesta parcel·la estaven sota la senyoria del convent de Sant Agustí de Tàrrega, a cens d'un vas d'aigua. De la resta de la parcel·la no sabien si tenia senyoria ni si havia de pagar cens, però podia ser que sí.

2) Parcel·la plantada de vinya, de 2 jornals i 9 pórques, situada al terme de Tàrrega, partida de Cercavins. Fins aquell moment havia estat propietat dels Valedor. Estava sota senyoria del monestir de Sant Hilari de Lleida, al qual feia un cens anual d'1 lliura i 5 sous, a pagar per la Mare de Déu d'Agost.

Si finalment es confirmava que la major part de la parcel·la de les Planes tenia senyors i calia pagar cens, haurien de pagar aquest cens els Llúria-Valedor, a partir de l'any 1693, i sempre que l'hipotètic cens no excedís la quantitat d'1 lliura i 18 sous anuals. Si el cens excedia aquesta quantitat, els Calbis pagarien l'excés, mitjançant una pensió anual fixa que es carregarien, a un 2,5 % d'interès. Si el cens era d'1 lliura i 18 sous o inferior, aleshores els Llúria-Valedor haurien de donar diners als Calbis per compensar-los (en aquest sentit, es parla de 77 lliures). El lluïisme per la permuta d'aquesta parcel·la de les Planes el pagarien els Calbis. Pel que feia a la parcel·la de Cercavins, els Calbis haurien de fer-se càrrec del cens que la gravava, a partir de l'any 1693. El lluïisme per la permuta d'aquesta parcel·la de Cercavins el pagarien els Llúria-Valedor.

Com que la peça de les Planes tenia més valor que la de Cercavins, els Llúria-Valedor van haver de pagar un preu complementari de 545 lliures (encara que en una primera referència es parla de 550 lliures). Una part d'aquest preu el van pagar fent-se càrrec d'uns censals morts que fins aleshores satisfien els Calbis, i que conjuntament valien 413 lliures. Aquests censals eren:

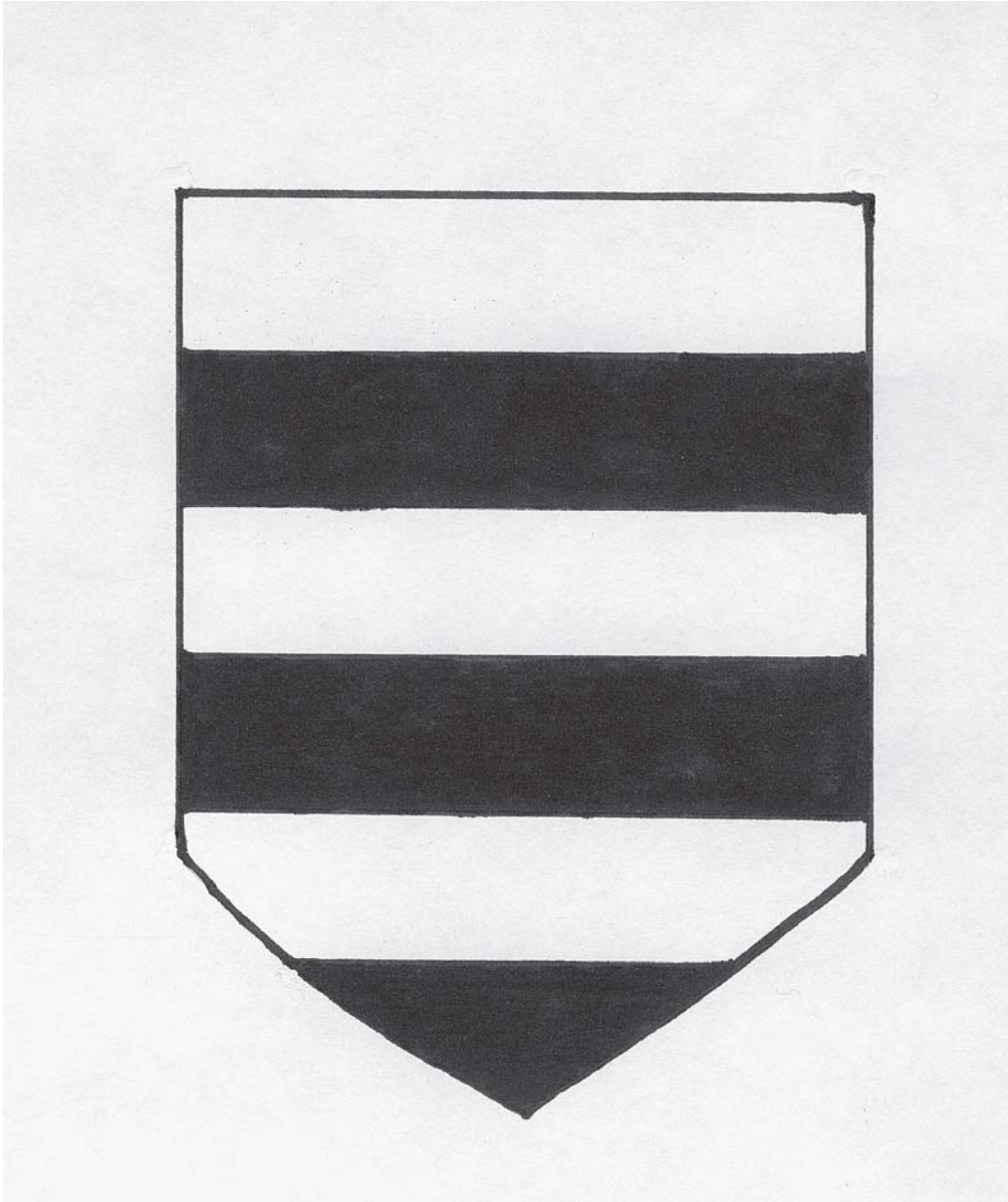
- un de 200 lliures de preu i 10 lliures de pensió anual, que rebia la Sra. Victòria Vicent, de Cervera;

- un altre de 113 lliures de preu i 5 lliures i 13 sous de pensió anual, que rebia la comunitat de preveres de Tàrrega;

- un altre de 100 lliures de preu i 5 lliures de pensió anual, que rebia també la comunitat de preveres de Tàrrega.

Els Llúria-Valedor haurien de pagar les pensions d'aquests tres censals morts a partir de l'any 1693 (inclòs).

La resta del preu complementari, o sigui, 132 lliures, es va pagar de la següent manera:

**Escut nobiliari
dels Llúria,**
amb sis faixes
alternades, tres en
argent i tres en gules.

- 100 lliures foren donades als Calbis per Jaume Escursà, pagès de Tàrrega, en nom dels Llúria-Valedor, per quitar un censal mort que el dit Escursà feia als mateixos Llúria-Valedor; de fet, aquest Jaume Escursà les va poder pagar perquè ell i Bonaventura Escursà van crear aquell mateix dia un altre censal mort, del mateix valor, a favor de la comunitat de preveres de Tàrrega;

- les 32 lliures restants foren pagades en efectiu pels cònjuges Lluís Roger de Llúria i Teresa Valedor.

Cal comentar que el censal de 100 lliures quitat per Jaume Escursà pertanyia als Llúria-Valedor per una donació perpètua que aquests van rebre dels cònjuges Agustí Ferrer, pagès de Vilagrassa, i Elena Rubiol. Només tenim aquesta referència sobre l'esmentada donació i no en podem explicar els detalls. L'acte es va fer amb el notari targarí Bonaventura Meià,

però d'aquest notari no conservem la documentació d'aquell any.²⁴⁹

A destacar que en la permuta de la parcel·la de Cercavins per la de les Planes, la Sra. Teresa no surt esmentada en cap moment ni sota cap concepte. Això demostra que no era usufructuària de la hisenda Valedor i que no hi conservava cap dret. La seva filla gran, Teresa, era sens dubte hereva plena d'aquell patrimoni. I aquesta xicota feia segurament tot el que li suggeria el Sr. Lluís, el seu ambiciós espòs. La Sra. Teresa podia opinar o aconsellar, però l'última paraula sobre totes aquelles operacions seria del noble.

I, mentrestant, el Sr. Lluís no parava quiet, atrafegat com mai. Per exemple, sabem que el desembre d'aquell 1692 era a Barcelona. Els targarins ho aprofitaren per demanar-li que fes gestions per reduir l'allotjament de militars que suportava Tàrrega.²⁵⁰

El febrer de 1693, els notables targarins decidiren que el Sr. Lluís tornés a Barcelona per seguir de prop les causes que la vila tenia entaulades i injectar-hi més diners.²⁵¹

Aquell mateix mes de febrer de 1693, l'hereu Llúria va realitzar una donació a títol individual que sincerament ens deixa sorpresos. Qui rebé aquella donació fou Joan Torrell, clergue domílicat a Vallbona, el qual volia accedir als sagrats ordes, però no tenia mitjans econòmics ni un benefici eclesiàstic d'on sustentat-se. A la vista de la situació del xicot, el 12 de febrer de 1693 el Sr. Lluís, amb permís del bisbat de Solsona, li va fer donació d'una peça de terra campa al terme de Granyena, a la partida de Cercavins. No era una parcel·la qualsevol, sinó tot el contrari: feia 10 jornals, era de reg i afrontava amb un camí important, el que anava de Granyena a Verdú. La donació seria vàlida mentre visqués el Joan Torrell. Si a aquest li sortia un benefici eclesiàstic en alguna comunitat del qual pogués viure, la donació quedaria anul·lada i el Sr. Lluís o els seus descendents recuperarien la parcel·la.²⁵² Crida molt l'atenció que l'hereu Llúria s'hagués després d'aquella manera d'una finca tan bona, que podia ser una de les millors del seu patrimoni segarrinc i que segurament hauria valgut molts centenars de lliures si s'hagués posat a la venda. Per quin motiu era tan generós amb el clergue Torrell? Devia favors a la família del xicot? Què van opinar les dues Tereses, la muller i la sogra, d'aquell rampell del noble?

De cara a l'exercici municipal 1693-94, el Sr. Lluís, un dels prohoms de moda a Tàrraga, va rebre els càrrecs d'oïdor de comptes, administrador de la sèquia Condal i comprador de carns; també va ser un dels vuit prohoms triats per fixar una nova contribució local.²⁵³ Havia esdevingut imprescindible en els afers públics de la vila, pel rang aristocràtic que ostentava, pel patrimoni que controlava, pels contactes que tenia amb les altes esferes del poder i segurament també pel seu caràcter generós i optimista.

Les dues Tereses, la dona i la sogra, potser no aconseguien que el personatge fos més estricta en les coses relatives al patrimoni Llúria, però és més que probable que li insistissin reiteradament que no es podia ser despreocupat pel que feia al patrimoni Valedor. No tan sols en el tema del conreu de les terres i les vendes dels productes collits, sinó també en la qüestió dels censals i dels deutes favorables a la casa. Després de molts anys, encara no estava tot aclarit en aquests vessants. I aleshores els diners eren molt necessaris, perquè s'havien incrementat els censals a pagar, havia començat una nova etapa de crisi local i estava arribant el moment de solucionar el llarg

contenciós pel dot degut a la Ramona, l'esposa del cavaller Perelló, la qual cosa implicaria pagar una forta suma de diners, tant pel deute com pels interessos. Encara que aquell tema del dot de la Ramona era un afer dels Llúria, el patrimoni Valedor sens dubte s'hi veuria afectat de retruc. Així que urgia preparar un coixí monetari per quan arribés l'hora de la veritat. I en una etapa en què les perspectives econòmiques no eren bones, calia cobrar almenys deutes pendents. Els Valedor encara en tenien, de deutes reclamats, i era el moment d'arribar a acords i cobrar el que es pogués.

Un d'aquests deutes sembla que feia referència al cotxe del difunt Sr. Joan Àngel, vehicle venut –recordem-ho– per la tutela Valedor el 9 de juliol de 1670 a Isidori Anguera, pagès de Mollerussa, per 175 lliures, preu que de moment no es va pagar. En aquell temps acordaren que el deute se satisfaria a unes setmanes vista, però no hem trobat enlloc que hagués estat així. En canvi, gairebé vint-i-tres anys després apareix un acte notarial que sembla tenir totes les traces d'anar referit a aquest tema. L'acte, fet el 29 d'abril de 1693 a Tàrraga, a instància dels cònjuges Lluís Roger de Llúria i Teresa Valedor, assenyalava per començar que el Sr. Lluís actuava com a tutor i curador de la seva dona i «demes fillas Valedors». Després d'anys de no parlar-ne, aquesta referència formal a la tutela, absolutament fora de context, no pot significar altra cosa sinó que el tema era relatiu a qüestions molt antigues, de l'època en què la tutela Valedor havia estat operativa. El cònjuges Llúria-Valedor van fer època a Andreu Castelló reconeixent que aquest els havia pagat 200 lliures, corresponents a un debitori creat pel difunt Isidori Anguera, pagès de Miralcamp, i que havia estat firmat per aquest a favor dels tutors i curadors de les nenes Valedor, en un acte fet pel notari targarí Bonaventura Meià. Encara que no saben precisar la data de creació d'aquell debitori ni la quantitat inicialment afecta, gairebé tot concorda amb el deute del cotxe: el notari que enregistrà el debitori, la persona que el creà, la intervenció dels tutors Valedor. No concorda la població del deutor Anguera, però Miralcamp és al costat mateix de Mollerussa i aquest personatge i la seva família haurien pogut traslladar-se fàcilment de domicili entre els dos indrets. Tampoc no concorda la quantitat, però les 200 lliures cobrades el 1693 podien contenir alguns interessos pels molts anys que havien passat des de la creació del deute de 175 lliures. Qui pagà el deute, Andreu Castelló, era un pagès del poble de les Ventoses que aleshores vivia a Tàrraga; era familiar del Sant Ofici; estava casat amb Maria Anguera, filla del difunt Isidori Anguera; també es parla d'un altre Isidori Anguera, fill de l'anterior i cunyat del dit Castelló. Tant l'Isidori An-

guera pare com l'Isidori Anguera fill ja havien mort, i havien estat succeïts pel matrimoni Castelló-Anguera. Sembla que els dos Angueres havien deixat diversos deutes, perquè es parla que hi havia altres creditors sobre els seus béns. Aquells deutes repercutien llavors sobre el matrimoni Castelló-Anguera, el qual sens dubte en buscava solucions. El pagament a cal Valedor de les 200 lliures incloïa «qualsevols gastos e interesos que per raho del sobrecaledat debit y altres qualsevols scriptures fossen fets». S'indica que s'havien mogut causes judicials per aconseguir aquell pagament, algunes d'ordinàries i una que arribà a la mateixa Audiència, però no es donen detalls d'aquests plets. S'indica també que els dos Angueres, pare i fill, havien firmat diversos albarans i escriptures, tant junts com separats. Mitjançant aquell pagament, tot quedava cancel·lat i anul·lat, les causes judicials es tanquen i els Llúria-Valedor es comprometien a no demanar mai res més en relació a aquell tema ni tampoc «per altres qualsevols tractes y contractes tinguts per los dits Angueres ab los curadors de ditas pubillas Valedors y casa de aquellas». Les 200 lliures foren pagades per l'Andreu Castelló en efectiu, mitjançant dos pagaments de 100 lliures cadascun, un efectuat en aquell precís moment i l'altre que sembla que es va fer anteriorment.²⁵⁴

Compremem que s'havia produït una avinença o concòrdia entre els matrimonis Llúria-Valedor i Castelló-Anguera. El Sr. Lluís i sa muller cobraven finalment aquell vell deute i deixaven de tenir despeses i maldecaps pels contenciosos entaulats. Renunciaven segurament a bona part dels interessos que podien ser exigits, que era segurament la condició que va posar Andreu Castelló per acceptar aquella concòrdia. Degueren arrodonir la xifra a 200 lliures (que ja compensava una mica els Llúria-Valedor per la qüestió dels interessos) i punt final a aquell enutjós tema. La pregunta, però, és: per què es va produir precisament llavors aquella avinença, i no abans? La resposta sembla lògica: la situació de les dues parts havia canviat en relació al passat. Els Llúria-Valedor necessitaven tocar diners en aquell moment, per les raons ja expressades. I per la banda Anguera s'havien produït morts significatives els anys 1691 i 1692, que havien deixat el patrimoni de la casa a les mans del pagès Andreu Castelló, i aquest clarament havia optat per la línia negociadora i resolutòria, per evitar-se problemes.

Lluís Roger de Llúria i el pagès Andreu Castelló es coneixien prou. No tan sols perquè els dos vivien a Tàrraga i es tractarien habitualment, sinó també perquè –recordem-ho– des de l'any 1691 el noble era creditor sobre aquell, pel violari de 577 lliures i 10 sous de preu que havia

adquirit al cerverí Marià de Moixó i que pagava en Castelló. A més, hi havia el cavaller Francesc de Perelló barrejat pel mig. Aquestes coneixences degueren facilitar la concòrdia que acabem de comentar. Per cert, voldríem saber què n'opinava de tot plegat la Sra. Teresa. Ella havia assistit a la creació del deute l'any 1670, intuïm que contra la seva voluntat. Aquella liquidació final potser la complaïa per l'aportació de diners que significava per a la casa, però la manera com s'havia arribat a aquella solució tal vegada no la deixava del tot satisfeta. Emocions diverses i sentiments creuats es barrejarien en el seu cap, perquè aquell tema no es podia destriar dels records amargs del passat.

Tanmateix, el gran tema de conversa i preocupació dels Llúria-Valedor aquell any 1693 no seria pas el cobrament del deute dels Anguera ni altres deutes heretats de la banda Valedor. El gran tema havia de ser la solució del contenciós pel dot de la Ramona, la germana del Sr. Lluís. Després d'anys de plets i dilacions, i amb uns interessos que es disparaven, finalment els Llúria-Valedor van acceptar un compromís i van resignar-se a pagar per cloure el tema d'una vegada per totes. És a dir, van assumir la inevitable derrota. El cunyat Perelló i la Ramona s'havien mostrar en tot moment reivindicadors, ben convençuts que tenien la raó i que la justícia acabaria obligant l'hereu Llúria a pagar. La causa judicial introduïda pel matrimoni Perelló-Llúria a l'Audiència feia el seu curs i calia ser realistes: tard o d'hora, la justícia dictaminaria a favor dels demandants. I, mentrestant, les conseqüències immediates eren l'acumulació dels interessos, les despeses judicials i el mal ambient familiar. Diverses persones de prestigi i acostades a les dues parts van aconsellar una concòrdia amigable per evitar perjudicis més grans i aconseguir «la pau y quietut de dites parts». Entre aquestes persones que mogueren l'acord conciliatori hi havia el noble Jeroni de Magarola i Grau, magistrat de la Tercera Sala del Civil de Catalunya; el rev. Jaume Riu, prevere, vicari general del bisbat de Solsona i rector d'Anglesola; i el prohoms targarí Lluís Fàbrega i de Carreres, ciutadà honorat de Barcelona. Finalment, la concòrdia que finalitzava el plet es va firmar el 17 d'octubre de 1693. Es troba recollida en una extensa acta notarial, plena d'informacions, i per això ens hi detindrem una mica.²⁵⁵

La causa judicial es portava entre el matrimoni format per Francesc de Perelló i Ramona Roger de Llúria contra Lluís Roger de Llúria, cunyat i germà respectivament, tots domiciliats a Tàrraga. També hi estava implicat Joan Boldú, pagès de Cervera, que havia comprat una peça de terra dels Llúria inclosa en el dot.

No hi ha cap menció a les dones Valedor, que formalment no estaven implicades en aquell afer (encara que a la pràctica l'economia de la casa en depengués molt). Els cònjuges Perelló-Llúria reclamaven al Sr. Lluís, hereu i successor de Francesc Roger de Llúria, les següents coses:

1) 1.200 lliures, de les quals 800 eren per les 2.000 que el Sr. Francesc havia promès donar a la Ramona en concepte de dot i paga de tots els drets familiars que li pertanyessin; les altres 400 lliures havien estat promeses també pel Sr. Francesc en concepte d'augment dotal, apèndixs i baguls.

2) Els interessos fins aleshores d'aquelles 1.200 lliures.

3) La peça de terra comprada per Joan Boldú, pagès de Cervera, a Francesc Roger de Llúria i al seu fill Lluís, pel preu de 1.650 lliures. Aquest Joan Boldú n'havia de ser tret i la parcel·la havia d'anar als cònjuges Perelló-Llúria. Es tractava d'una parcel·la plantada de vinya i oliveres, situada al terme de Cervera, a la partida de Part Serra, i que feia 15 jornals. Havia estat inicialment assignada en dot a la Sra. Ramona pel seu pare Francesc, en compliment de les 2.000 lliures promeses, valorant-la aleshores en 1.200 lliures. Però després els Llúria s'ho van pensar millor i la van vendre al cerverí Boldú, que els n'ofereí un bon preu.

4) Els fruits collits a la dita parcel·la des del dia de la seva donació en dot.

Al contrari, Lluís Roger de Llúria –víctima de la poca paraula i de les «alegries» econòmiques que al seu moment tingué el difunt Sr. Francesc– intentava rebatre aquestes reclamacions, sense massa arguments, tot sigui dit. Segons ell, el cerverí Joan Boldú no havia de ser privat de la parcel·la ni havia de pagar els fruits que hi havia collit fins llavors, perquè en la donació s'havia previst que si els cònjuges Perelló-Llúria no acceptaven la parcel·la en la valoració que se n'havia fet, el Sr. Francesc i el seu hereu podrien donar les 1.200 lliures en moneda i fer el que volguessin amb la parcel·la; durant alguns anys, els cònjuges Perelló-Llúria no havien demostrat que acceptessin la dita parcel·la, motiu pel qual els Llúria se la varen vendre. Per tant, ell, com a hereu Llúria, només estava obligat a pagar les 1.200 lliures de la valoració inicial (a més de les 800 que completaven la xifra del dot). Quant a les 400 preteses en concepte de baguls i apèndixs dotals, el Sr. Lluís no creia haver de pagar-les, perquè quan son pare Francesc li va fer donació de l'heretat Llúria només li encarregà que pagués 2.000

lliures de dot a la Ramona, i aquelles 400 lliures excedien aquesta quantitat.

Abans de fer la concòrdia, en les moltes converses i negociacions que degueren tenir Francesc de Perelló i Lluís Roger de Llúria per intentar solucionar a bones el contenciós, els dos cunyats van arribar a l'acord previ d'arrodonir els interessos deguts pels Llúria a la xifra de 1.500 lliures. Acordaren igualment que el Sr. Lluís hauria de pagar 200 lliures més com a compensació del superior valor en què fou venuda la parcel·la del terme de Cervera al Boldú.

Partint d'aquest principi d'acord entre els cunyats, la concòrdia establí finalment que el Sr. Lluís pagaria als demandants 2.600 lliures en total. Amb aquest detall:

A) 1.100 lliures serien pagades dintre dels següents sis mesos.

B) 1.500 lliures serien pagades carregant-se el Sr. Lluís el censal mort del mateix valor (i 75 lliures de pensió anual) que Francesc de Perelló feia als cònjuges Francesc de Borràs i Maria Clara, domiciliats a Tarragona, i que creà quan els comprà la baronia de Renau (propietat de la dona). L'hereu Llúria pagaria les pensions d'aquest censal i el quitaria al cap de sis anys.

C) Per respondre dels pagaments i quitació del censal sobredit, el Sr. Lluís obligava el castell o casa i les terres de l'heretat que tenia a Biure (parròquia de Vilamajor, vegueria dels Prats). Si no feia aquells pagaments i quitació, l'heretat de Biure passaria a Francesc de Perelló, que se la podria vendre o la podria arrendar.

D) Francesc de Perelló aprovava la venda de la parcel·la del terme de Cervera que els Llúria van fer a Joan Boldú, prometia no reclamar res més sobre aquella qüestió, renunciava als fruits collits a la parcel·la des del dia de la seva donació en dot i renunciava també a les 450 lliures que va tenir de més valor quan es va vendre.

E) Francesc de Perelló feia donació a sa muller Ramona de 1.700 lliures, relatives als pactes de la concòrdia. Seria ella, per tant, qui hauria de cobrar els diners que pagués l'hereu Llúria. De les esmentades 1.700 lliures, 1.500 eren en concepte dels interessos del dot no pagat, i 200 lliures eren per la compensació del major valor que va tenir la vinya del terme de Cervera el dia que es va vendre.

Acte seguit d'aprovar la concòrdia, el mateix dia 17 d'octubre de 1693, el Sr. Lluís ja va començar a pagar. Va traspasar a la seva germana Ramona el violari de 577 lliures i 10 sous de preu i 82 lliures i 10 sous de pensió anual, comprat per ell l'any 1691 al cerverí Marià de

Moixó, violari que pagava Andreu Castelló, pagès de les Ventoses.

En definitiva: la concòrdia era en principi favorable als cònjuges Perelló-Llúria, però no tant com en una primera lectura podria semblar, perquè a la pràctica l'hereu Llúria s'estalviava bastants diners. Els cònjuges Perelló-Llúria havien reclamat 2.400 lliures en concepte de dot impagat i una xifra afegida per interessos i/o fruits de la parcel·la del terme de Cervera; aquesta xifra afegida no devia ser fàcil de calcular i, malgrat que podia ser molt més alta, finalment acceptaren arrodonir-la en 1.500 lliures, per fer-la coincidir amb el valor del censal que Francesc de Perelló feia als Borràs tarragonins. D'aquestes 3.900 lliures de reclamació teòrica (prou haurien pogut reclamar una quantitat més alta si haguessin volgut), al capdavall es van accontentar amb 2.600, i encara satisfetes de manera indirecta, amb l'alliberament del censal tarragoní, el traspàs d'un violari i pagaments ajornats. Era un bon pessic, però estava bastant lluny del que havien reivindicat durant anys. Potser l'afecte pel Sr. Lluís i per les dues Tereses, producte de la convivència quotidiana a Tàrraga, havia fet que el baró de Renau i la Ramona haguessin cedit una mica a l'hora de pactar els acords. L'hereu Llúria s'estalviava una bona suma de diners i el que havia de pagar, que encara era molt, ho podria satisfer gradualment en el futur. Això sí, gravava la casa (cal Valedor, fet i fet) amb noves obligacions i a sis anys vista tenia una espasa de Damocles penjant damunt seu i damunt la seva heretat de Biure, hipotecada sobre el censal dels Borràs tarragonins que assumia i que hauria de quitar. Se n'havia sortit bastant bé, però el futur hauria de dir si podria fer front a tots els pagaments.

Acostumat a trafiquejar i a fer intercanvis i negocis variats, el Sr. Lluís no devia atabalar-se amb les obligacions que acabava de contreure. Volem creure que la Sra. Teresa no estaria tan tranquil·la amb tot plegat. Encara que aquell afer del dot era una cosa pròpia del seu gendre, aquest barrejava sovint cal Valedor en els seus afers, i a la casa ja hi havia molts pagaments compromesos. I el Sr. Lluís era tan liberal... Què passaria si les collites no acompanyaven i els negocis anaven malament? Discutien gendre i sogra sobre totes aquestes qüestions? O bé la Sra. Teresa callava i es guardava les preocupacions per a ella?

Com si no en tingués prou amb les terres Valedor a Tàrraga, les terres Llúria a la Segarra, els ramats, els drets senyorials i els eventuals negocis, l'any 1694 el Sr. Lluís es va interessar pels establiments de terres a l'Urgell. Així ho deduïm almenys d'un acte notarial, fet el 27 de febrer de 1694, en què ell i un pagès de Sida-

mon, de nom Vicent Talarn, van designar procurador comú el prevere Ramon Talarn, doctor en Lleis, beneficiat de l'Almoina de Barcelona i resident en aquella ciutat. Hauria de procurar que fessin a favor d'ells establiments i donacions emfitèutiques de terres i honors, de manera perpètua o temporal, a canvi de pagar cens i entrada, i amb pacte de millorar les terres. Podria acordar aquests establiments amb qualsevol comunitat, institució o persona particular, i sota els pactes i condicions que li semblessin millors. El prevere Ramon Talarn (segurament emparentat amb el pagès de Sidamon) no estigué present a l'acte de procura.²⁵⁶

La primavera de l'any 1694, Lluís Roger de Llúria una vegada més va sortir paer primer de Tàrraga. També el van confirmar com a comprador de carns. Tanmateix, hauria de recordar amargament aquell exercici municipal 1694-95. Les obres de l'església havien enfilat l'últim tram, però les despeses angoixaven. Catalunya havia estat envaïda pels francesos i l'allotjament de tropes a la vila era continu, amb tots els problemes que això comportava, començant pels econòmics i seguint pels d'ordre públic. Tàrraga havia entrat en una nova conjuntura de crisi (1692-96), manifestada sobretot en el capítol de la mortalitat, la qual va augmentar considerablement. L'any 1694 en concret, van morir algunes de les persones importants de la vila, com el notari Josep Lleó, el prevere Joan Bellich (de tan mal record per als Llúria-Valedor), el rector Josep Mateu o el metge Francesc Flix (marit de l'Elisabet Joana Ferreró, cosina de la Sra. Teresa). Però el decés autènticament destacat per a nosaltres va ser el de la muller del Sr. Lluís, la noble Sra. Teresa Valedor, traspassada el 6 d'octubre de 1694. L'acta de defunció de la jove dama és molt parca en informacions; només assenyala que havia fet testament amb Joan Àngel López, notari targarí, i que fou enterrada l'endemà, dia 7, a la nova església.²⁵⁷ Tenia 34 anys. Per altra documentació, sabem que el testament el va fer el 31 d'agost d'aquell any i que deixà hereva universal dels seus béns sa mare Teresa. Aquesta decisió reforça la impressió que la jove dama no tenia fills vius. I no sols això, sinó que també permet suposar que no es va deixar manipular pel seu marit en el moment determinant, i que en canvi estigué molt acostada a la seva progenitora (la qual tenia encara la jove Antònia, germanastra de la testadora i possible destinatària en el futur de l'herència Valedor). Al Sr. Lluís, li passà potser alguna mena d'usdefruit o pensió de manteniment mentre no abandonés la casa? Entra dintre del possible. Cal destacar, de tota manera, que la decisió testamentària de la pubilla Teresa era bona cosa discutible, perquè encara hi havia la seva germana Maria (la monja jerònima), a qui per dret pertocaria l'herència, segons el testament del seu pare, el Sr. Joan Àngel Valedor.

Si per a Lluís Roger de Llúria era dur perdre la seva jove esposa (i més amb la rebecca decisió testamentària que prengué), per a la Sra. Teresa Riera aquella mort havia de ser autènticament traumàtica. Encara no havia patit prou?, devia dir-se. Tantes persones de la seva família que se n'havien anat en la plenitud de la vida! I aleshores la seva filla gran... Quina mena de maledicció la perseguia? L'única cosa que degué mantenir-la amb forces en aquell tràngol brutal seria la jove Antònia, aquella filla tardana que s'havia convertit en la seva illúsió de cara a una vellesa que ja començava a arribar. I tenir el control de la hisenda, ara que la seva pubilla havia traspasat.

Les setmanes immediatament següents a la defunció de Teresa Valedor haurien estat de desorientació i trasbals dins la família. Calia complir amb els formalismes del dol i calia sobretot aplicar el testament de la finada i replantejar-se el funcionament de la casa. I tot això, enmig d'importants problemes a la vila i en el si del consell, problemes que repercutirien sobre un atabalat Sr. Lluís, paer primer en el pitjor moment. Quan pel novembre d'aquell mateix 1694 va caldre fer la terna municipal de cara a la designació del nou batlle, el Sr. Lluís demanà de no concórrer-hi, cosa que es va admetre.²⁵⁸ Les raons familiars s'imposaven.

El 7 de desembre de 1694, el prevere i beneficiat targarí Josep Vila, llibreter de la comunitat de preveres, va fer època al Sr. Lluís reconeixent que aquest li havia pagat 27 lliures i 16 sous per les cerimònies a honor de la difunta Teresa. D'aquella xifra, 2 lliures i 16 sous van ser per la caritat de la processó en què es va portar el sagrament de l'eucaristia a la moribunda; les restants 25 lliures van ser per la caritat de la sepultura i novena.²⁵⁹

En detall no sabem quina va ser la relació de la Sra. Teresa amb son gendre Lluís Roger de Llúria un cop morta la malaguanyada Teresa. Era el moment perquè es tornessin a posar damunt la taula velles polèmiques o malfiances, greuges passats, perquè la nostra impressió és que la Sra. Teresa mai no va estar còmoda amb un gendre com ell, que aparentava i gastava tant. El problema principal, però, era la titularitat del patrimoni de la casa. Tots dos devien voler les terres i béns Valedor, el Sr. Lluís per considerar-se usufructuari de la seva difunta esposa, la Sra. Teresa com a mestressa. En això la dama tenia preferència, pel testament de la seva pubilla. Però el Sr. Lluís potser va reivindicar drets personals no prou ben recollits per aquell testament i s'hauria pogut resistir de moment a donar el control del patrimoni. Va poder haver-hi soroll entre sogra i gendre durant un temps. A més, calia tenir en compte la monja Maria, la segona filla de la

Sra. Teresa, que malgrat estar «sepultada» en aquell convent de Barcelona podia reclamar l'herència per a ella, segons el testament del difunt Sr. Joan Àngel. I si la monja Maria rebia efectivament l'herència, qui administraria aleshores el patrimoni? La mare? El cunyat vidu? El convent de Sant Jeroni?

El gener de 1695, Lluís Roger de Llúria va anar a Barcelona. Potser s'hi traslladà per qüestions legals, o perquè persones de categoria l'aconsellessin sobre el camí i l'estratègia que havia de seguir a partir d'aleshores. Sens dubte s'entrevistà amb la monja Maria, sa cunyada, convertida de sobte en peça clau. Quan es desplaçà a la Ciutat Comtal, encara era paer en cap de Tàrraga, i al consell li van demanar que aprofités el viatge per fer gestions en favor d'un altre paer, Josep Lleó, el qual havia de respondre davant el regent d'un incident que hi havia hagut a la vila entre paisans i soldats.²⁶⁰

Aquella estada del Sr. Lluís a Barcelona fou llarga, senyal que els temes que hi havia de tractar eren importants i difícils de dilucidar, o que estava preparant coses destacades de cara al seu esdevenidor. Realitzava consultes jurídiques? Negociacions complexes? Contactes polítics d'alt nivell? Potser una mica de tot plegat. Encara era a la Ciutat Comtal a final febrer de 1695, quan escriví informant el consell targarí que el regent volia que Bonaventura Meià, un altre dels paers, el qual havia estat suspès pel consell, tornés a rebre el càrrec.²⁶¹

Un cop acabat el seu període de paer, Lluís Roger de Llúria sortí escollit mostassà de vila. Havia retornat a Tàrraga i va seguir de moment residint-hi. Però la seva actitud ja no era la d'abans, sembla com si l'ambient local no el motivés, com si hagués deixat de banda els antics negocis i iniciatives a la zona. La vila se li feia petita i el noble ben aviat adoptà decisions fonamentals de cara al seu futur personal. Durant els anys 1695 i 1696 va anar preparant el seu trasllat a Barcelona, senyal evident que a Tàrraga ja no hi veia bones perspectives. Preparà també el seu nou casament, amb una tal Narcisa d'Esquerrer i Roset; amb la boda faria un pas que formalment el desvincularia dels Valedor. Narcisa d'Esquerrer i Roset, vídua com ell i segurament parenta seva llunyana, era filla d'Agustí d'Esquerrer i de Teresa Roset; tenia un germà, Agustí d'Esquerrer i Roset, el qual moriria aviat, cosa que la convertí en pubilla.²⁶² Una part del seu patrimoni familiar era a la Ribagorça aragonesa, a la vora de Catalunya. El casament trigà una mica a celebrar-se. En la decisió del Sr. Lluís de domiciliar-se a Barcelona i tornar-se a casar, potser hi havia motivacions de promoció personal, de caire polític, per exemple. O potser s'hi veia arrossegat per motius econòmics. O tal vegada el nostre noble

buscava sobretot perdre de vista la Sra. Teresa, amb la qual hauria pogut enfrontar-se, i quedar deslligat d'una Tàrrega on ja no trobaria un pervindre engrescador.

Que en aquella època la Sra. Teresa tornà a estar posada en plets és absolutament indiscutible. Per exemple, el 26 de maig de 1695 la nostra dama, sempre vídua de Francesc Roger de Llúria i domiciliada a Tàrrega, va designar procurador seu el noble Josep de Magarola, domiciliat a Barcelona, per tal que fes i firmés en nom d'ella concòrdies i transaccions amb qualssevol persones i sobre qualssevol plets i contenciosos que es duguessin a l'Audiència o en altres tribunals.²⁶³

Mentrestant, el juliol de 1695, Ramona Roger de Llúria, esposa de Francesc de Perelló i germana del Sr. Lluís, va cobrar, per quitament, tot el valor del violari de 577 lliures i 10 sous que l'any 1693 li havia traspasat son germà per començar a liquidar el tema del seu dot. Va quitar aquell violari Maria Anguera, vídua d'Andreu Castelló, pagès de les Ventoses. A banda de pagar-li les 577 lliures i 10 sous del preu, li va pagar també 34 lliures, 7 sous i 6 diners per la fracció corresponent a la pensió d'aquell any. L'època del cobrament es va registrar notarialment el 17 de juliol de 1695, i la Sra. Ramona la va fer amb el consens i la presència del seu marit.²⁶⁴

El 12 de desembre de 1695, la Sra. Teresa, vídua de Francesc Roger de Llúria, i la seva filla Antònia, totes dues domiciliades a Tàrrega, van designar procurador comú el doctor en Drets Bartomeu Esperabé, domiciliat a Barcelona. La Sra. Teresa es titulava hereva universal de la seva difunta filla gran Teresa Valedor i Riera, segons el testament d'aquesta, fet amb Joan Àngel López el 31 d'agost de 1694. La donzella Antònia declarava tenir menys de 25 anys però més de 14, i afirmava que no tenia cap tutor ni curador, ni en volia («*tutoremque et curatorem aliquem non habere nech quo ad hec habere velle*»). A més, l'Antònia es titulava hereva fideïcomissària, després que morís la seva mare, de l'heretat i béns de sa difunta germanastra Teresa (en el llenguatge targarí de l'època, això volia dir que es partien l'herència ella i l'altra filla de la Sra. Teresa, la monja Maria Valedor). El procurador Bartomeu Esperabé hauria de gestionar els plets que tinguessin, tant per l'heretat i béns del difunt Sr. Joan Àngel Valedor com pels crèdits i deutes que estiguessin a favor seu, i fer transaccions, composicions i avinences. Algunes d'aquestes transaccions estarien relacionades amb la quarta trebel·liànica que pertanyia a la Sra. Teresa en l'heretat i béns del difunt Sr. Joan Àngel. La Sra. Teresa esperava rebre cases, terres, censals i altres béns en satisfacció dels drets i

crèdits que li pertanyien en l'heretat del difunt Sr. Joan Àngel, tant per la quarta trebel·liànica com per altres raons. La dama i la seva filla Antònia es van referir també als comptes donats per Francesc Roger de Llúria i per Lluís Roger de Llúria, en tant que procuradors i administradors que havien estat de l'heretat i béns Valedor; l'advocat Esperabé hauria d'anallitzar aquests comptes, i impugnar-los o aprovar-los.²⁶⁵ Comprenem que la indicació feta per la jove Antònia en el sentit que no tenia tutor ni curador, ni en volia tenir, anava dirigida contra Lluís Roger de Llúria, el qual devia pretendre que li concedissin aquest càrrec com un mitjà per seguir administrant els béns Valedor. I comprenem també que les avinences s'havien de fer amb la monja Maria Valedor i amb el convent barceloní de Sant Jeroni, que reclamarien l'herència Valedor, secundats per l'hospital de Tàrrega i per la comunitat de preveres targarina, amb drets llunyans sobre aquella herència (drets que de sobte s'havien vist revifats pel curs que havien seguit els esdeveniments).

El 28 de gener de 1696, va tenir lloc una concòrdia entre totes les parts que es disputaven la polèmica herència Valedor. Intuïm que aquesta concòrdia va ser impulsada i defensada pel Sr. Lluís. La va enregistrar el notari barceloní Melcior Cases. En síntesi, establia que la Sra. Teresa i el Sr. Lluís rebien en donació béns Valedor (les cases de Tàrrega i peces de terra). Van fer aquesta donació l'abadessa i monges del convent de Sant Jeroni de Barcelona, a través de la persona de Maria Valedor, monja d'aquell convent i aleshores considerada hereva del difunt Joan Àngel Valedor. Consentiren en aquella donació els administradors de l'hospital de pobres de Tàrrega i els capitans de la comunitat de preveres targarina. A canvi, degué haver-hi compensacions econòmiques per a totes aquestes institucions i tal vegada la monja Maria Valedor va quedar propietària d'una part de les terres de Tàrrega, a més de censals.

Per a la Sra. Teresa no degué ser agradable haver de fragmentar i compartir els béns Valedor. S'evitava, almenys, que tots caiguessin en mans d'institucions religioses. I, cara al futur, la part corresponent es podria traspasar a l'Antònia, quan aquesta es casés. Segurament la Sra. Teresa i el Sr. Lluís van acordar de deixar estar els seus contenciosos, es van comprometre a fer la noia hereva del que quedava de cal Valedor i van poder començar a preparar-ne el casament. Aquesta sortida era la millor, perquè tant la dama com el noble voldrien afavorir la jove Antònia, a qui el Sr. Lluís podia estimar com una autèntica germana. Així s'acabarien els embolics i les tensions. La Sra. Teresa compartiria casa amb la filla i el futur

gendre, i el Sr. Lluís s'instal·laria definitivament a Barcelona. En tot cas, la boda de l'Antònia encara trigà uns mesos a arribar, potser perquè no era fàcil posar-se d'acord en el marit que li convenia.

El 2 d'octubre de 1696, va morir a Tàrraga un dels nebots de la Sra. Teresa, l'albat Josep Borràs i Riera, fill del difunt Tomàs Borràs i de Josepa Riera. Li faltaven només uns dies per complir els 8 anys. Era el nen que havia nascut pòstum a mitjan octubre de 1688, si fa no fa un mes després d'haver mort el Sr. Tomàs. La crisi local de l'època va poder tenir a veure en aquesta defunció, perquè als vuit anys un nen ja havia superat la fase més perillosa de la primera infantesa i en circumstàncies normals hauria pogut tirar endavant. Si dos anys abans la Sra. Teresa hagué de ser consolada per sa germana Josepa arran de la mort de la seva filla Teresa Valedor, ara li hauria tocat a ella consolar la Josepa, a qui imaginem molt afectada per la pèrdua del seu benjamí.

Lluís Roger de Llúria finalment deixà enrere els vint anys de relació predilecta amb Tàrraga i s'instal·là a Barcelona. Començava així una nova etapa de la seva vida. La instal·lació a la Ciutat Comtal probablement va tenir lloc l'any 1696 o a inicis de 1697. A començament d'abril de 1697, els targarins l'escriviren a la capital demanant-li que els fes una gestió burocràtica: anar a veure el virrei per demanar-li que fes una modificació en les regles que s'aplicaven a Tàrraga en fer les habilitacions dels prohoms a les bosses municipals. Quan ell els contestà en una altra carta explicant-los amb quines persones s'havia entrevistat i el que li havien dit, acabà la missiva demanant que no l'incloguessin a les bosses per a l'extracció de paers d'aquell any: «sien cervits en afavorir me en no dexarme concorrer a Pajer a vista de les raons tinch tant grans, com tambe provoir lo meu lloch en cap de altra persona».²⁶⁶ Quines eren aquelles «raons tan grans»? Plets? Problemes polítics? Qüestions relatives al seu casament? Senzillament massa ocupacions? Està clar, en tot cas, que volia deixar enrere l'etapa targarina.

En aquella època, Lluís Roger de Llúria i de Çaportella era també governador del monestir de Vallbona, on recordem que hi tenia una tia monja, la bossera i ja sotspriora Maria de Llúria.²⁶⁷

Tot i haver-se establert a Barcelona, Lluís Roger de Llúria va residir llargues temporades a Granyena durant els anys finals del segle XVII i els primers del segle XVIII. Ocupà el castell de la carllania i, de fet, els documents notariaus destaquen el seu grau de carllà. Així consta, per exemple, el 19 d'abril de 1697, quan designà procurador seu el cunyat Francesc de Perelló, baró de Renau, domiciliat a Tàrraga,

perquè el representés en el matrimoni que tenia acordat contraure amb Narcisa Esquerrer, vídua de Bayarte, la qual vivia a Bagà. S'indica que ja havia estat obtinguda la dispensa papal per celebrar aquella boda.²⁶⁸

El maig del 1698, Lluís Roger de Llúria torna a constar residint al castell de Granyena. El dia 16 del dit mes i any, ell i la seva nova esposa Narcisa Esquerrer (com a usufructuari un, com a propietària l'altra) van designar procurador comú el noble Antoni Fèlix de Gallart, que residia a la vila aragonesa de Benavarri. Hauria de cobrar diners, en nom d'ells, per lluismes, terces, pensions de censals i violaris, lloguers de cases i terres, arrendaments, parts de collites, censos, delmes, tasques, etc. També hauria de llogar, arrendar o donar a parcel·laria, pel temps que li semblés i als preus o parts que trobés convenients, cases, forns, terres, censos, delmes, etc. que fossin del matrimoni Llúria-Esquerrer, de la banda de la dona. Si calia, també hauria de portar plets.²⁶⁹

L'agost del 1699, tornem a trobar el Sr. Lluís residint a Granyena. A títol personal, el 16 d'aquell mes i any, va designar per procurador Jeroni Planes, notari i causídic de Barcelona, perquè el representés en el paper de fermança en la caució que s'havia de prestar a l'Audiència per part del noble aragonès Bru de Cardona i Latorre, resident a Cervera.²⁷⁰

El 5 de maig de 1701, Lluís Roger de Llúria consta amb doble domiciliació: a Cervera i al castell de Granyena. Ell (com a usufructuari) i sa muller Narcisa d'Esquerrer (com a propietària) es titulaven senyors del lloc i terme de Claravalls, del comtat de Ribagorça i regne d'Aragó (indret proper a Areny de Noguera, a la Franja). Van designar procurador Lluís de Cortit i de Llúria, donzell domiciliat al Pont de Montanyana (població situada a la mateixa frontera de Catalunya i Aragó). El carllà de Granyena i la Sra. Narcisa eren patrons de rectories i beneficis eclesiàstics al senyoriu de Claravalls i van encarregar al donzell Cortit que en gestionés l'ocupació de les vacants, proposant les persones que considerés idònies.²⁷¹ Es tracta d'una acta molt interessant per situar el patrimoni de la segona muller del Sr. Lluís i els parents d'aquest a la banda de la Catalunya aragonesa.²⁷²

El 10 de juliol de 1702, Lluís Roger de Llúria i sa muller Narcisa, que consta que residien al castell de Granyena, van anar a veure un notari de Cervera per designar procuradora comuna la Sra. Maria de Copons i d'Esquerrer, la qual residia a Benavarri.²⁷³

L'any 1704, quedà definitivament cancel·lat un vell contenciós que la família Llúria tenia amb

els seus parents Vilallonga-Çaportella. La Sra. Teresa i les seves filles n'haurien sentit a parlar molt al seu moment. El 13 de setembre de 1704, Lluís Roger de Llúria i de Çaportella, carlà de Granyena i resident al castell de la carlania, va reconèixer al seu cosí germà Magí de Vilallonga i Çaportella, noble que constava amb doble domicili, a Cervera i a Mataró, que li havia donat 500 lliures en diverses pagues. Aquella suma era part de les 1.000 lliures que el noble Francesc de Vilallonga i sa muller Clemència de Çaportella, pares del Magí, van comprometre's a donar a Elionor de Çaportella, germana de la Clemència i mare del Sr. Lluís, quan va fer capítols matrimonials amb Francesc Roger de Llúria l'any 1647. Com ja s'ha dit, per cobrar aquelles 500 lliures el Sr. Francesc va entaular plet a l'Audiència, l'any 1680, contra el matrimoni Vilallonga-Çaportella. El Sr. Lluís també es declarà pagat dels interessos que havia generat el deute de les 500 lliures, entre el dia en què començà el plet i aleshores, així com de les despeses judicials.²⁷⁴

Els últims anys de vida de la Sra. Teresa i els nous vincles familiars

La Sra. Teresa, cada vegada més gran i potser necessitada de recolzament, finalment va casar la seva filla Antònia, d'altra banda ja en edat. Ho va poder fer d'acord amb Lluís Roger de Llúria. La noia tenia 18 anys i li van buscar un partit adequat: un advocat de família nobiliària barcelonina i molt relacionat amb l'Urgell. L'home ideal per defensar els interessos d'una casa «difícil».

El 29 de maig de 1697, es van casar a Tàrrega el doctor *Don* Ignasi Baltasar d'Alegre i de Càrcer i la noble Sra. Antònia Roger de Llúria i Riera. Els pares del nuvi (per cert, ja difunts tots dos) eren el doctor Felip Ignasi d'Alegre i de Solà, domiciliat a Barcelona, i la Sra. Flora de Càrcer. La núvia, que era donzella, era filla de *Don* Francesc Roger de Llúria (ja mort aleshores) i de la Sra. *Doña* Teresa Riera (viva). Com a detall curiós, cal assenyalar que el nuvi no va assistir a la cerimònia i en el seu lloc, representant-lo, hi hagué *Don* Anton Desvalls i Vergós (senyor del Poal). Van fer de testimonis el rev. Francesc Solsona, prevere i beneficiat de Tàrrega, i Francesc de Perelló, baró de Renau, domiciliat a la vila. Oficià la cerimònia el rev. Dr. Marià Terés, prevere i beneficiat de Tàrrega, amb llicència del rector.²⁷⁵ Els capítols matrimonials entre Ignasi Baltasar d'Alegre i Antònia Roger de Llúria es van fer amb un notari de Barcelona, el nom del qual no coneixem. En aquells capítols, la núvia va rebre l'herència Valedor (segurament, només una part), per la donació conjunta que li van fer sa mare (la Sra. Teresa) i el seu germanastre (Lluís Roger de Llúria). Sense aquesta donació,

probablement Ignasi Baltasar d'Alegre no s'hauria casat amb la noia.

Abans de les núpcies, trobem dues actes notariaus fetes a Tàrrega amb la designació, per part d'Ignasi Baltasar d'Alegre i de Càrcer, d'Anton Desvalls i de Vergós com el seu procurador per representar-lo en el casament que havia de fer amb Antònia Roger de Llúria. Aquestes actes estan datades respectivament el 28 de març de 1697 i el 18 de maig de 1697. S'hi fa constar que tant el nuvi Alegre com el seu representant Desvalls estaven domiciliats a Barcelona tots dos, i que el noble Anton Desvalls era el cunyat del Sr. Ignasi Baltasar. També indiquen que la núvia, Antònia Roger de Llúria, consentia expressament en aquella delegació i prometia celebrar el matrimoni.²⁷⁶ El contingut de les dues actes és pràcticament el mateix i la seva repetició pot obeir al fet que la boda s'hagués hagut d'ajornar inicialment, cosa que hauria fet considerar necessària una renovació de la procura nupcial.

Els Alegre eren una família de cavallers barcelonins que portaven dècades fent negocis i casaments a l'Urgell. Es dedicaven al món de l'advocacia i tenien importants interessos ramaders. Semblen vincular-se a l'Urgell precisament per les seves pastures. A Ivars, l'any 1669, Felip Alegre va comprar les herbes del terme, a carta de gràcia, amb unes condicions molt extenses i detallades.²⁷⁷ Aquest Felip d'Alegre era «infançó» i cavaller de Barcelona i estigué casat amb Marianna Solà. Fill seu fou Felip Ignasi d'Alegre i de Solà. L'abril de 1675, Felip d'Alegre ja era difunt, i aleshores actuaven la seva vídua Marianna i el fill Felip Ignasi; tenien les herbes del terme del Poal (per les quals pagaven a Poblet un cens anual de 30 lliures) i les herbes de la meitat del terme de Bellcaire (per les quals també havien de fer pagaments a Poblet).²⁷⁸ Així mateix, tingueren les herbes del terme de Bellmunt.

Felip Ignasi d'Alegre i de Solà, cavaller de Barcelona però molt vinculat a l'Urgell, va tenir relació amb la vila de Bellpuig, un dels punts neuràlgics de la plana. L'any 1688, per exemple, va donar una gratificació de 20 dobles al mestre d'orgues que havia fabricat l'orgue de l'església parroquial d'aquella vila.²⁷⁹ Tenia casa al mateix Bellpuig, en concret al carrer de Baix o del Mercadal; pel sud, aquella casa donava a la muralla.²⁸⁰

A més de la casa de Bellpuig i les herbes de diversos termes, els Alegre completaven els seus «dominis» a l'Urgell amb la senyoria del terme de Vallverd, el poblament del qual van impulsar. En aquell indret tenien tant la jurisdicció civil com la criminal.

A banda de l'ignasi Baltasar, el matrimoni format per Felip Ignasi d'Alegre i Flora de Càrcer tingué una filla, de nom Antònia, la qual es va casar amb el noble Anton Desvalls i de Vergós, senyor del Poal i dels termes de Sarcènit, Remolins i Gimennells. Encara que en algun indret consta que aquest Anton Desvalls vivia a Barcelona, en altres documents apareix amb domicili al Poal, a la casa pairal o castell que tenia al poble. Personatge molt famós en el futur per les seves activitats polítiques i militars a favor de l'arxiduc Carles d'Àustria, a les acaballes del segle XVII Anton Desvalls sembla més aviat un petit noble de comarques amb moltes ambicions i no tants recursos, per bé que indubtablement amb bones connexions. Va ser hereu de sa mare Agnès de Vergós, que en primeres núpcies havia quedat vídua del barceloní Francesc de Magarola i en segones havia quedat vídua d'Antoni Desvalls (el gran). El casament d'Anton Desvalls i de Vergós amb Antònia d'Alegre i de Càrcer es pot considerar fins a cert punt lògic: vinculava dues famílies nobiliàries amb interessos agrícoles i ramaders al centre de l'Urgell i alhora molt relacionades amb els ambients elitistes barcelonins. Per cert, que l'agost de 1696 un problema de salut va obligar Antònia d'Alegre a fer testament, dictat al castell del Poal, on residia amb el seu marit Anton. Aleshores el pare de la noia, el cavaller Felip Ignasi d'Alegre i de Solà, domiciliat a Barcelona, encara vivia; sa mare, Flora de Càrcer, ja era difunta. Tot i que declarava patir una greu malaltia, la jove de cal Desvalls no havia de fer lliit, i de moment va sobreviure.²⁸¹

Adonem-nos que si el Sr. Felip Ignasi d'Alegre i de Solà encara era viu l'agost de 1696 quan la seva filla Antònia va fer testament i si ja era mort el maig de 1697 quan es va casar el seu fill Ignasi Baltasar, el seu òbit va haver de produir-se a les acaballes de 1696 o durant els primers mesos de 1697. És a dir, que Ignasi Baltasar d'Alegre i de Càrcer es va casar amb Antònia Roger de Llúria i Riera en etapa de dol. Potser no pogué assistir en persona al seu propi casament per la mort del pare, o per un tema relacionat.

Els vincles familiars dels Alegre barcelonins no tan sols es van establir amb la zona urgellenca. També n'hi havia, com és lògic, amb nissagues de la Ciutat Comtal. En un futur immediat, igualment es vincularen, ni que més indirectament, amb Cervera.²⁸²

El flamant matrimoni format per Ignasi Baltasar d'Alegre i Antònia Roger de Llúria es va instal·lar de moment a Bellpuig. Fóra molt possible que s'haguessin endut a viure amb ells la Sra. Teresa, encara que durant l'estiu del 1697 seguim trobant la dama a Tàrrrega. Els noucasats degueren tenir molta relació amb

el matrimoni Desvalls-Alegre del Poal (cunyats). M'imagino les seves vetllades al castell d'aquell poble, parlant de ramats i pastures, de collites i grans, de fires i mercats, de les propietats de Tàrrrega, sens dubte de la guerra amb França i de l'ocupació francesa de Barcelona (tema de candent actualitat l'any 1697). També hi seria present el germà petit del Sr. Anton Desvalls, de nom Manuel, un xicot que igualment destacaria molt en el futur en el bàndol de l'arxiduc Carles d'Àustria.

Quan encara no feia ni dos mesos del casament de la seva filla, la Sra. Teresa protagonitzà un incident prou sonat a Tàrrrega, incident que una vegada més ens demostra que era una dona de caràcter i que tenia geni. La nostra dama es trobava a la seva era, segurament supervisant la batuda, un 24 de juliol de 1697. Fins allí van anar els paers de la vila i molts prohoms, encapçalats pel paer primer Joan Çanou, el qual també regia aleshores la vegueria. Anaven disposats a endur-se una part de la collita que estava batuda. La raó que al·legaven era que la dama no havia volgut pagar un tall que es va posar a Tàrrrega per poder donar soldats a Barcelona. Lògicament, amb els nervis a flor de pell, tots plegats es van posar a discutir, i ve't aquí que la Sra. Teresa va donar una bufetada al paer Çanou. Aquest, com a encarregat de la vegueria, va manar a la dama que quedés arrestada a casa seva, sota pena de 2.000 lliures si en sortia.²⁸³ Aquella pena amb què l'amenaçava era molt alta i pot explicar-se per la humiliació que havia sentit el paer. De fet, però, l'agressió de la Sra. Teresa, sens dubte producte de la irritació del moment, potser va venir de manera bastant natural. Ella era una dona de 57 anys, vídua d'un noble important, i qui la desafitava era tot just un jove de 23 a qui ella hauria conegut quan encara li quien els mocs del nas. En pegar-lo, potser no tan sols estava alterada per l'amenaça que se li endurien part de la collita, sense respectar els seus privilegis de dona associada a l'estament nobiliari; potser també estava ofesa pel posat insolent d'un xicot tan jove a qui els càrrecs que ostentava li haurien pogut pujar al cap. O potser estava irritada amb el ciutadà Çanou des de molts mesos enrere, per la postura que aquest hagués pogut tenir en el contenciós per la titularitat de l'herència Valedor, tema del que tot Tàrrrega n'hauria anat plena l'any 1695. La bufetada podia tenir molta història al darrere. Però era tan sols una bufetada. Com ja pot suposar-se, d'aquell incident no se'n va parlar més en el futur. Després de l'esverament del moment, amb el pas dels dies l'afer hauria quedat oblidat. Però en resta la referència històrica, que permet adonar-nos de les tensions locals que hi havia a Tàrrrega en aquella època i ens dóna una altra pista per calibrar el caràcter de la

nostra protagonista, dama ferma, ja entrada en anys, i potser per això mateix més propensa a perdre els nervis.

La seva filla Antònia i el cunyat Ignasi Baltasar, encara que formalment instal·lats a Bellpuig, també devien residir a Barcelona algunes temporades. Si podem suposar que ella vivia amb ells, no ens ha d'estranyat trobar la Sra. Teresa a la Ciutat Comtal l'any 1699. La documentació la presenta aleshores com a domiciliada a la capital, i el mateix diu de l'Antònia i l'Ignasi Baltasar. En aquell punt, la dama i els joves ens sorprenen amb una venda important de part del seu patrimoni a Tàrrrega, una venda que suposava un primer pas molt clar per desvincular-se de la vila. I és que afectava els dos immobles Valedor del carrer d'Agoders, a banda de diversos mobles i objectes de valor. Renunciar a la casa diguem-ne «pairal» de la família era una decisió transcendental. Hauria vingut motivada per necessitats de diners i pel mal estat de la vivenda, que sembla que s'havia anat degradant amb el pas dels anys. Però fins i tot amb aquests supòsits, ens costa d'entendre la decisió, sobretot pel que fa a la Sra. Teresa, que s'adonaria perfectament de l'abast d'aquella alienació. Potser ho va imposar el gendre i ella va claudicar. En tot cas, no hauria estat sense resistències i una sensació dolorosa a l'ànima.

Per poder vendre les dues cases del carrer d'Agoders, els cònjuges Alegre-Llúria, que aleshores residien a Barcelona, van designar procurador el prevere Marià Terés, beneficiat de la parroquial targarina i parent de la família. La procura es va fer a Barcelona el 30 de desembre de 1698, amb el notari barceloní Francesc Torres (el gran). El cosí Terés rebia l'encàrrec de vendre a l'encant públic o de manera directa, perpètuament o a carta de gràcia, cases, terres i altres béns que el matrimoni Alegre-Llúria posseís, tant a Tàrrrega com en altres parts de Catalunya. Tindria cura de tots els tràmits i cobraments.

La venda de les cases i els mobles va tenir lloc el 8 de març de 1699, després d'haver-les posat a l'encant públic. Ho va tramitar el nebot targari Marià Terés, prevere, que actuava com a procurador dels cònjuges Ignasi Baltasar i Antònia. L'acte notarial de venda de les cases justificava aquesta alienació indicant que el matrimoni vivia a Barcelona, que per aquelles cases només es podia aconseguir un lloguer de 25 lliures anuals i que amb aquest ingrés no n'hi havia prou per fer les obres de reforma que necessitaven els edificis ni per pagar els impostos ordinaris que fixava la vila. S'insistia en el mal estat de conservació de cal Valedor, fins al punt que acabaria «*ad totalem ruhinam et devastationem*» i seria en poc temps

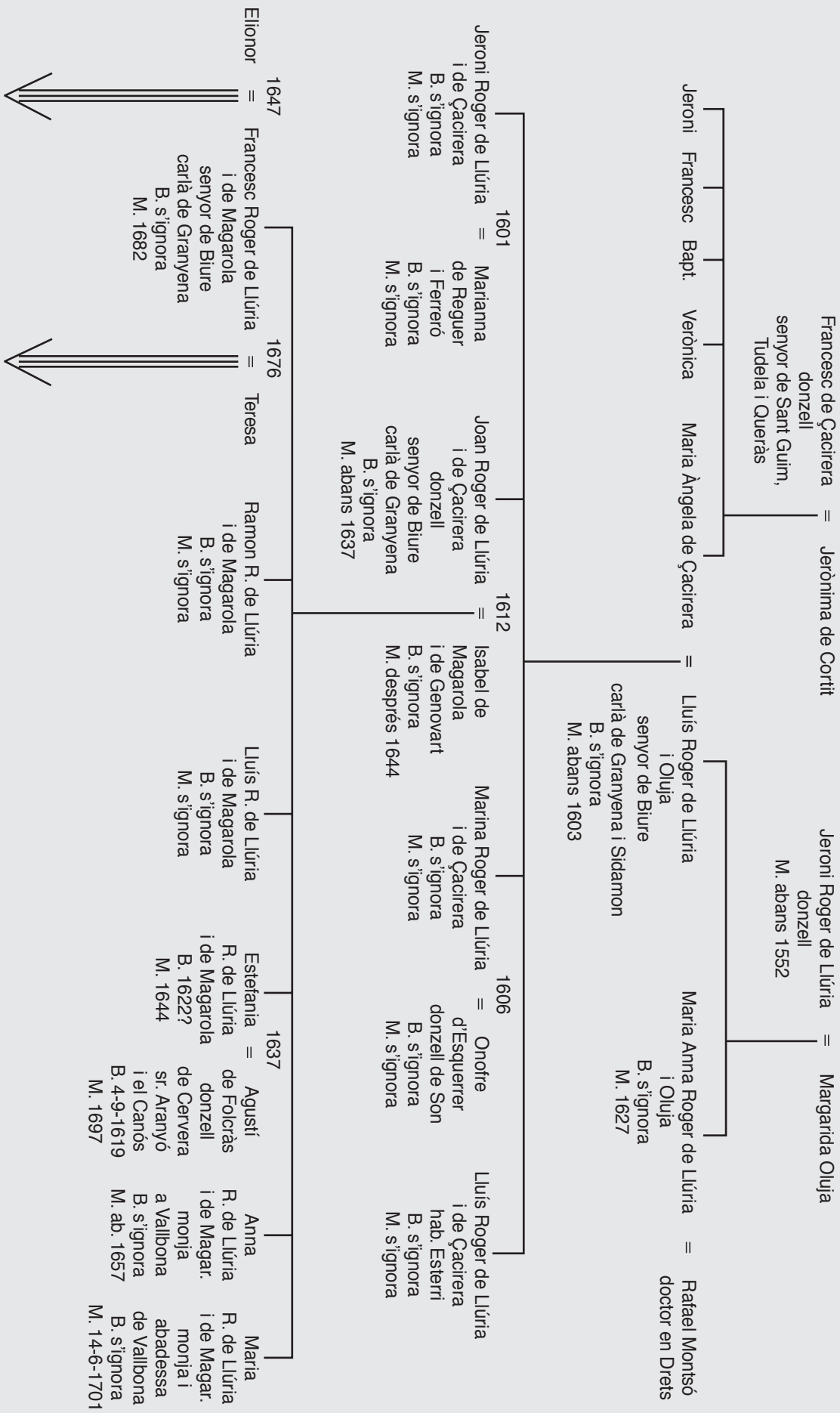
«*inhabitabilem*» si no es gastaven diners per restaurar-la. Es feia constar que el matrimoni havia decidit posar en venda aquells immobles targarins (propietat de la muller) per no sortir tan perjudicat en la seva economia. En cap moment no es parla de l'aquiescència de la Sra. Teresa.

En concret, la venda es va realitzar pel sistema de subhasta, segons el costum de reservar un període de trenta dies per a les ofertes. El comprador dels immobles va ser Marc Soler, un metge que residia a Tàrrrega i que fou qui va fer l'oferta més alta a l'encant públic. El preu global de tot plegat va acordar-se en 1.500 lliures. Amb uns mesos de retard (potser perquè inicialment es va resistir a acceptar el fet), el 25 de novembre de 1699 la Sra. Teresa, de Barcelona estant, va ratificar i aprovar aquella venda, que no cal ni dir que era perpètua. En el passat, aquelles cases i mobles havien estat del difunt Joan Àngel Valedor. Com a vídua d'ell que havia estat, la Sra. Teresa tenia encara l'usdefruit d'alguns béns Valedor, però renuncià expressament a reclamar res per aquella venda, ni per raó del dit usdefruit, ni per raó del dot, ni per altres drets i crèdits que li pertanyessin sobre el patrimoni Valedor. La renúncia es va fer de forma molt solemne, davant diversos testimonis, i hom indica que hi va haver entremig unes lletres missives. Tot plegat ens fa sospitar que la Sra. Teresa es va negar de bon principi a acceptar aquella alienació, perfectament conscient que era un fet greu, una decisió que suposava un tall amb el passat; finalment, però, hauria hagut d'acotar el cap, cedir a les pressions de gendre i filla, i firmar l'acceptació per evitar problemes amb el comprador. Potser aleshores es va penedir d'haver fet donació dels béns Valedor a l'Antònia. Potser també es va penedir d'haver estat generosa amb els nebots Terés, en comprovar que el prevere Marià havia estat un dels implicats en aquella venda. Segurament lamentà tenir els anys que tenia, no disposar d'altres fills i haver de dependre, a les seves velleses, del gendre i la filla casada, sense poder seguir una línia pròpia a la vida. En tot cas, la història ja no es podia canviar, els anys pesaven i calia supeditar-se a les noves circumstàncies familiars.

Detinguem-nos a analitzar les coses venudes aquell 1699 pel matrimoni Alegre-Llúria, amb el dolorós vistiplau de la Sra. Teresa. Havien pertangut al Sr. Joan Àngel Valedor i ens donen pistes per imaginar com hauria estat l'entorn diguem-ne «físic» de la família a Tàrrrega durant més de quaranta anys. En detall, s'havia venut tot això:

1) Una casa d'un portal, amb un corral aneumat, al carrer d'Agoders, a la banda esquerra

ARBRE GENEALÒGIC SIMPLIFICAT DELS LLÚRIA DE L'EDAT MODERNA – 1

tot baixant. Les seves afrontacions eren: a l'est, part amb la casa de Pau Viala, escultor, part amb el corral de la casa de Roc Garau, batxiller en Lleis, i part amb el corral de Joan Rafart (aquest corral de Joan Rafart antigament havia estat un carreró sense sortida); al sud, amb el carrer de la Vilanova, que servia per anar del carrer de l'Abeurador al portal d'Agoders; a l'oest, amb la casa i el corral dels hereus del difunt Gaspar Roca, mestre de cases; i al nord, amb el carrer d'Agoders. Era franca de cens.

2) Un edifici al mateix carrer d'Agoders, però a la banda dreta tot baixant, situat davant per davant de la casa suara esmentada, just a l'altre costat del carrer. No sabem si era habitable. Només consta que tenia unes botigues, un estable i un corral. Les seves afrontacions eren: a l'est, amb la casa de Joan Bastida, mestre de cases; al sud, amb el carrer d'Agoders; a l'oest, amb la casa de Francesc Porta, argenter; i al nord, amb l'honor de Jacint Calbis, sastre. Tampoc no havia de fer cens.

3) Un cup de pedra picada, del qual no es precisa la situació.

4) Dotze mapes grans, de sis pams d'alçada i vuit pams de llargada, amb diferents ciutats dibuixades (no precisa quines).

5) Dos retrats, un de Joan Àngel Valedor i l'altre del seu fill Francesc.

6) Sis quadres de sis apòstols pintats a mig cos, de sis pams d'alçada i quatre pams d'ample. No s'indica de quins apòstols es tractava.

7) Una dotzena de cadires de vaqueta de moscòvia de color vermell, usades.

8) Dues taules de noguer, usades.

9) Dos llits de camp, usats.

El Sr. Ignasi Baltasar d'Alegre era usufructuari d'aquests edificis i béns mobles per estar casat amb Antònia Roger de Llúria. La seva dona n'era la propietària en virtut de la donació que li van fer sa mare Teresa i Lluís Roger de Llúria en els capítols matrimonials. Anteriorment, la Sra. Teresa i el Sr. Lluís ho havien tingut per donació feta per l'abadesa i les monges del convent de Sant Jeroni de Barcelona, a través de la persona de Maria Valedor, l'altra filla de la Sra. Teresa, monja en aquell convent, donació feta amb el consentiment dels administradors de l'hospital de pobres de Tàrraga i els capitans de la comunitat de preveres targarina, que hi tenien drets d'herència segons el testament de Joan Àngel Valedor.

En la venda hi havia una condició sobre l'ús immediat dels immobles. Els cònjuges Alegre-Llúria es reservaven la facultat d'utilitzar durant un any la botiga dels grans i els vaixells del celler, per conservar els grans i el vi que ja hi tenien i per posar-hi els que fessin en la propera collita a les seves terres del terme de Tàrraga.

De les 1.500 lliures del preu global, 1.400 eren per les dues cases i les 100 restants eren pels béns mobles que hi havia a dins (segurament hi van incloure també, encara que no s'indiqui, els vaixells del celler i petites eines i objectes). En la venda a l'encant públic, el metge Soler només va oferir les 1.400 lliures pels edificis. Sembla que les 100 lliures restants es van pactar a posteriori quan es va comprovar que hi havia coses de valor a l'interior. Sobre el pagament, van acordar que el metge Soler diposités 1.200 lliures a la taula de canvi de Barcelona a nom de la Infermeria de l'església parroquial de Santa Maria del Mar com a quitament d'un censal mort d'aquest valor (i 54 lliures de pensió anual, a raó del 4,5 %) que Ignasi Baltasar d'Alegre pagava per raó d'una casa i heretat que ell posseïa a Sarrià. Les altres 300 lliures també haurien de ser dipositades a la taula de canvi barcelonina, aquelles a nom del vicari perpetu i comunitat de preveres de Santa Maria del Mar, com a quitament de part d'un censal mort de 800 lliures de valor (i 40 lliures de pensió anual) que Ignasi Baltasar d'Alegre pagava per raó de la mateixa casa i heretat de Sarrià.

El metge Soler, el comprador, va rebre tota mena de garanties, de cara al futur, en relació als immobles que havia comprat, als tractes fets i a les despeses judicials que pogués tenir, suposant que alguna persona anés en contra d'aquella venda i fes demandes o plets. Si es preveia que això pogués passar, la possible protagonista podia ser la Sra. Teresa, encara que òbviament no van posar el seu nom.

L'acte notarial de venda de les cases inclou el jurament del corredor públic targarí que havia portat la subhasta. Aquest era Ramon Gilabert. Va declarar que va oferir la compra dels dos immobles Valedor durant el període establert de trenta dies, que moltes persones es van interessar per adquirir-los i que la persona que va fer l'oferta més alta fou el metge Marc Soler (1.400 lliures).

L'acte notarial també inclou l'aprovació de la venda per part dels administradors de l'hospital de pobres de Tàrraga i dels capitans de la comunitat de preveres de la vila. Van prometre davant notari que ni l'hospital ni la comunitat de preveres no farien res en el futur contra aquella venda, per raó de vincle o fideïcomís que poguessin al·legar a partir del testament

del difunt Joan Àngel Valedor, i van renunciar a invocar qualsevol llei o dret que els fos favorable en aquest sentit.

A continuació de l'acte notarial de la venda, i amb data del mateix dia, hi ha un acte de procura fet pel metge Marc Soler a tres advocats: Baltasar Prous, resident a Barcelona; Ramon Soberana, domiciliat a la Fuliola; i Francesc Busquets, resident a Barcelona. Els encarregà que treguessin per ell diners de la taula de canvi de Barcelona o del banc d'aquesta ciutat (òbviament, per efectuar els pagaments).²⁸⁴

Al llarg de tot el document notarial de la venda dels immobles, fet el mes de març, la Sra. Teresa no apareix mai esmentada. Aquest silenci en relació a la seva persona és la millor prova per suposar que ella de bon principi es va oposar a aquella alienació. Tot i que estigués en mal estat de conservació, la dona no devia voler vendre la casa, que era el nucli del patrimoni targarí i que tantes coses del passat li evocaria. A més, potser aquell argument del mal estat era únicament una excusa que va posar el gendre Alegre per justificar-ne la venda immediata. De totes maneres, allò que més devia irritar la nostra dama era que amb els diners de la venda el gendre hagués decidit quitar *els seus censals*...! El patrimoni Valedor posat descaradament al servei de la família Alegre...! Potser la jove Antònia, per obediència als dictats del marit, havia consentit de seguida, però ella no claudicaria tan fàcilment. La seva resistència inicial, tanmateix, no hauria durat gaire temps. Pressions familiars i pressions legals haurien anat reblanint la seva postura durant els mesos següents, fent-li veure que la resistència a acceptar el fet consumat era contraproductiu, d'aquí que al final fes l'acte de ratificació i aprovació (novembre del mateix any).

Dels dos immobles venuts, el més important era la casa de l'esquerra del carrer, cal Valedor, on la Sra. Teresa hauria viscut en el passat, durant diverses etapes, amb les seves filles, amb els marits Joan Àngel Valedor i Francesc Roger de Llúria, amb el gendre Lluís Roger de Llúria, potser fins i tot una curta temporada amb el gendre Ignasi Baltasar d'Alegre. Sospito que mentre estigué casada amb Pere Farreny no va habitar aquesta casa, sinó la que va comprar misser Pere, curiosament situada molt a prop de cal Valedor (recordem que uns anys abans la Sra. Teresa ja s'havia desfet de la casa comprada per misser Pere). No es pot saber com era exactament la casa diguem-ne «pairal» dels Valedor, però segurament tenia unes notables dimensions i seria molt assolellada, per donar a migdia. Tant a les estimés de 1704 com al cadastre de 1716, aquella casa, posseïda en tot moment pel metge Marc Soler, rebia una alta valoració. Tenia entrada, estable, celler,

sala, cuina, uns estudis i tres habitacions pel cap baix, a més del corral. Fa la impressió de ser una de les millors cases de la vila aleshores.²⁸⁵ És clar que hauria rebut recentment reformes i millores.

L'immoble de la dreta del carrer d'Agoders segurament va ser utilitzat pels Valedor com un complement de la casa. En aquella construcció del davant hi haurien posat part dels animals, carros o estris diversos, i hi haurien guardat el gra. L'any 1704, l'immoble era considerat una cotxera, que estaria associada a la casa situada enfront. L'any 1716, ja ho consideraven una casa normal, sempre posseïda pel metge Marc Soler. Aleshores aquest la tenia llogada. Era una vivenda petita i de baixa valoració.²⁸⁶

El cup de pedra picada no sabem si estava inclòs en algun dels dos edificis o si estava construït a part. Com que apareix referit a banda dels edificis, potser era exempt. ¿Tal vegada era el cup que estava construït a l'interior d'una de les torres de l'antiga muralla, rere les cases del carrer d'Agoders, i que fou enderrocat als anys vuitanta del segle XX quan es va fer la Plaça de les Nacions Sense Estat? Qui firma aquest treball havia vist reiterades vegades aquest cup i va seguir atentament tota la polèmica que es va desfermar a Tàrrrega quan es va decidir la seva demolició (podeu trobar-ne referències a la premsa local de l'època).

Els dotze mapes amb ciutats dibuixades (prou voldríem saber de quines ciutats es tractava!) haurien pogut formar part dels objectes personals que en vida va tenir Joan Àngel Valedor. Potser provenien de Flandes. Si havien guardat aquells mapes fins aleshores i si els destacaven en la llista de coses venudes, és que tenien un cert valor.

No sabem on s'haurien fet els retrats del Sr. Joan Àngel i del seu fill Francesc. A Tàrrrega? A l'Aragó? A Extremadura, llavors de la guerra amb Portugal? Fos on fos que els fessin, en tot cas mostren les disponibilitats econòmiques del segon marit de la nostra protagonista i la seva voluntat de donar-se detalls selectes. A destacar que retratessin el noi, cosa que demostraria que va arribar a una certa edat. Tot i els nous remaridaments, la Sra. Teresa degué exigir que aquests dos retrats es conservessin, i haurien quedat com una decoració més de la casa. Com no entendre la resistència de la dama davant aquella venda? Aquells dos retrats li portarien tants records...! Eren part directa de *la seva* vida. I el testimoni de la convivència marital amb l'home que ella més degué estimar.

Els quadres dels sis apòstols mostren l'esperit religiós de la casa (si més no, en les

formes) i un cert interès per la decoració dels interiors. En tot cas, no era tampoc res de l'altre món, perquè altres cases destacades de la Tàrrrega siscentista també tindrien quads semblants.

Les dotze cadires vermelles, les dues taules de noguer i els dos llits de camp devien ser la part més valuosa del mobiliari de la casa. Els altres elements del mobiliari, més secundaris, no surten esmentats.

Després de la venda de cal Valedor de Tàrrrega, amb el mobiliari bàsic inclòs, la Sra. Teresa, que ja tenia 59 anys i s'atansava als 60, poques coses bones devia esperar de la vida. La vellesa se li tirava al damunt, tenia més records tristos que alegres del passat, es trobava allunyada de la seva vila natal i es veia incapaç de retenir i assegurar el patrimoni pel qual tant havia lluitat. Vull creure que cada vegada més refugiada en la religió, un dels escassos esdeveniments agradables que encara li podia deparar la vida era tornar a ser àvia. Després de les males experiències tingudes en aquest sentit anys enrere amb sa filla gran Teresa i el gendre Lluís, confiaria que llavors tot anés millor amb la filla petita Antònia i amb el nou gendre.

Efectivament, en aquells anys finals del segle XVII i primers del segle XVIII, la Sra. Teresa va ser feta àvia per l'Antònia, que va tenir alguns fills del Sr. Ignasi Baltasar mentre la vella dama encara vivia. Dos d'aquests fills foren nens, i reberen respectivament els noms de Francesc i de Joan. La Sra. Antònia va tenir una altra criatura, potser mortinada. No en sabem detalls gaire precisos. Si els fills van néixer a Bellpuig, malament rai, perquè la documentació parroquial d'aquesta vila corresponent a aquella època ha desaparegut. També haurien pogut néixer a Barcelona, on igualment van viure els cònjuges Alegre-Llúria durant algunes temporades.

El 10 de gener de 1700, morí a Tàrrrega un dels nebots de la Sra. Teresa, Baltasar Terés i Riera, de 31 anys, el qual estava casat amb Teresa Mateu. Els familiars de la nostra dama seguien amb el costum de morir joves tot sovint. El finat deixava per hereu un nen molt petit, Marià, que va aconseguir esquerar-se i que es convertiria en un famós notari i personatge molt influent a la Tàrrrega del segle XVIII.

Vivint en ocasions a Barcelona, en aquella època la Sra. Teresa degué tractar el seu fillastre i antic cunyat Lluís Roger de Llúria. Aquest havia tallat tota relació directa amb Tàrrrega, però no podia fer el mateix amb la vella dama i, encara menys, amb la germanastra Antònia. D'altra banda, podia haver-hi

amistat entre el Sr. Lluís, la família Alegre i la família Desvalls, tots mig emparentats i amb interessos econòmics i propietats a la Catalunya interior (i tots, sembla, cada cop més remisos a acceptar la nova dinastia borbònica i, en canvi, amb fermes simpaties per la Casa d'Àustria). Si hi havia hagut tensions entre la Sra. Teresa i el Sr. Lluís després de la mort de la pubilla Teresa Valedor, l'evolució de la situació i les noves actituds de tots plegats potser havien ajudat a superar-les. Només cal recordar que en els capítols matrimonials d'Ignasi Baltasar d'Alegre i Antònia Roger de Llúria, el Sr. Lluís havia col·laborat en la donació dels béns Valedor a la noia. Intuïm que el noble segarrenç no tenia massa estima per la Sra. Teresa, antiga madrastra i sogra, i dona que sempre havia estat molt gelosa del patrimoni Valedor; en la relació amb ella, potser es limitava a guardar les formes. Però seria diferent amb l'Antònia, que portava la seva mateixa sang i a qui podia estimar com a una germana, i ella correspondre-li, a desgrat de les manobres que per distanciar-los hagués pogut fer, durant anys, la Sra. Teresa.

Per demostrar l'allunyament total de Lluís Roger de Llúria envers Tàrrrega, només cal que ens fixem en les habilitacions de prohoms fetes a la vila entre els anys 1698 i 1704. Aquestes habilitacions, prèvies al sorteig dels nous paers, eren fetes a final març o durant l'abril. En aquells anys, el Sr. Lluís sempre fou declarat inhàbil, perquè no tenia casa a la vila ni hi feia residència. Ja l'any 1700 van indicar sobre això: «anys ha».

L'any 1700, veiem aparèixer d'esquitllada a la documentació targarina la monja Maria Valedor, la filla de la Sra. Teresa que havia ingressat al convent de Sant Jeroni de Barcelona i de la qual ben poques referències tenim. Aquesta religiosa havia rebut diversos censals de la seva família, que de fet cobrava el convent on residia. Aquell convent tenia per procurador a l'Urgell el rector de la vila d'Anglesola, rev. Jaume Riu, que era doctor en Drets (i a qui ja coneixem). El 2 de juny de 1700, el dit rector, exercint el seu càrrec de procurador, va reconèixer notarialment que havia rebut 32 lliures, 16 sous i 10 diners de Joan Balcells, un negociant que residia a Tàrrrega, el qual va pagar aquells diners en nom d'una família del poble de les Piles, els Talavera. Precisament, en Balcells havia comprat el 12 de maig del mateix any una peça de terra campa al terme de les Piles, que pel preu de 44 lliures li van vendre Joan Talavera (el gran), Joan Talavera (el menor) i Llorenç Talavera, pare i fills respectivament, tots ells pagesos de les Piles. Aquests Talavera feien un censal de 200 lliures de preu i 10 lliures de pensió anual al convent de les monges jerònimes de Barcelona, a través («per

mediam») de la religiosa Maria Valedor. S'havien endarrerit en els pagaments, el convent havia tirat la qüestió per justícia, i per això els Talavera s'havien hagut de vendre la parcel·la al negociant Balcells, amb l'acord que aquest destinés part del preu a pagar aquell deute. De les 32 lliures, 16 sous i 10 diners que en Balcells va donar al rector Riu en nom dels Talavera, 26 lliures eren en concepte de pensions endarrerides; la resta (6 lliures, 16 sous i 10 diners) cobria les despeses tingudes a la cúria de la batllia de Tàrraga per la demanda.²⁸⁷

La Sra. Teresa va entrar al nou segle amb una altra realitat trista: la mort de la seva cosina Elisabet Joana Ferreró i Guardiola, vídua de Flix, traspassada a Barcelona el març de 1701, als 63 anys. Una defunció que degué recordar a la nostra dama que ella, d'una edat semblant, també podia anar-se'n d'aquest món en qual-sevol moment.

Però s'esforçaria a treure's del cap aquests mals presagis. Fet i fet, en aquella època devien preocupar-la de manera preferent altres coses més immediates. L'endeveno cansada pel pes dels anys i inquieta pel gir que havia fet la situació política i social a Catalunya. Segurament atabalada també pel nou període de crisi que es presentà a l'Urgell durant els primers anys del set-cents (i és que a la zona, malgrat l'ambient d'expansió que es vivia aleshores, les crisis sempre reapareixien). Ja ben entrada en la vellesa, estaria il·lusionada amb les maternitats de la seva filla Antònia, i devia pregar perquè Déu donés més sort a aquesta filla tardana de la que havia donat a la filla gran Teresa.

En les seves estades a Bellpuig, la Sra. Teresa i els cònjuges Alegre-Llúria visitarien les finques i els coneguts de Tàrraga. Donarien algun tomb de tant en tant per les possessions de Vallverd o d'Ivars. Rebrien parents i amics a la seva casa bellpugenca. També farien visites als Desvalls del Poal i després, de retorn a Bellpuig, potser comentarien la situació d'aquella casa senyorial, on malgrat les aparences sembla que faltaven diners. Precisament en relació als Desvalls, per una referència notarial posterior sabem que el dia 9 d'abril de 1701 Antoni Desvalls i de Vergós va agafar 2.000 lliures a censal, donades per la Pia Almoïna d'Aniversaris de la catedral de Lleida, a canvi d'una pensió anual de 100 lliures. Va crear aquell important censal sense consultar-ho a la seva muller Antònia d'Alegre, i de fet ni tan sols no li va dir que l'havia creat fins un any i mig després, a les acaballes de 1702. Aleshores l'hereu Desvalls ho va haver de comunicar a la muller perquè necessitava la seva firma, tal com havia ofert en l'acte de creació del censal. L'Antònia d'Alegre es va pujar per les parets i es va negar a firmar, cosa que va provocar mal ambient entre els còn-

juges i fins i tot amenaces del marit perquè firmés. Finalment, a les acaballes de 1703 la dona va avenir-se a firmar l'acte, però abans va aprofitar la visita d'un notari de Bellpuig al castell del Poal per fer constar davant aquest notari que si ella firmava aquell acte censalista no ho faria pas de pròpia voluntat, «sino per los temors y respectes dech tenir a dit mon marit y per conservar la quietut y benevolensa que entre los dos tenim». No consta quina fou la reacció d'Anton Desvalls davant aquella actitud de l'esposa, que per a ell havia de ser humiliant.²⁸⁸ Aquesta interessant referència prova les limitacions econòmiques que a vegades tenien els nobles ponentins i també la manera com utilitzaven les seves dones per aconseguir diners. La Sra. Teresa hauria pogut veure coses semblants amb els seus gendres Lluís Roger de Llúria i Ignasi Baltasar d'Alegre. De tota manera, l'escàndol i les discussions maritals a cal Desvalls potser només foren conegudes per ella d'esquitllada, perquè fou un tema que sortí tard a la llum.

L'any 1702, al final de l'estiu, quan encara no s'haurien destapat les discòrdies a cal Desvalls, la Sra. Teresa va tenir un ensurt enorme quan la seva filla Antònia, que esperava una altra criatura del Sr. Ignasi Baltasar, es va posar malament, potser perquè se li presentava un mal part. Tan negre ho veié la jove casada, que va fer testament, previent la possibilitat de morir. Per sort, va sortir-se'n —la criatura, potser no—. Però el seu testament és molt escaient per a nosaltres, perquè radiografia la situació de la Sra. Teresa i de la seva filla en aquells moments, llurs mentalitats i les persones que les envoltaven.

El testament d'Antònia Roger de Llúria es va fer el 30 de setembre de 1702 a Bellpuig, a la casa que el seu marit tenia al carrer de Baix, on aleshores vivia el matrimoni. La jove dama designà una rècula de marmessors, on trobem molts Roger de Llúria, senyal que ella valorava de valent la família del seu difunt pare. Aquests marmessors eren:

- el marit, Ignasi Baltasar d'Alegre i Càrcer;
- la mare, Teresa Riera, vídua de Francesc Roger de Llúria;
- el germà (en realitat, germanastre) Lluís Roger de Llúria;
- la dona actual d'aquest, Narcisa; s'indica que ella i el seu marit Lluís vivien aleshores a Granyena;
- la germana (en realitat, germanastra) Ramona Roger de Llúria, muller de Francesc de Pedrelló, cavaller domiciliat a Tàrraga;

- la germana (en realitat, germanastra) Maria Roger de Llúria, monja de l'orde de Sant Joan de Jerusalem;

- la germana (en realitat, germanastra) Elionor Roger de Llúria, muller del noble Gabriel de Borràs, domiciliat a Tarragona;

- la germanastra Maria de Valedor i Riera, monja jerònima;

- la cunyada Antònia d'Alegre, muller del noble Anton Desvalls i de Vergós, domiciliat al castell del Poal.

Per cert, resulta curiós que Antònia Roger de Llúria hagués triat per marmessores tantes dones, i no pas els marits d'algunes d'elles.

No escollí lloc de sepultura, ho deixà a l'elecció del marit o dels altres marmessors. Volia un trenenari de Sant Amador al convent d'Avinganya i mil misses de rèquiem a celebrar allà on decidís el marit o els altres marmessors.

Al seu fill petit Joan li llegava 1.000 lliures, pel dret de llegítima i altres, diners que rebria quan prengués estat. Però si es feia religiós, quedaria privat d'aquest llegat. Si no arribava a prendre estat, també en seria privat. A més, el Joan tindria dret a una tercera part si el seu germà Francesc, com a hereu, rebia alguna porció d'hisenda que la Sra. Antònia tenia esperances d'heretar (ha de tractar-se de part de la hisenda Valedor de Tàrraga, la que tindria la germanastra monja Maria Valedor). Però per rebre aquella tercera part el Joan també hauria de tenir estat.

Si el fill que portava al ventre era un mascle, li feia el mateix llegat que al Joan i amb les mateixes condicions. Si era femella, que fos dotada pel Sr. Ignasi Baltasar.

Instituïa hereu universal el seu fill gran Francesc i els descendents que aquest tingués, seguint el clàssic ordre de primogenitura i masculinitat. Si el Francesc moria i no deixava fills, l'hereu seria el Joan. Si el Joan moria i no deixava fills, l'hereu seria la criatura que la Sra. Antònia portava al ventre, si aquesta era nen. Si el pòstum no era nen o bé moria, aleshores l'herència seria per a la Sra. Teresa, la mare de la testadora, si encara vivia. Si la Sra. Teresa ja no vivia, l'herència seria per al Sr. Ignasi Baltasar d'Alegre. No contemplava la possibilitat de fer hereva la nena que pogués procrear.²⁸⁹

La Sra. Antònia confiava força en el seu marit, guardava molts lligams amb sa mare, només volia nens (i nens que el dia de demà es cassessin), estava orgullosa de ser una Roger de Llúria. Així la notem.

Com ha quedat dit, malgrat l'ensurt la Sra. Antònia va sobreviure. Qui potser no fou tan resistent va ser la Sra. Teresa, que tal vegada va morir poc temps després. En endavant, ja no la veiem aparèixer més a la documentació. No he trobat el seu òbit a Tàrraga. Potser morí a Bellpuig, i com que la documentació parroquial d'aquella època ha desaparegut en aquesta vila, no en podem tenir la referència. També hauria pogut morir a Barcelona, si és que el gendre i la filla van anar a passar l'hivern a la capital (aquest és un costum que intueixo que podien tenir).

De fet, però, el gener de l'any 1703, el Sr. Ignasi Baltasar va ser a Bellpuig, on negocià amb l'ajuntament i amb el braç eclesiàstic de la vila el donatiu voluntari. El Sr. Ignasi Baltasar era el representant del braç militar bellpugenc.²⁹⁰

El matrimoni format per Ignasi Baltasar d'Alegre i Antònia Roger de Llúria, independentment que hagués pogut fer estades temporals a Barcelona o a Bellpuig, va viure a Tàrraga durant part dels anys 1703 i 1704. S'haurien pogut traslladar a Tàrraga per coses referides a l'herència Valedor.

Des de l'any 1697, el Sr. Ignasi Baltasar d'Alegre tenia procurador i administrador a Bellpuig, el qual s'ocuparia dels seus negocis quan el noble residís a temporades a Barcelona o en altres indrets. Aquell procurador i administrador era el rev. Francesc Serra, doctor en Drets, prevere i beneficiat de la parroquial bellpugenc. El 18 de març de 1703, el procurador Serra va arrendar per dos anys a Jaume Pont, pastor i majoral de Pere Joan Josa, ciutadà honorat de Barcelona, resident a Fullea (arquebisbat de Tarragona) i aleshores a Preixana, les herbes i pastures del terme d'Ivars d'Urgell, que eren dels Alegre. L'arrendament començaria l'1 d'octubre de 1703 i acabaria l'1 d'octubre de 1705. El preu era de 140 lliures per any, a pagar per Sant Marc. Aquell 18 de març de 1703, Ignasi Baltasar d'Alegre constava residir a Barcelona.²⁹¹

En canvi, el 15 d'abril del mateix 1703 ja el posaven amb doble domicili, a Barcelona i a Tàrraga. Això reforça la possibilitat que hagués passat part de l'hivern 1702-03 a la capital i que hagués estat amb l'arribada de la primavera quan s'hagués instal·lat a Tàrraga. Amb la qual cosa pot prendre més cos la hipòtesi d'una defunció de la Sra. Teresa a la Ciutat Comtal.

Aquell 15 d'abril de 1703, el Sr. Ignasi Baltasar d'Alegre, que era senyor de les cases i del terme de Vallverd, amb jurisdicció civil i criminal, va fer un establiment de 45 jornals de terra campa al dit terme de Vallverd i d'un espai vora el nucli habitat. L'emfiteuta que ho agafà

fou Andreu Farreny, pagès de Vallverd, el qual podria fer a l'espai situat vora el nucli habitat una era, un farraginar, una casa i un corral. Aquest emfiteuta hauria de pagar els delmes i el catorzè dels fruits collits a la terra que el Sr. Alegre li acensava, tal com els pagaven els altres pagesos de les cases de Vallverd. Només podria tenir en aquell terme sis animals ferrats, això era, quatre eugues i dues someres, fins als tres anys. L'emfiteuta i la seva família haurien de ser vassalls dels Alegre i haurien de pagar perpètuament un cens de quatre capons i cinc gallines per Nadal. Com a entrada el Farreny va pagar dos ous.²⁹²

El desembre de 1703, Ignasi Baltasar d'Alegre apareix residint només a Tàrrega. El 16 d'aquell mes, va arrendar a Sebastià Farreny, pagès de Bellmunt, les herbes i la carnisseria del terme i lloc de Bellmunt, per un termini de nou mesos i quinze dies. El termini ja havia començat a córrer el passat dia de Tots Sants i finalitzaria per la Mare de Déu d'Agost de 1704. Els Alegre tenien les herbes de Bellmunt i l'abastament de carn a aquell poble des de temps enrere. En aquest sentit, l'acta notarial indica que Sebastià Farreny hauria de complir «tots los pactes que ell, dit Don Ignasi de Alegre, per ocasio de dites herbas y carnisseria te obligacio de complir y an tingut sos antepassats». El preu de l'arrendament va ser considerable, tenint en compte la seva curta durada: 130 lliures, a pagar per la vinent festa de Sant Marc.²⁹³

Vivint a Tàrrega, el matrimoni Alegre-Llúria va batejar una filla en aquesta vila el 24 de desembre de 1703. Li van posar els noms de Manuela, Ramona, Maria, Paula i Antònia. Li foren padrins *Don* Anton Desvalls i de Vergós, habitant del Poal, i Ramona de Perelló i Roger de Llúria, de Tàrrega.²⁹⁴ Aquesta Sra. Ramona que va fer de padrina devia ser la vídua del cavaller i baró Francesc de Perelló, el qual havia mort a Tàrrega el 15 de juny de 1703.

El 12 de desembre de 1704, el prevere bellpugenc Francesc Serra, procurador del noble Ignasi Baltasar d'Alegre, va arrendar les herbes del terme de Belcaire que eren dels Alegre. L'arrendament començava aquell dia i acabaria per Santes Creus de Maig de l'any 1705. El preu va ser considerable, tenint en compte la curta durada de l'arrendament: 145 lliures. Ho van agafar Joan Camps, pagès de Vallverd, i Joan Pere Avellanet, pagès de Meranges. Al Sr. Ignasi Baltasar d'Alegre el situaven domiciliat a Tàrrega.²⁹⁵

L'any 1705, en canvi, torna a aparèixer domiciliat a Bellpuig. Per exemple, el 30 de març de 1705, quan va designar procurador seu el mercader bellpugenc Rafael Íñigo de Paz, el qual hauria de cobrar diners i censos en el seu nom.²⁹⁶

El 2 de maig de 1705, Ignasi Baltasar d'Alegre, que seguia domiciliat a Bellpuig, va tornar a designar un procurador personal, també per cobrar diners i censos en el seu nom. En aquesta ocasió, l'escollit fou el rev. Jeroni Pursala, prevere que vivia a Lleida.²⁹⁷

El 13 de juny de 1705, Ignasi Baltasar d'Alegre i Càrcer, que seguia domiciliat a Bellpuig, va fer de testimoni del seu cunyat Anton Desvalls i de Vergós, en l'acte d'arrendament que aquest va concedir, per sis anys, de les herbes i pastures del terme de Gimenezells.²⁹⁸

El 3 d'agost de 1705, el Sr. Alegre, encara a Bellpuig, va tornar a designar un procurador personal. En aquesta ocasió, el rev. Manuel Piquer, prevere resident a Barcelona. La raó, treure diners de la taula de canvi i dels bancs de la Ciutat Comtal.²⁹⁹

En totes aquestes referències targarines i bellpugenes de la família Alegre-Llúria durant els anys 1703-05, mai no apareix esmentada la Sra. Teresa Riera. Això em fa pensar que ja podia estar morta.

Amb la Guerra de Successió, Ignasi Baltasar d'Alegre i Càrcer deixà l'Urgell i s'instal·là definitivament a Barcelona. El juny de 1706, per exemple, ja només constava domiciliat a la Ciutat Comtal. El 23 d'aquell mes i any, Antoni de Solà i de Montaner, un personatge que apareixia amb doble residència, a Barcelona i a Bellpuig, el va designar procurador. En aquell moment, aquest Solà es trobava a Bellpuig. En carregà al Sr. Alegre que li fes arrendaments.³⁰⁰

Curiosament, qui tornà a l'Urgell aleshores fou Lluís Roger de Llúria, que fou nomenat governador de les baronies de Bellpuig i Linyola, i que durant un temps residí a Bellpuig.

En aquella època, confirmem el fraccionament de l'heretat Valedor, repartida entre les filles de la Sra. Teresa, Maria i Antònia. Ja sabem (tal com van escriure el 1695) que estava previst que aquestes dues germanastres es partissin l'herència que havia estat de la germana gran Teresa (difunta), quan la mare, Teresa Riera, morís. Tenim també la concòrdia de 1696, que degué confirmar aquella partició i de ben segur l'anticipà. Doncs bé, en el llibre d'estimes que es va fer a Tàrrega el 1704, i que recollia totes les propietats immobles de la vila i del terme, tant la monja Maria Valedor com la Sra. Antònia Roger de Llúria tenien posades a nom seu una sèrie de parcel·les que havien estat adquirides pel Sr. Joan Àngel més de quaranta anys enrere o per la tutela Valedor posteriorment, en una partició en què la monja Maria tenia aproximadament 2/3 de la terra i la Sra. Antònia aproximadament

Quadre de les parcel·les de Maria Valedor, monja (1704)

Tipus finca	Partida / situació	Tinguda	Valoració (ll.)	Característiques
Oliverar	Serra de l'Espina	4 j. 1 p.	102	Secà
Tros	Rec Pedra Monnera	3 j. 6 p.	490	Reg
Tros	Rec Pedra Monnera	3 j. 8 p.	514	Reg
Tros	Rec Condal (Planes)	15 j. 2 p.	2.426	Reg. Meitat mitjà, meitat infim
Tros	Rec Condal (Planes)	6 j. 9 p.	945	Reg

1/3. Lògicament, les cases, alienades anys abans, no apareixien. Tampoc l'hort. La Sra. Teresa Riera no constava. Tampoc el Sr. Lluís Regor de Llúria no sortia per enlloc.

Aquell 1704, Maria Valedor, monja, no tenia casa a Tàrrega, però sí cinc parcel·les al terme (veieu Quadre adjunt).³⁰¹

En total, 33 jornals i 2 pórques, amb una valoració global de 4.477 lliures.

L'any 1716, en el primer cadastre borbònic, es recorda que Maria Valedor era religiosa al convent de les monges jerònimes de Barcelona. Aleshores li van posar només quatre parcel·les, segurament per haver comptat juntes les dues de la Pedra Monnera en una de sola, a la partida de les Condals. En tots els casos, l'extensió declarada de terra era menor, per a un total de 24 jornals i 6 pórques. No cal fer massa cas de la disminució, perquè al cadastre borbònic hi va haver una clara tendència a l'ocultació i a la manipulació. Les parcel·les de l'horta eren camps, i l'oliverar de la Serra de l'Espina també se sembrava de cereals.³⁰²

L'oliverar de la Serra de l'Espina va ser comprat per la tutela Valedor el 1669. Les altres parcel·les són més difícils d'identificar a partir de les compres antigues, pels canvis de noms i perquè no totes les compres són ben conegudes. Les dues grans parcel·les de les Planes degueren formar-se per agregació amb les diverses porcions comprades en diferents anys. Era el resultat final de la persistent política dels Valedor d'adquirir petites parcel·les de reg que es toquessin amb les que ja tenien.

Pel que fa al matrimoni format per *Don* Ignasi Alegre i *Doña* Antònia (així consten a la documentació municipal), l'any 1704 tampoc no tenien casa a Tàrrega, i de parcel·les al terme en posseïen tres (veieu Quadre adjunt).³⁰³

En total, 11 jornals i 8 pórques, amb una valoració global de 2.050 lliures. Francament, hauríem esperat que els cònjuges Alegre-Llúria haguessin tingut quelcom més a Tàrrega. Potser ja havien tornat a alienar. En aquest sentit, cal esmentar que la primera d'aquestes tres parcel·les consta que posteriorment va ser del Dr. Josep Font.

L'any 1716, només apareixen les parcel·les segona i tercera, de menor tinguda. La tercera fou situada aleshores a la partida de la Fonolla i fou considerada de secà. Com a titular constava únicament la Sra. Antònia, que vivia a Barcelona.³⁰⁴

Balanç final

De cara al futur, Tàrrega va perdre el record dels Valedor i dels Llúria. No van deixar fills mascles que continuessin de manera directa les nissagues a la zona. Les cases que van adquirir van ser alienades i van acabar en altres mans. A desgrat del seu indubtable carisma, el Sr. Joan Àngel només va passar fugisserament per la vila. La Sra. Teresa, tot i ser una targarina declarada, provenia d'unes famílies que es van extingir a nivell local (els Riera i els Guardiola); no va tenir gaire sort amb les filles que va procrear i ella ni tan sols no va morir a la localitat. De Maria Valedor, la monja, molts targarins que van viure durant els dar-

Quadre de les parcel·les del matrimoni Alegre-Llúria (1704)

Tipus finca	Partida / situació	Tinguda	Valoració (ll.)	Característiques
Tros	Rec Condal (Planes)	6 j. 6 p.	1.300	Reg
Tros	Rec Condal (Planes)	2 j. 2 p.	390	Reg
Tros	Sèquia Nova	3 j. - p.	360	Reg?

ners decennis del segle XVII i els primers decennis del segle XVIII no en devien recordar ni l'aspecte, eternament reclosa en el convent barceloní. L'estada del matrimoni Alegre-Llúria a la vila va ser fugaç: certament van batejar-hi aquella nena el 1703, però un temps després van marxar. La Sra. Ramona Roger de Llúria, tants anys aclimatada a Tàrrrega, un cop vídua de Francesc de Perelló es va maridar amb Joan de Pinós i també s'allunyà de la vila.

Què dir, finalment, de Lluís Roger de Llúria? El noble no va mirar enrere, seguí descartant la tornada a Tàrrrega i s'instal·là a Barcelona (amb estades a Granyena quan convenia). Fou un dels nobles patriotes amb simpaties per l'arxiduc Carles i per la sublevació catalana de l'any 1705 i va obtenir el títol de marquès.³⁰⁵ De manera una mica sorprenent, els targarins el van tornar a declarar hàbil per ser paer els anys 1705 i 1706, però no li van donar cap càrrec municipal i és segur que el personatge no visqué més a la vila. Potser aquest nou interès de Tàrrrega per ell tenia a veure en part amb el fet que el rei-arxiduc Carles el va nomenar governador de les baronies de Bellpuig i Linyola (després d'haver segrestat els béns del duc de Sessa, que era partidari de Felip V).³⁰⁶ A partir del 1707, ja no van parlar més del Sr. Lluís com d'un prohòmic local. L'any 1709, davant l'escassetat de grans a la vila, els targarins van escriure'l a Barcelona per buscar les seves influències.³⁰⁷

La Guerra de Successió va ser dura per a tots aquests personatges. Ignasi Baltasar d'Alegre, domiciliat definitivament a Barcelona, va morir a poc de començar el conflicte. Ja consta ser difunt el 29 de març de 1707, data en què trobem la seva vídua, Antònia Roger de Llúria, a Bellpuig. Usufructuària dels béns del seu difunt marit i tutora i curadora dels seus fills segons el testament d'aquell, juntament amb l'altre tutor, Antoni de Solà i de Montaner, va tractar i va fer una avenença amb el prevere bellpugenc Francesc Serra, antic administrador i procurador dels Alegre.³⁰⁸ L'any 1711, els borbònics van confiscar la casa de la Sra. Antònia Alegre (el cognom és el que tingué de casada), immoble situat a Bellpuig, al carrer de Baix.³⁰⁹ L'any 1712, els borbònics decidiren confiscar els fruits de les heretats urgellenques de la Sra. Antònia, de la Sra. Ramona i de les monges jerònimes, entre altres, perquè vivien fora dels dominis de Felip V.³¹⁰ Les dues filles vives de la Sra. Teresa, la monja Maria Valedor i Antònia Roger de Llúria, almenys van sobreviure a la guerra.

S'ha escrit que Lluís Roger de Llúria va morir combatent les tropes borbòniques que assaltaven Barcelona, al baluard de Santa Clara, la matinada del 14 d'agost de 1714.³¹¹ De fet,

aquesta dada és errònia, perquè el personatge encara estava viu durant la primavera de 1716, en què el trobem residint a Granyena i també a Cervera amb la seva dona Narcisa; potser l'any 1714 només havia quedat ferit. Va morir durant l'estiu d'aquell 1716, de malaltia.³¹² Amb la mort del Sr. Lluís, la branca dels Lloria que eren castlans de Granyena i de Sidamon i senyors de Biure es va extingir, i l'herència acabà passant als Borràs, marquesos de la Bàrcena, que es cognominaren Borràs de Lloria.³¹³

Quant als Desvalls, l'Anton i el seu germà Manuel, destacats capdavanters de l'exèrcit austriacista català durant tota la guerra, van haver d'exiliar-se a Viena després de la desfeta. Moriren tots dos a la capital austríaca (l'Antoni, el 1724; el Manuel, el 1774, a una vetusta edat).

Les importants propietats que els Valedor van tenir a Tàrrrega van anar passant a poder de diverses persones, algunes de les quals formaven part de la nova classe dominant que es va formar a la vila durant els primers decennis del segle XVIII. La Sra. Teresa va contribuir bastant a aquest procés d'escampar el patrimoni, per haver-ne acceptat el repartiment entre les filles Maria i Antònia, i per haver alienat les cases del carrer d'Agoders (anys 1690 i 1699). Encara que en això la culpa no hauria estat tota seva, sinó també dels gendres. Semblant destí tingué la casa adquirida per la Sra. Teresa l'any 1690 al carrer de Cervera, justament davant l'església, i que pel sud tocava amb ca l'Hebrart; aquella casa l'any 1704 ja era de Pere Monfar, candeler de Tàrrrega, i després va ser de Ramon Morlans, pagès de Tàrrrega.³¹⁴

La vida va ser un neguit i una prova contínua per a Teresa Riera i Guardiola, targarina de posició però d'història complexa. Quatre marits, diverses filles, diners i propietats no van fer la felicitat plena de la dama, sempre superada per les circumstàncies, els problemes i els interessos de la gent que l'envoltà. Els homes que l'esposaren van contribuir molt a complicar-li la vida, per no treure'n gran cosa al capdavant. Com a mínim tres dels marits de la Sra. Teresa van somiar a deixar arrels a Tàrrrega, la vila que els havia acollit i que els oferia possibilitats de destacar socialment: Joan Àngel Valedor, Pere Farreny i Francesc Roger de Llúria. El primer marit, Magí Falcó, és un cas a part, per la joventut d'aquella unió, per la desastrosa època en què es va produir el casament i per la ràpida mort del xicot; no el considero representatiu de gran cosa. En canvi, els altres tres esposos de Teresa Riera sí que tenen molta significació. Les circumstàncies, però, van voler que cap d'aquells tres marits « importants » no obtingués un resultat

satisfactori de llurs ambicions. Si ho mirem bé, aquests tres marits es van aprofitar de la nostra protagonista (fet i fet, també s'hauria intentat aprofitar d'ella abans el seu cunyat Baltasar Terés). Joan Àngel Valedor es va aprofitar de la seva joventut; Pere Farreny, de la seva millor edat vital i dels drets patrimonials que la dama defensava; Francesc Roger de Llúria, de la seva experiència i dels mateixos drets patrimonials, a banda de casar el seu hereu amb la pubilla Valedor. Però els tres esposos, tots i cadascun d'ells, van tenir la mateixa cosa en contra: la poca durada. Van morir aviat, compartint amb la Sra. Teresa uns períodes maritals curts, d'uns deu anys en el cas del Sr. Joan Àngel (i no tots amb una cohabitació diguem-ne «normal»), de cinc anys en el cas de misser Pere i d'uns sis anys en el cas del Sr. Francesc. No van tenir temps, per tant, de gaudir com calia del patrimoni, de fer coses importants a nivell local i de deixar una bona successió familiar. El Sr. Francesc va poder almenys traspasar el testimoni al seu fill Lluís, però ja hem vist com tampoc aquest no va tenir sort en aquella ambiciosa estratègia.

Però si els tres darrers marits es van voler aprofitar de la Sra. Teresa, la dama de fet també es va aprofitar d'ells. El Sr. Joan Àngel li va donar un prestigi que ella, cabalera d'una casa vinguda a menys, no hauria pogut esperar a l'empobrida i despoblada Tàrrrega de mitjan segle XVII. I vull creure que moltes de les compres que el militar va fer a Tàrrrega entre 1657 i 1662 van ser demanades per la nostra protagonista, i que l'home en part les va fer per tenir contenta la seva jove esposa, de la qual sempre en va poder estar molt orgullós. Anys després, misser Pere va donar a la Sra. Teresa una presència masculina per tornar a compartir la llar, una mà ferma i uns coneixements del Dret per batallar contra la tutela i evitar de quedar relegada al trist paper de vídua passiva amb una curta renda assignada. I finalment el Sr. Francesc li va donar seguretat i un cognom prestigiós per fer recular els ambiciosos de la zona i desmuntar d'una vegada l'antiga tutela. Dels tres darrers marits, la Sra. Teresa va obtenir renom i ajuda, prestigi i fills. La llàstima va ser que es morissin tan d'hora i que a canvi de solucionar-li un problema n'hi creessin un altre...

Va estimar ella els seus marits? Va ser feliç amb ells en els curts períodes en què va poder viure-hi? Amb seguretat, això és impossible saber-ho. Sí que puc donar, però, la meua opinió, que sou molt lliures d'acceptar o no. Tal com jo

ho intueixo, la Sra. Teresa no va sentir res de profund pel Magí, més enllà d'un afecte que podia tenir quelcom de germanívol, però que també podia ser fingit, imposat per la germana i pel cunyat Terés; fins i tot va poder sentir temor al costat d'aquell primer espòs tan primerenc, nena òrfena com era i estant com estava sota les ordres de tots plegats. Pel Sr. Joan Àngel hauria pogut sentir autèntic amor, o com a mínim encaterinament juvenil; malgrat que aquell matrimoni va poder ser tan pactat o imposat com el primer, Teresa Riera despertava aleshores a la vida i la natura romàntica i juvenil d'una noia de 16-17 anys hauria pogut facilitar que quedés enlluernada per un militar llunyà i que devia presumir de moltes coses; amb ell va tenir els primers fills, les primeres comoditats i un patrimoni, coses a tenir molt en compte en aquelles èpoques; tot i que també hauria tingut les primeres obligacions importants, una supeditació especial, un canvi de vida marcat i els neguits per l'activitat militar de l'espòs. Per misser Pere hauria pogut sentir agraïment i afecte tendre, perquè ell l'havia acceptada en un moment difícil i perquè havia posat tota la seva persona al seu servei; si aquell individu no hagués tingut la sort tan d'esquena i els tutors els haguessin deixat, potser a llarg termini la Sra. Teresa hauria estat feliç amb ell, envellint amb tranquil·litat al seu costat, tots dos duent una rutinària vida local. Pel Sr. Francesc, amb qui s'hauria casat calculant molt bé la jugada, no crec que sentís gran cosa, tan sols respecte pel personatge i pel que representava, i durant els primers temps admiració per la manera efectiva com va defensar els interessos de la casa; però en el seu interior li retreuria el caràcter dominant i la voluntat que els Llúria acabessin fent-se els amos de cal Valedor; no crec que sentís gaire pena –a nivell profund, vull dir– per la seva mort, pena que sí que intueixo que va sentir quan moriren el Sr. Joan Àngel i misser Pere.

I després vingueren molts anys de viduïtat, la pèrdua de la filla gran, la nostàlgia per la filla que es va fer monja, la supeditació a uns gendres que més d'una vegada l'haurien feta indignar. I, en definitiva, l'evidència que el patrimoni reunit a Tàrrrega no podria mantenir-se agrupat ni millorar-se. Les circumstàncies i els girs del destí havien anat desfent totes les il·lusions que ella, jove casada amb un marit lluent, es va fer entre els anys 1657 i 1662, potser els únics realment feliços de la seva vida. Què quedava ja d'aquelles il·lusions quan la mort vingué a trobar-la?

Notes

¹⁶⁷ APT, *Llibre de casaments 1652-1733*, f. 60.

¹⁶⁸ VIDAL, Vidal: *Les rutes de Ponent. I. L'oració dels perduts*, Lleida, IEI, 1987, p. 98. BACH, Antoni: *Història d'Anglesola*, Barcelona, Caixa d'Estalvis de Catalunya / Ajuntament d'Anglesola, 1987, ps. 87-88. Coberó, *Història civil i religiosa de la vila de Torà*, p. 123. El nou marit de la Sra. Teresa, Francesc de Llúria, havia estat anys enrere governador de la vegueria de Segarra, o sia, veguer, a les ordres del duc de Cardona; fent aquesta funció degué residir un temps al castell de Torà.

¹⁶⁹ FARGAS, Maria Adela: *Família i poder a Catalunya, 1516-1626*, Barcelona, Fundació Noguera, 1997, p. 459. Aquest Miquel Joan Magarola va ser partidari de Felip IV a la Guerra dels Segadors i des de Madrid col·laborà amb el govern per aconseguir el retorn de Catalunya a l'obediència filipista. ARRIETA, Jon: «La "Junta para las materias políticas e inteligencias de Cataluña" (1640-1642)», *Actes del Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, Barcelona, Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona, 1984, volum 2, ps. 142-147.

¹⁷⁰ LLADONOSA, Josep: *Història de Lleida*, Tàrraga, F. Camps Calmet Editor, 1974, volum II, ps. 420, 513, 529 i 549. Jeroni de Magarola fou patró del Col·legi de la Concepció de Lleida. Representà la paeria lleidatana en plebs. Es casà el 1659 amb Anna Maria de Gualbes i Carbonell, de Barcelona; la parella tingué problemes per cobrar el dot. SERRA, Eva: «Els Gualbes ciutadans de Barcelona: de la fallida bancària del segle XV a l'enllaç nobiliari del segle XVII», *Actes del Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, v. 1, ps. 482, 486 i 492.

¹⁷¹ Sobre els Folcràs i, més en concret, sobre l'Agustí, ALBERTÍ, Santiago: «Esquema històric del llinatge Pedrolo», *Urtx*, núm. 7, 1995, ps. 75-77; PLANES, Josep M.: «Joan Pau de Folcràs (1584?-1637), prohoms de Cervera, senyor de l'Aranyó», *Urtx*, núm. 7, 1995, ps. 89-109, en especial ps. 105-106.

¹⁷² Piquer, *Abaciologi de Vallbona...*, ps. 271, 273, 282-284, 332. PIQUER, Josep Joan: *L'abadessa de Vallbona, Maria de Llúria, mestra d'esperit*, Barcelona, Balmesiana (Biblioteca Balmes), 1983, ps. 39-42. Maria de Llúria (que no usà el vicecognom Roger) hauria pogut néixer entre 1630 i 1632, ingressà a Vallbona com a escolana entre 1640 i 1642, va vestir l'hàbit el 1646, professà el 1648 i morí el 1701.

¹⁷³ Piquer, *Abaciologi de Vallbona...*, ps. 282-283. PIQUER, Josep Joan: «Les exploracions de la voluntat a Vallbona durant els segles XVII i XVIII», *Studia Monastica*, XX, 1978, ps. 195-196.

¹⁷⁴ Almenys, el tenia l'any 1715. GÜELL, Manel / ROVIRA, Jordi: *Tarragona el 1715. Aspectes socials de la propietat urbana i rústica a l'època de la implantació Borbònica*, Tarragona, F. Sagrañes Editors, col·l. «Biblioteca Tarraconense», 7, 1999, ps. 40, 94, 107, 118, 204.

¹⁷⁵ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1675-1676*, f. 92v.

¹⁷⁶ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1675-1676*, fs. 353v.-354. El final de l'acta ha estat esborrat per la humitat. El Sr. Francesc i la Sra. Teresa consten domiciliats a Tàrraga.

¹⁷⁷ AHCC, FN, Tàrraga, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1673-1676*, fs. 60-60v. de 1676. Foren testimonis el rev. Francesc Ribera, prevere de Tàrraga, i Josep Puig, doctor en Medicina domiciliat a la vila. El capellà Francesc Ribera havia estat designat procurador pel matrimoni dels grans uns mesos enrere. A l'acte, s'especifica clarament que Lluís Roger de Llúria i Teresa de Valedor ja eren casats; és la referència més endarrerida que hem trobat fins ara sobre el seu matrimoni. A destacar l'afegit del «de» davant el cog-

nom Valedor. Els dos marits són qualificats d'usufructuaris i les esposes, de propietàries, cosa que demostra que les gestions legals que es fessin anirien relacionades amb el patrimoni Valedor.

¹⁷⁸ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1675-1676*, fs. 391-392. Foren testimonis Galderic Soler, escrivent, i Isidre Oms, pagès, tots dos de Tàrraga. Es tornava a indicar que l'era del burgès Torres era davant el portal de Sant Antoni. Així mateix, repetien un altre cop que la parcel·la Santes Creus era al costat del camí de Cercavins. La mitgera Teresa es deia en realitat Teresa Vendrell. Era filla d'un negociant targarí anomenat Lluís Vendrell. Dona de mitjana edat en aquells moments, s'havia casat dues vegades. El seu primer marit fou el pagès targarí Antoni Farreny, que li va fer una rècula de fills. Vídua d'aquest Farreny des del 1658, l'any 1664, ja granada, es va casar amb Josep Vilaplana, també pagès de Tàrraga, amb el qual només va tenir dos fills. Va quedar vídua d'aquest Josep Vilaplana el 1672. Del seu primer marit tenia un fill, Josep Farreny, que feia de pagès. Potser era aquest xicot qui realment exercia de mitger, controlat per sa mare. Com ja hem dit abans, ignorem si aquesta família Farreny tingué alguna relació amb Pere Farreny, el que fou el tercer marit de la Sra. Teresa.

¹⁷⁹ AHCC, FN, Tàrraga, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1673-1676*, fs. 60v.-61v. de 1676. Foren testimonis Joan Àngel López, estudiant de Filosofia, i Ramon Simon, pagès, tots dos de Tàrraga. L'any 1676, el veguer targarí era el cavaller Lluís de Carres. Jeroni de Magarola, el senyor del *famulus* Moler, era doctor en Drets i doctor de l'Audiència.

¹⁸⁰ AHCC, FN, Tàrraga, N II 16, Francesc Colom, *Manual 1682-1683*, f. 104v. La dada es troba en els deutes que Josep Torres, burgès honorat de Perpinyà, tenia amb la família de notaris targarins Soler, informació a la qual ja hem fet referència anteriorment.

¹⁸¹ AHCC, FN, Tàrraga, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1673-1676*, fs. 81-81v. de 1676.

¹⁸² AHCC, FN, Tàrraga, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1676-1680*, fs. 13-14 de 1677.

¹⁸³ AHCC, FN, Tàrraga, N II 14, Bonaventura Meià, *Manual 1676-1680*, fs. 39v.-39bis de 1677.

¹⁸⁴ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1676-1677*, fs. 364v.-366. Foren testimonis d'aquella època Josep Puig, doctor en Medicina, i Josep Vila, professor de Filosofia, tots dos de Tàrraga. El capellà Francesc Blasco, ¿era potser fill de Vicent Blasco, un targarí que feia de campaner i que morí a la vila l'any 1639? ¿O tal vegada era fill de Pere Blasco, un pagès targarí que morí l'any 1643? Ara per ara, ho ignorem. El Pere Blasco va confirmar a Tàrraga, l'any 1623, un nen anomenat Pere Francesc. El prevere i beneficiat targarí Francesc Blasco va morir a la vila el 2 de desembre de 1681.

¹⁸⁵ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1676-1677*, fs. 510-512.

¹⁸⁶ AHCC, FN, Tàrraga, N II 19, Joan Àngel López i Espigol, *Esborrany 1687-1691*, foli sense numerar, acta del 9 de juliol de 1691.

¹⁸⁷ AHCC, FN, Tàrraga, N II 15, Josep Soler, *Manual 1677-1678*, fs. 168v.-177. Es recorda que Francesc Roger de Llúria era el nou tutor de les noies Valedor per designació del veguer de Tàrraga. Els diversos testimonis, tant de l'acte notarial com de les firmes dels fermances, van ser: Josep Fuster, pagès de Tàrraga; Agustí Escursà, pagès de Tàrraga; Jeroni Boleda, apotecari de Tàrraga; Galderic Soler, notari de Tàrraga; Isidre Oms, pagès de Tàrraga; Pere Simó, pagès d'Altet. Com que Andreu Joan tenia fills petits i aquests haurien pogut heretar el censal, per traspasar-lo va caldre el permís de la cúria del batlle de Tàrraga (4 d'abril de 1678). El censal fou creat el 23

de setembre de 1599 per Damià Feliu i sa muller Joana, de la vila de Cervera, a favor dels cònjuges Pere Joan i Victòria Bover, de Cervera. L'any 1616, aquest Pere Joan el va donar a Magdalena Bover, quan aquesta es va casar amb Francesc Florença, notari de Tàrrrega. Via testament, el matrimoni Florença-Bover va passar el censal a la seva filla i hereva universal Anna Florença i Bover (que es casaria amb el mercader targarí Miquel Guardiola, i, mort aquest, amb el també mercader targarí Rafael Planes). El 1643, aquesta Anna Florença i Bover va passar el censal a la seva germana Victòria, quan aquesta es va casar amb Andreu Joan. Precisament, els capítols matrimonials entre Andreu Joan i Victòria Florença els va fer Vicenç Riera, el pare de la Sra. Teresa, casada finalment amb Francesc Roger de Llúria.

¹⁸⁸ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1677-1678*, fs. 492v.-493v. Foren testimonis de l'època Andreu Joan, pagès que vivia a Tàrrrega; Jaume Escursà (el menor), pagès de Tàrrrega; i Galderic Soler, notari de Tàrrrega. L'acta especifica que aquella casa antigament havia estat de Rafael Bosch, del lloc d'Altet, i després del prevere Marc Vila. Quan es va produir la venda de la casa a Pere Farreny, l'any 1670, constava que Benet Verdera tenia el benefici simple de Sant Cristòfor a la capella targarina d'Ardèvol, mentre que aleshores deien que era el benefici de Santa Eulàlia. El negociant targarí Francesc Corcó havia tornat a ser designat procurador per Benet Verdera el 25 de febrer de 1677.

¹⁸⁹ APT, *Llibre de baptismes 1668-1690*, f. 82v. La va batejar el rector Josep Mateu.

¹⁹⁰ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1677-1678*, fs. 237v.-240 i full solt guardat a continuació (procura i carta respectivament). Foren testimonis de la procura, feta el 24 de juliol de 1678, Tomàs Borràs, negociant (cunyat de la Sra. Teresa), i Josep Metges, pagès, tots dos de Tàrrrega. El document, fet en castellà per raons òbvies, és de redacció molt completa. Quant a la carta privada del 1679, és d'extensió mitjana i lletra pulcra; en la firma, Pedro Alberto Solanot es qualificava de llicenciat.

¹⁹¹ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1678-1679*, fs. 221-222v. Foren testimonis d'aquell nou acte de procura, també fet en castellà per raons òbvies, Pau Borràs, ciutadà honrat de Barcelona domiciliat a Tàrrrega, i Albert Prats, pagès resident a Arbeca. El Sr. Francesc seguia presentant-se com a domiciliat a Tàrrrega i seguia fent constar que el càrrec de tutor i curador el tenia per decisió del veguer targarí.

¹⁹² L'any 1681, el càrrec de capità de l'hospital de pobres local el compartia amb destacats prohoms targarins: l'advocat Francesc Copons, l'advocat Miquel de Sobies i Saleta, i el metge Josep Puig. Dos d'ells, Francesc Copons i Miquel de Sobies, van morir aquell mateix 1681. AHCC, FN, Tàrrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1680-1684*, fs. 79-80v.; *Manual 1681-1682*, fs. 212v.-213, 360, 384v. i 452.

¹⁹³ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1680-1684*, fs. 90v.-94v.

¹⁹⁴ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1680-1684*, fs. 174-174v. Lògicament, Lluís Roger de Llúria seguia constant com a resident a Tàrrrega.

¹⁹⁵ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1680-1684*, fs. 175v.-180. Foren testimonis Ramon de Carreres, donzell i doctor en Drets, i Guillem Merli, pagès, els dos residents a Tàrrrega. Al seu moment, l'obligació del deute es va fer amb el notari targarí Francesc Ferrer, del qual no disposem de la documentació.

¹⁹⁶ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 16, Francesc Colom, *Manual 1684-1685*, fs. 469v.-470.

¹⁹⁷ BACH, Antoni: *Un poble de la Segarra: Granyena*, Solsona, Arxiu Diocesà de Solsona, 1980, p. 55.

¹⁹⁸ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1681-1682*, fs. 228v.-234v.

¹⁹⁹ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1681-1682*, fs. 246-247v. Foren testimonis Ramon de Carreres, doctor en Drets, i Antoni Joan Çanou, ciutadà honrat de Barcelona, els dos de Tàrrrega.

²⁰⁰ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1681-1682*, fs. 330v.-331. Foren testimonis Francesc Bofarull, pagès de l'Ametlla, i Josep Vidal, pagès de Bellmunt. La mula venuda era de pèl roig.

²⁰¹ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 15, Josep Soler, *Manual 1681-1682*, fs. 440v.-442v. Foren testimonis el Dr. Ramon Jover i el notari Galderic Soler.

²⁰² AHCC, FN, Tàrrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1691-1692*, fs. 76v.-77 i 94v.-95v. El jornal dels dos pagesos va ser de 6 sous diaris per a cada un, més 3 sous diaris per cada burro. Idèntic jornal de 6 sous diaris va rebre el jornal. La donzella Anna Maria Gener era filla de Pere Gener, pagès de Tàrrrega (difunt), i de Francesca Corbella (viva); els seus tutors eren Francesc Gener, pagès de l'Ametlla, i Joan Corbella, pagès de Vallfogona.

²⁰³ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 16, Francesc Colom, *Manual 1682-1683*, fs. 390v.-392. Foren testimonis els revs. Valeri Teixidor i Jaume Esquerrer, ambdós preveres i beneficiats de la parroquial targarina.

²⁰⁴ AHCT, FMT, *Llibre de consells 1670-1683*, fs. 504-504v. El veguer era aleshores Bernardí Perles.

²⁰⁵ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 16, Francesc Colom, *Manual 1683-1684*, fs. 160-160v.

²⁰⁶ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 16, Francesc Colom, *Manual 1683-1684*, fs. 103v.-105. Foren testimonis Joan Bertran, pagès de Granyena, i Rafael Bosch, negociant que residia a Cervera, tots dos desplaçats a Tàrrrega en aquell moment.

²⁰⁷ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 16, Francesc Colom, *Manual 1683-1684*, fs. 160-161. Foren testimonis Gaspar Nadal, doctor en Drets, i Antoni Lloses, escriptent, tots dos de Tàrrrega.

²⁰⁸ AHCT, FMT, *Llibre de consells 1684-1698*, fs. 28 i 29v. Segarra, *Història de Tàrrrega...*, II, ps. 180-181.

²⁰⁹ APT, *Llibre de baptismes 1668-1690*, f. 126v. El batejà el rector targarí Josep Mateu.

²¹⁰ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 16, Francesc Colom, *Manual 1684-1685*, fs. 469v.-473v. Foren testimonis Joan Bosch i Pau Ferrer, pagesos de Nalec. Tant Lluís Roger de Llúria com Francesc de Perelló consten domiciliats a Tàrrrega.

²¹¹ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 16, Francesc Colom, *Manual 1685-1686*, fs. 62v.-63v. Foren testimonis de l'època Marc Soler, doctor en Medicina de Tàrrrega, i Josep Bordalba, pagès de Lleida en aquell moment desplaçat a Tàrrrega. Vegeu *supra* la referència del 18 de maig de 1681.

²¹² AHCT, FMT, *Llibre de consells 1684-1698*, fs. 75v. i 76v. (72v. i 73v. segons una altra numeració).

²¹³ APT, *Llibre de baptismes 1668-1690*, f. 145. A l'església, el baptisme l'oficià el rector Josep Mateu. El cavaller Perelló era aleshores veguer de Tàrrrega.

²¹⁴ PLANES, Josep M.: *La parròquia i la vida religiosa de Tàrrrega, segles XVI-XIX*, Tàrrrega, Parròquia de Santa Maria de l'Alba de Tàrrrega, 1994, ps. 75-76. Segarra, *Història de Tàrrrega...*, II, ps. 180-181 i 205-206.

²¹⁵ Almenys, aquells dos anys van ser batejats a Tàrrrega dos nens que portaven els noms esmentats, i que eren fills del matrimoni format per Tomàs Borràs, manya, i Teresa. Aquesta Teresa, muller del manya Tomàs Borràs, té l'òbit a Tàrrrega el 10 d'agost de 1660.

²¹⁶ Ja havíem parlat abans d'aquest personatge, que podia ser parent de les germanes Teresa i Josepa Riera.

²¹⁷ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 16, Francesc Colom, *Manual 1686-1687*, fs. 512v. i següents. El luïisme que s'hauria de pagar per aquella venda aniria a càrrec dels venedors, és a dir, dels Borràs. També altres luï-

mes, en cas que fossin deguts. El fill gran de Tomàs Borràs, el capità Jaume Borràs, havia fet acte de procura al seu pare el 24 d'abril de 1687. La parcel·la en qüestió, dita la Canuda, de 6 jornals i 11 pórques, a la partida de les Condals, era en part campa i en part plantada de vinya. Sens dubte era una de les millors de tot el terme targari. Tenia aquestes afrontacions: a l'est, part amb els fills i hereus del noble Francesc de Perellós (no confondre amb Francesc de Perelló, perquè es tracta de dues persones i de dues cases diferents) i part amb el mateix Tomàs Borràs mitjançant una sèquia; al sud, amb Jaume de Potau i Moles, doctor de l'Audiència; a l'oest, amb el notari Francesc Colom; i al nord, amb el camí de les Condals. La parcel·la depenia del benefici de Sant Tomàs, fundada a la parroquial targarina, i havia de fer-li un cens anual de 2 lliures i 10 sous; precisament, aquell benefici era obtingut pel prevere Tomàs Borràs, el fill del protagonista de la venda. La parcel·la havia estat comprada al seu moment per Tomàs Borràs (el gran) en dues fases: primerament, amb data de 9 de gener de 1666, havia comprat el dret de lluir al rev. Lluís Borràs, rector de Vallbona i després beneficiat de la parroquial de Tàrrega; segonament, havia comprat la parcel·la pròpiament dita a Pere Joan Gener, pagès de Tàrrega, en una data que no és especificada. Dir finalment que aquell 1687 el cavaller Francesc de Perelló seguia essent veguer de Tàrrega.

²¹⁸ AHCC, FN, Tàrrega, N II 18, Galderic Soler, *Manual 1687-1688*, fs. 82v.-89. Aquell 1688, les afrontacions de la casa eren: a l'est, casa del noble Francesc de Perellós (no confondre amb Francesc de Perelló); al sud, corral del dit Perellós; a l'oest, carrer d'en Claret; i al nord, carrer de Cervera. La casa dels Perellós era la que després fou coneguda com a Palau dels Marquesos de la Floresta. En nom del convent, van fer el tracte de creació del censal el prior fra Benet Manegat i el sotsprior fra Antoni Sabatè.

²¹⁹ APT, *Llibre d'òbits 1605-1730*, f. 137.

²²⁰ APT, *Llibre d'òbits 1605-1730*, f. 137v.

²²¹ AHCC, FN, Tàrrega, N II 16, Francesc Colom, *Manual 1687-1688*, fs. 148 i següents. Gaspar Nadal, resident a Tàrrega, havia estat designat procurador per Josep Torres i Guardiola el 6 de desembre de 1687, amb acte fet pel notari barceloní Melcior Cortés.

²²² AHCC, FN, Tàrrega, N II 19, Joan Àngel López i Espigol, *Esborrany 1687-1691*, fs. sense numerar, actes del 24 d'agost de 1688. Foren testimonis de la procura creada pel Sr. Lluís el rev. Valeri Teixidor, prevere i beneficiat de la parroquial targarina, i Jaume Serra, pagès que residia a Granyena.

²²³ Aquell fill pòstum del Sr. Tomàs, a qui posaren de nom Josep, de moment va sobreviure. Va morir uns anys després, quan encara era albat.

²²⁴ AHCC, FN, Tàrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1689*, fs. 71-72. Foren testimonis d'aquella procura: Jaume Gilet, sabater de vell, francès d'origen i resident a Tàrrega; Josep Bellich, pagès, també resident a Tàrrega; i Antoni Lloses, escrivent targari (que de seguida començà a actuar com a notari local).

²²⁵ AHCC, FN, Tàrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1689*, fs. 86 i següents.

²²⁶ AHCC, FN, Tàrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1689*, fs. 118v.-119. Foren testimonis de la procura: el rev. Jaume Joan Esquerrer, prevere i beneficiat de la parroquial targarina; Jacint Pou, doctor en Drets resident a Tàrrega; i Antoni Lloses, escrivent targari (i que de fet ja actuava com a notari). El sastre barceloní no va ser present a l'acte.

²²⁷ AHCC, FN, Tàrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1689*, f. 148. Foren testimonis de la procura Baltasar Terés, jove apotecari, i Magí Bertran, pagès, tots dos de Tàrrega. El clergue Vergonyós hi va ser present.

²²⁸ AHCT, FMT, *Llibre de consells 1684-1698*, f. 171.

²²⁹ AHCC, FN, Tàrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1689*, fs. 148v.-150. El notari escollit per donar fe de la reclamació, Antoni Lloses, feia poc temps que exercia l'ofici. Els testimonis presents en les visites foren primerament Jacint Pujalt i Rafael Martí, pagesos de Tàrrega; després van ser Jaume Joan Esquerrer, prevere i beneficiat, i Francesc Iturbe, cirurgià, també de Tàrrega tots dos. El clergue i beneficiat targari Francesc Vergonyós havia estat designat procurador del Sr. Lluís per a aquest afer aquell mateix dia. El paer primer Ramon de Carreres, que era donzell i doctor en Drets, va ser abordat a la seva casa del carrer de Sant Joan. El paer tercer Josep Novell va ser trobat a la Casa de la Vila. El paer segon Julià Companys va ser trobat més tard, a la mateixa vila, però sense indicar l'indret.

²³⁰ AHCC, FN, Tàrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1689*, fs. 150-152v. Els testimonis de la firma de Joan Tomàs (el pare) i de l'època foren Sebastià Planes, negociant de Tàrrega, i Jaume Gilet, sabater de vell, francès que vivia a la vila. La firma de Miquel Tomàs (el fill) es produí l'endemà, dia 14, i en foren testimonis Antoni Hebrart, botiguer de draps, i Pere Mauri, igualment de Tàrrega tots dos. Les altres dues afrontacions de l'hort eren: a l'oest, amb l'hort de Damià Borràs, apotecari; i al nord, amb el camí de la partida. Havia estat comprat per Joan Tomàs al difunt Lluís de Carreres, cavaller targari, molts anys enrere (acte fet pel difunt notari Jacint Meià). Els Tomàs devien les 42 lliures i 14 sous a Josep Ros, jove pagès de Tàrrega. Miquel Tomàs (el fill) tenia entre 22 i 25 anys, i renuncià al benefici de la seva minoria d'edat. No cal ni dir que Lluís Roger de Llúria, que consta domiciliat només a Tàrrega, va ser present en aquell acte de compra de l'hort.

²³¹ AHCC, FN, Tàrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1689*, fs. 153v.-154. Foren testimonis d'aquell acte de procura els mateixos que n'havien estat en l'acte de compravenda de l'hort: el negociant Sebastià Planes i el sabater de procedència francesa Jaume Gilet.

²³² AHCC, FN, Tàrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1689*, fs. 192v.-196v. Els testimonis presents en la visita a cal Llúria foren el rev. Jaume Riu, doctor en Drets i rector d'Anglesola, i Joan Cos, jove pagès resident a Tàrrega. Els testimonis presents en la presentació de la cèdula de resposta per part del Sr. Lluís foren Teodor de Sobies i Roig, donzell de Tàrrega, i Jaume Gilet, sabater de vell que residia a la vila. Es va fer càrrec del dipòsit de les 90 lliures i 10 sous (donades en dobles d'or i monedes de plata) el mateix donzell Teodor de Sobies, que era el dipositar del batlle, i en foren testimonis els prohoms targarins Ramon de Carreres, donzell i doctor en Drets, i Marc Soler, doctor en Medicina. De la notificació feta pel nunci Huguet el 6 de desembre en foren testimonis Aimeric de Mitges, *lintearius*, i l'habitual Jaume Gilet, sabater de vell, tots dos residents a Tàrrega. Antoni Lloses, el notari que va portar tot el registre oficial d'aquells fets, era també escrivà de la cort del batlle. L'any 1689, el batlle targari era Jacint Pou, batxiller en Lleis, que l'any 1690 va ser substituït per Pau Borràs, ciutadà honrat de Barcelona. El prevere Joan Bellich, tenaç perseguidor d'aquell hort, era també doctor en Teologia. Hauria pogut ser fill de Josep Bellich, pagès de Tàrrega, i d'Anna Maria, i haver nascut durant la Guerra dels Segadors. Va morir a Tàrrega el 21 de setembre de 1694.

²³³ AHCC, FN, Tàrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1690*, fs. 47v.-50v. Foren testimonis de la creació del censal dos preveres i beneficiats de la parroquial targarina: Marià Terés (que era doctor en Drets) i Francesc Cassador (que era doctor en Teologia). Podem pensar que aquella gran parcel·la no era de gaire qualitat si la posaven com a garantia d'un censal de simplement 100 lliures; cada jornal sortia tan sols

a 5 lliures de valor teòric. O tal vegada el Sr. Lluís necessitava tant aquelles 100 lliures que acceptà un tracte desigual, i en tot cas desfavorable per als seus interessos. De fet, aquella parcel·la era molt ben situada, a tocar de Granyena i a la vora de camins i d'un molí; potser no era una peça marginal, sinó tot el contrari. En concret, les seves afrontacions eren: a l'est, un molí de vent; al sud, el camí que anava a la partida de les Sorts; a l'oest, el camí de Montoliu; i al nord, les muralles de Granyena. Estava sota la senyoria del senyor d'aquella vila i feia un cens, però no n'especificaven la quantia. El privilegi donat pel virrei i la Cancelleria alliberant el jove hereu Çanou dels tutors portava la data del 18 de gener d'aquell 1690. El virrei era el duc de Villahermosa i l'escrivà de la Cancelleria que expedí el document era el noble Joan Baptista Aloy. AHCC, FN, Cervera, N I 103, Joan Montaner (burgès), *Manual 1696-1697*, fs. 747v.-748.

²³⁴ Planes, *La nissaga Jover de Tàrrega...*, ps. 68-76 i 111-112.

²³⁵ Per cert, que aquí l'acta notarial que ara consultem no parla pas de testament, només de «*elogio*».

²³⁶ AHCC, FN, Tàrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1690*, fs. 123v.-131v. De l'acte de la permuta i de la creació del censal en foren testimonis Francesc Porta, argenter, i Jaume Queralt, pagès, tots dos domiciliats a Tàrrega. En el cobrament del lluïsmes de la casa del carrer d'Agoders, la firma del prevere Benet Verdera (que seguia residint molt lluny de Tàrrega) es va fer amb el notari de Sitges Narcís Avella, que representava el notari targarí que enregistrà la permuta, i els testimonis van ser Rafael Carbonell, fuster, i Francesc Sadierni, també fuster, tots dos de Sitges. De l'època del lluïsmes del corral en foren testimonis Jeroni Castelló, estudiant, i Josep Panós, pagès, tots dos del Talladell. En tot moment les actes indiquen que la Sra. Teresa era vídua de Francesc Roger de Llúria; per justificar la seva propietat sobre la casa i corral del carrer d'Agoders, també esmenten que era vídua de Pere Farreny, però curiosament aleshores fan constar que era vídua d'ell en segones núpcies (quan realment era en terceres); i és que ja no semblen tenir en compte que en la seva infantesa la dama havia estat casada amb el pagès Falcó. Quant als Rossinés, cal dir que no eren targarins d'origen, sinó que procedien de Santa Coloma de Queralt. Mateu Rossinés, casat amb Caterina, segurament es va establir a Tàrrega en començar el decenni dels seixanta. Batejà diversos fills a la vila entre 1663 i 1678. Precisament l'any 1678, i de resultes del part del darrer fill, morí sa muller Caterina. En Mateu no es tornà a casar. El seu fill Gabriel, casat amb una tal Teresa (la qual era de Vic), va batejar fills a Tàrrega entre 1681 i 1691. El ferrer Mateu Rossinés va morir a Tàrrega, vidu, l'1 d'agost de 1691. Son fill Gabriel, també ferrer i encara casat, va morir a Tàrrega el 6 de maig de 1694. La seva muller Teresa va morir, vídua, el 16 de març de 1698, sempre a Tàrrega. Continuà la nissaga un fill del Gabriel, de nom també Gabriel, el qual a les estimes de 1704 apareixia en possessió de la casa del carrer d'Agoders, casa que sens dubte era important, perquè aleshores la van valorar en 700 lliures. Posteriorment, aquella casa va ser del doctor en Drets Benet Collell, instal·lat a Tàrrega i destacat partidari dels borbònics. Al cadastre de 1716, aquest Benet Collell apareixia posseïent efectivament l'esmentat immoble, que aleshores tenia les següents afrontacions: a l'est, corral de Francesc de Grimau; al sud, mur de la vila; a l'oest, misser Roc Garau; i al nord, carrer d'Agoders. Benet Collell, però, no ocupava la casa, que llavors era deshabitada; ell vivia, de franc, a la casa del costat, la del noble Francesc de Grimau i de Corbera (que residia a Barcelona). AHCT, FMT, *Llibre de les estimes 1704*, f. 47; *Llibre del cadastre 1716*, fs. 254 i 275.

²³⁷ AHCC, FN, Tàrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1690*, fs. 303v.-305. Foren testimonis Pau Viala, escrivent, i Francesc Massana, sastre, tots dos de Tàrrega. Van donar les 200 lliures a la Sra. Teresa els tres capitans de la comunitat de preveres, que aquell any eren Francesc Pasqual, Francesc Castanyer i Josep Vila. A banda de quitar el censal de 200 lliures a la Sra. Teresa, els Rossinés potser van crear el censal de 300 lliures amb els preveres targarins perquè necessitaven diners per pagar a Benet Verdera el lluïsmes corresponent a la casa del carrer d'Agoders.

²³⁸ AHCC, FN, Tàrrega, N II 16, Francesc Colom, *Manual 1690-1691*, fs. 253v.-255.

²³⁹ AHCC, FN, Tàrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1694-1695*, fs. 148v.-149. El violari havia estat creat el 9 de febrer de 1686, quan el ceriverí Marià de Moixó i Marlés el va contractar amb els dits Castelló, Anguera i Perelló (acte amb el notari de Cervera Joan Montaner). Sobre Marià de Moixó i Marlés i la seva família, *vid.* MOLAS, Pere: «Al servei de la monarquia: els Moixó de Cervera», *Urtx*, núm. 5, 1993, p. 170. L'any 1684, un Isidori Anguera, de la localitat de Miralcamp, fou proposat per ser capità d'una lleva de targarins que haurien d'anar a servir com a soldats en la guerra contra els francesos, però el consell general targarí finalment no el va acceptar. Segarra, *Història de Tàrrega...*, II, p. 164. Entre 1688 i 1690, fou veguer de Tàrrega un Isidor Anguera. En ambdós casos, potser es tracta del mateix personatge que acabem de trobar fent de fermança. Precisament aquest Anguera va substituir en el càrrec de veguer Francesc de Perelló, l'altre fermança.

²⁴⁰ AHCT, FMT, *Llibre de consells 1684-1698*, f. 224. Aquest Anton de Potau era fill de Jaume de Potau, a qui ja coneixem de sobres.

²⁴¹ AHCC, FN, Tàrrega, N II 16, Francesc Colom, *Manual 1690-1691*, fs. 533v.-542 i 558-559. Els altres quatre targarins eren Ramon de Carreres i Reguer, doctor en Drets; Marc Soler, doctor en Medicina; Julià Company, cirurgià; i Roc Fàbrega, pagès. Tots tenien parcel·les regades per la sèquia Condal, com el Sr. Lluís (ell, per part de la seva muller Teresa Valedor).

²⁴² AHCC, FN, Tàrrega, N II 19, Joan Àngel López i Espígol, *Esborrany 1687-1691*, foli sense numerar, acta del 9 de juliol de 1691. Foren testimonis Joan Serra, pagès de Bellpuig, i Jaume Perles, d'Ivars. El Sr. Lluís Roger de Llúria va ser-hi també present. El deganat de Marià Terés va venir lloc entre 1691 i 1693.

²⁴³ Gonzalvo/Farré, «Una destacada família... els Terés», art. cit., p. 100. Marià Terés i Riera va ser batejat a Tàrrega el 30 de gener de 1654. Son germà Baltasar, el 30 de maig de 1660. Podia haver-hi un altre germà viu, Tomàs, batejat el 13 de desembre de 1668, i que no tenim ben conegut. Ja hem esmentat les doloroses morts, en plena joventut (21 anys), de dos altres germans Terés, el Josep i la Dorotea. El prevere Marià va morir el 10 d'agost de 1713, amb 59 anys. Son germà Baltasar no va tenir tanta sort, car va morir bastant abans, el 10 de gener de 1700, amb 31 anys. Fill d'aquest Baltasar Terés i de Teresa Mateu va ser Marià Terés i Mateu, famós notari targarí del segle XVIII.

²⁴⁴ AHCC, FN, Tàrrega, N II 16, Francesc Colom, *Manual 1690-1691*, fs. 657v.-666v.

²⁴⁵ AHCC, FN, Tàrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1691-1692*, fs. 75-76. Foren testimonis de la creació del deute els preveres Jaume Riu, vicari general de Solsona, rector d'Anglesola, i el nostre conegut Marià Terés, beneficiat de Tàrrega (ambdós, doctors en Drets). De la cancel·lació en foren testimonis el pagès Jaume Queraltó, el fuster Francesc Sussens i l'escrivent Simó Vilaltella, tots tres de Tàrrega.

²⁴⁶ AHCC, FN, Tàrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1691-1692*, fs. 76v.-77. Foren testimonis de l'època

el rev. Jaume Ferrer, prevere i beneficiat de Tàrrrega, i Isidre Soler, pagès que vivia a la vila.

²⁴⁷ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1691-1692*, fs. 94v.-97. Foren testimonis Pere Ribera i Silvestre Corberó, pagesos de Tàrrrega.

²⁴⁸ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1691-1692*, f. 302. Foren testimonis Simó Vilaltella, escriptor, i Jaume Gilet, sabater de vell, tots dos residents a Tàrrrega.

²⁴⁹ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1691-1692*, fs. 311-318. De tots aquests actes notarials encadenats en foren testimonis Francesc Porta, argenter de Tàrrrega, i Jeroni Sererols, jove ferret de Calaf. La parcel·la de les Planes, donada pels Calbis, tenia aquestes afrontacions: a l'est, amb terres de la Sra. Teresa Pellicer, vídua de Castelló; al sud, amb terres dels cònjuges Llúria-Valedor; a l'oest, part amb terres que foren del difunt Oleguer Riera (?), pagès, i part amb terres de Jeroni Mateu, pagès; i al nord, amb el Reguer. Quatre jornals i mig d'aquella parcel·la havien estat comprats per Jacint Calbis (el gran) a Simó Vicent, de Robinat, el 22 de març de 1685; la resta de la parcel·la la va comprar als marmessors de Margarida Vergonyós el 21 d'agost de 1685. Pel que fa a la parcel·la de Cercavins, donada pels Llúria-Valedor, tenia aquestes afrontacions: a l'est, amb la sèquia de Cercavins; al sud, amb terres que abans havien estat de Pere Antoni Vergonya, courer (?), i que aleshores posseïa a carta de gràcia el rev. Francesc Solsona, prevere; a l'oest, amb terres de Bonaventura Meià, notari de Tàrrrega; i al nord, amb terres de Francesc Antoni Copons, doctor en Drets. La parcel·la era de Teresa Valedor com a hereva de son pare, el Sr. Joan Àngel Valedor; el marit, Lluís Roger de Llúria, n'era usufructuari pel dot de la muller. El Sr. Joan Àngel havia comprat aquella parcel·la a Joan Barrufet el 23 de setembre de 1660 (acte en poder de Francesc Ferrer, notari de Tàrrrega i posteriorment de Miravet). D'altra banda, el censal de 100 lliures de preu i 5 lliures de pensió anual que el pagès targarí Jaume Escursà va quitar als Llúria-Valedor provenia d'una peça de terra campa situada al terme de Tàrrrega, a la partida de la Quadra de Malpartit, i que aquest Escursà havia comprat a Josep Font, sastre de Tàrrrega; el censal formà part del preu de venda d'aquella parcel·la i es pagava el 21 de setembre. Els Llúria-Valedor el van posseir per la donació que els va fer el matrimoni vilagrassenc Ferrer-Rubiol. A aquests cònjuges vilagrassencs els pertanyia per haver-lo creat al seu favor Josep Font, sastre de Tàrrrega, pel preu de l'esmentada peça de terra, el 2 de novembre de 1683. Per acabar, indicar que en el censal de 100 lliures de preu que els Escursà van crear a favor de la comunitat de preveres de Tàrrrega (censal creat per poder quitar el censal d'ídèntic valor que havia anat a parar als Llúria-Valedor) el fermaça dels Escursà era el mateix Lluís Roger de Llúria.

²⁵⁰ AHCT, FMT, *Llibre de consells 1684-1698*, f. 257v.

²⁵¹ AHCT, FMT, *Llibre de consells 1684-1698*, f. 258.

²⁵² AHCC, FN, Tàrrrega, N II 18, Galderic Soler, *Manual 1693*, fs. 34v.-36v. Foren testimonis Joaquim Planes i Damià Borràs, apotecaris de Tàrrrega. Pel sud, la parcel·la donada afrontava amb una sèquia «per la qual se regue dita pesa de terra».

²⁵³ AHCT, FMT, *Llibre de consells 1684-1698*, fs. 262-263.

²⁵⁴ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 18, Galderic Soler, *Manual 1693*, fs. 308-310v. Foren testimonis d'aquella època Pere Serra i Joan Blanch, pagesos de Mont-roig, que en aquell moment es trobaven a Tàrrrega. Els Anguera, residents a Miralcamp, havien tingut des de feia anys molta relació amb Tàrrrega i, com l'Andreu Castelló, s'havien acabat establint a la capital urgellenca. Sembla que era l'Isidori Anguera fill qui l'any 1684 va

intentar ser capità de la lleva de soldats que Tàrrrega havia d'enviar a la guerra contra els francesos, i qui va fer de veguer de la vegueria targarina entre 1688 i 1690. El 6 d'octubre de 1691, morí a Tàrrrega la Sra. Càndida Perles, vídua del Sr. Isidori Anguera, de Miralcamp (el gran). El 21 d'abril de 1692, morí a Tàrrrega el Sr. Isidori Anguera, pagès (el jove). APT, *Llibre d'òbits 1605-1730*, fs. 145 i 147. La Càndida Perles, vídua d'Anguera, morta a Tàrrrega el 1691 era l'antiga padrina de bateig de la Sra. Teresa.

²⁵⁵ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1692-1693*, fs. 214v.-224. En foren testimonis el rev. Josep Lleopart, doctor en Drets, prevere i beneficiat de l'església de Sant Just i Sant Pastor de Barcelona, i Josep Prats, «*cerecordarius*» de Tàrrrega. A l'Audiència, el plet es portava davant el conseller Rafael Nabona, doctor de l'Audiència; l'escriptor era el notari Pasqual Abrell.

²⁵⁶ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1693-1694*, fs. 50v.-51. Foren testimonis Francesc Gener i Simó Vilaltella, aquest darrer escriptor de Tàrrrega.

²⁵⁷ APT, *Llibre d'òbits 1605-1730*, f. 158.

²⁵⁸ AHCT, FMT, *Llibre de consells 1684-1698*, fs. 304-304v.

²⁵⁹ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1693-1694*, f. 256v. Foren testimonis de l'època Francesc Vernet, pastor, i Francesc Armengol, jove aromatari de Tàrrrega.

²⁶⁰ AHCT, FMT, *Llibre de consells 1684-1698*, fs. 307v.-308.

²⁶¹ AHCT, FMT, *Llibre de consells 1684-1698*, f. 311.

²⁶² Tenia també una germana, Serafina Esquerrer i Roset, contra la qual acabaria pledejant. Coneixem tot això per referències documentals posteriors. AHCC, FN, Bellpuig, N IV 9, Joaquim Rossell, *Manual 1706-1707*, fs. 311v.-313v.

²⁶³ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1694-1695*, fs. 117v.-118. Foren testimonis Francesc Porta, argenter, i Francesc Cardet, pagès, tots dos de Tàrrrega.

²⁶⁴ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1694-1695*, fs. 148v.-150. Foren testimonis de l'època Benet Collell, doctor en Drets, i Francesc Çanou, sabater, tots dos domiciliats a Tàrrrega. Les 611 lliures, 17 sous i 6 diners que en total es van pagar foren donades, en nom de la vídua Castelló, per Pere Monfar, candeler de cera de Tàrrrega; 400 lliures corresponien a diners del difunt Andreu Castelló i la resta eren diners de la pròpia vídua. No sabem quan va morir l'Andreu Castelló.

²⁶⁵ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 16, Francesc Colom, *Manual 1694-1695*, quadernet 14, sense foliar; quan el vaig consultar, aquest quadernet era amb documentació del notari Galderic Soler. Foren testimonis de l'acte notarial Joaquim Borràs, professor de Lleis, i Jaume Escursà, pagès, tots dos de Tàrrrega. El Joaquim Borràs era un fill del difunt Tomàs Borràs i de Josepa Riera, la germana de la Sra. Teresa; per tant, era nebot de la nostra protagonista i cosí germà de la seva filla Antònia; es tractava d'un xicot de 22 anys. En aquella època, a Tàrrrega hi havia tres nissagues Borràs, que eren diferenciades pel carrer on tenien la casa. Aquests Borràs emparentats amb la Sra. Teresa tenien la casa al carrer del Carme. Germans del Joaquim i, per tant, també nebots de la Sra. Teresa eren l'Anton (que seria capellà), la Teresa (que es casaria al poble de Bellver de Sió) i la Gertrudis (casada amb un altre Borràs de Tàrrrega). Així mateix, hi havia aleshores un altre nebot Borràs, en Josep, que tenia pocs anys d'edat, però aquest nen moriria uns mesos després. PLANES, Josep M.: «Els Borràs de Tàrrrega (ss. XVII-XVIII)», *Urtx*, núm. 3, 1991, ps. 174-175. Diguem de passada que el Joaquim Borràs i Riera acabaria deixant de banda els estudis jurídics i

uns anys més endavant optaria per la carrera militar; en concret, l'hem trobat com a alferes reformat del terç de Milà. És indubtable que l'interès per la milícia havia arrelat amb força en aquella família.

²⁶⁶ AHCT, FMT, *Llibre de consells 1684-1698*, fs. 382-382v.; *Llibre de consells 1698-1715*, full volander. La carta del Sr. Lluís fou datada a Barcelona el 6 d'abril de 1697.

²⁶⁷ Piquer, *Abaciologi...*, p. 283. PIQUER, Josep Joan: «Les ordenances de la vila de Vallbona a les darreries del segle XVII», *Ilerda*, XXXIX, 1978, p. 90.

²⁶⁸ AHCC, FN, Cervera, N I 103, Joan Montaner (burgès), *Manual 1696-1697*, fs. 462-463. Foren testimonis d'aquell acte de procura el noble Manuel de Meca i Berardo i el metge Josep Vila, tots dos residents a Cervera.

²⁶⁹ AHCC, FN, Cervera, N I 103, Joan Montaner (burgès), *Manual 1697-1698*, fs. 649-651v. Foren testimonis de l'acte de procura Pere Guardiet, que era al servei del noble Ignasi de Vilalba i Meca, resident a Cervera; Tomàs Marrades, pagès de Granyena; i Josep Montaner i Nuix, burgès i notari de Cervera.

²⁷⁰ AHCC, FN, Cervera, N I 103, Joan Montaner (burgès), *Manual 1698-1699*, fs. 1.029v.-1.031v. Foren testimonis de l'acte de procura els notaris cerverins Josep Montaner i Nuix i Cristòfol Nuix i Compte. L'objectiu de la caució era desfer el segrest que havia fet l'Audiència dels béns i heretat del difunt Miquel de Sabater (el menor), noble, el qual havia residit a Cervera. Sobre Bru de Cardona, que era de Tamarit de Llúria i estigué casat amb una Folcràs, *vid. Albertí*, «Esquema històric...», ps. 76-80.

²⁷¹ AHCC, FN, Cervera, N I 103, Joan Montaner (burgès), *Manual 1700-1701*, fs. 494v.-495v.

²⁷² Durant la segona meitat del segle XVII, va ser monja a Vallbona una Maria Eusèbia de Cortit i de Llúria. Altres dones de la nissaga Cortit també foren monges en aquell convent durant la primera meitat del segle XVII. Piquer, *Abaciologi...*, ps. 269-274. Els Cortit, doncs, tenien la mateixa tirada que els Llúria a enviar les noies al cenobi.

²⁷³ AHCC, FN, Cervera, N I 103, Joan Montaner (burgès), *Manual 1701-1702*, f. 461v. No en sabem més detalls, perquè la resta de la procura fou anotada al llibre del notariat, que no tenim a l'abast.

²⁷⁴ AHCC, FN, Cervera, N I 103, Joan Montaner (burgès), *Manual 1703-1704*, fs. 687v.-689v. Foren testimonis els cerverins Francesc Montaner i Nuix, burgès honrat de Perpinyà i doctor en Drets, i Cristòfol Nuix i Compte, notari.

²⁷⁵ APT, *Llibre de casaments 1652-1733*, fs. 121-121v. Anton Desvalls era cunyat del nuvi. Francesc de Perelló era cunyat de la núvia. Marià Terés era cosí germà de la núvia.

²⁷⁶ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 20, Antoni Lloses, *Manual 1696-1697*, fs. 78-78v. i 137v.-138. Apareixen els mateixos testimonis en cada cas: el rev. Josep Serra, prevere, doctor en Drets, i Joan Baptista Tàpies i de Solà, doctor en Drets, tots dos domiciliats a la vila de Bellpuig.

²⁷⁷ MESTRE, Esteve: «Documents sobre Ivars d'Urgell», *Miscel·lània d'Estudis sobre la Plana de l'Urgell*, núm. 6 dels *Quaderns de «El Pregoner d'Urgell»*, 1991, ps. 15-17.

²⁷⁸ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 14, Bonaventura Meia, *Manual 1673-1676*, fs. 48v.-49 de 1675.

²⁷⁹ LLOBET, Josep M.: «Documents sobre la fabricació d'un orgue per a l'església parroquial de Bellpuig (1686-1688)», *Miscel·lània d'Estudis*, núm. 13 dels *Quaderns de «El Pregoner d'Urgell»*, 2000, ps. 18-20.

²⁸⁰ TORRES, Jaume: «El capbreu de la vila de Bellpuig del 1696», *Miscel·lània d'Estudis. Economia, vida i societat*, núm. 9 dels *Quaderns de «El Pregoner d'Urgell»*, 1996, ps. 44 i 50.

²⁸¹ AHCC, FN, Bellpuig, N IV 10, Joan de Serra, *Testaments 1693-1722*, testament núm. 16 de la primera part.

²⁸² Durant el segle XVII, els Alegre de Barcelona van enllaçar amb els Francolí; posteriorment, i a través d'aquests, enllaçarien també amb els Moixó i amb els Montaner de Cervera. Una Ignàsia Alegre es va casar amb Josep de Francolí i Magarola; van residir a Barcelona. Una filla d'aquest matrimoni, Francesca, es va casar amb Francesc de Moixó i Peguera, domiciliat a Cervera. L'any 1725, la Sra. Francesca ja era vídua del Sr. Francesc de Moixó i va fer testament. Aleshores encara tenia els pares vius, i de fet a son pare el nomenà marmessor; també va fer marmessor un germà, Anton de Francolí i Alegre. Ella no podia ser molt gran, perquè esperava un fill, però estava malalta al llit. Tenia molts altres fills: Francesc de Paula, Agustí, Tomàs d'Aquino, Gertrudis, Francesca i Teresa. Una altra filla del matrimoni barceloní Francolí-Alegre es va casar igualment a Cervera, en el seu cas amb Bonaventura de Montaner i de Valls. Es tractava d'Ignàsia de Francolí i Alegre. L'any 1739, el seu marit, el cerverí Bonaventura de Montaner i Valls, va fer testament. Entre altres marmessors, la va designar a ella, així com també als dos sogres, Josep de Francolí i Ignàsia d'Alegre, que encara vivien aleshores. Una altra de les marmessores era Francesca de Francolí, vídua de Moixó, germana de la Ignàsia i cunyada del testador (per tant, aquesta dona va superar la crisi que havia tingut l'any 1725). No s'esmenten fills de Bonaventura de Montaner i Ignàsia de Francolí. AHCC, FN, Cervera, N I 116, Ambrós Copons, *Testaments 1717-1759*, fs. 32-35v. i 142-147.

²⁸³ AHCT, FMT, *Llibre de consells 1684-1698*, fs. 401v.-402v. La «víctima» d'aquell incident era Joan Çanou i Agramunt, ciutadà honrat de Barcelona. Batejat a Tàrrrega el 5 d'abril de 1674, havia estat fill d'Antoni Joan Çanou i de Francesca Agramunt. Els seus pares van morir aviat i ell va quedar orfe a una curta edat. Això el va obligar a espavilar-se. Es va casar molt jove, amb tan sols 16 anys, el 4 d'abril de 1690 (que seria el dia del seu aniversari); la seva dona, Anna Riu, era de Manresa, filla d'un metge; era germana de Jaume Riu, el rector d'Anglesola, a qui ja hem trobat citat en altres indrets. Prohom abans d'hora i personatge decidit, l'ambiciós Joan Çanou no va tenir gaire sort a la vida. Va morir el 22 d'agost de 1702, quan tenia 28 anys. La seva esposa el va sobreviure molt temps i va morir a Tàrrrega, vídua, el 24 de març de 1731.

²⁸⁴ AHCC, FN, Tàrrrega, N II 16, Francesc Colom, *Manual 1698-1699*, fs. 321v.-336 i 995v.-999. Foren testimonis de la procura feta a Barcelona (per cert, el prevere Marià Terés no hi va ser present) dues persones que estaven al servei del matrimoni Alegre-Llúria, o, com diu l'acta, que eren de la seva «família»: Jaume Sopena i Josep Monroig; també hi intervingué Francesc Torres (el menor), notari de Barcelona. Foren testimonis de l'acte notarial que enregistrava la venda de les cases Ramon Terés, escrivent (i que aviat seria notari de Tàrrrega), i Gaspar Grau, pagès que vivia al mas Mosco, del terme de Selvanera. Al document no s'estan de recordar que les cases havien estat comprades pel comissari general Joan Àngel Valedor, l'abril de 1657, a Sebastià Matteu, pagès de Montornès. Els administradors de l'hospital de pobres de Tàrrrega, que van donar l'aprovació a la venda dels immobles, eren Francesc Antoni Copons (doctor en Drets), Julià Companys (cirurgià), Joan Çanou (ciutadà honrat de Barcelona) i Roc Garrau (batxiller en Lleis). Els capitans de la comunitat de preveres de Tàrrrega, que també van donar l'aprovació a la venda, eren els beneficiats Jaume Joan Esquerrer, Josep Boleda i Egidi Pejuan. Els testimonis de l'acte de procura fet pel metge Marc Soler van

ser Ramon Pomes, escriptent, i Francesc Armengol, aromatarí, tots dos de Tàrraga. Finalment, de l'acte d'aprovació de la venda concedit per la Sra. Teresa el mes de novembre, en foren testimonis totes aquestes persones: el rev. Antoni Peiró, prevere i beneficiat de Tàrraga; Josep Monner, negociant de Barcelona; Francesc Cervera, notari de Barcelona; i Francesc Busquets, notari de Barcelona i escrivà jurat de la cúria del veguer de Barcelona, el qual «*in his vigore littere missive interfuit*».

²⁸⁵ AHCT, FMT, *Llibre de les estimes 1704*, fs. 12v.-13; *Llibre del cadastre 1716*, f. 253v. L'any 1704, el metge Marc Soler tenia una altra casa al carrer Major, després alienada. Tant el 1704 com el 1716, aquest personatge tenia moltes peces de terra al terme targari.

²⁸⁶ AHCT, FMT, *Llibre de les estimes 1704*, fs. 12v.-13; *Llibre del cadastre 1716*, fs. 253v.-254.

²⁸⁷ AHCC, FN, Tàrraga, N II 18, Galderic Soler, *Manual 1699-1701*, fs. 83v.-85v. de 1700. Foren testimonis d'aquella època el rev. Francesc Solsona, prevere, i Marc Soler, doctor en Medicina, tots dos de Tàrraga. El rector anglesolí Jaume Riu havia estat designat procurador del convent de monges de Sant Jeroni de Barcelona el 23 de juliol de 1697, amb acte fet pel notari barceloní Antoni Navarro.

²⁸⁸ AHCC, FN, Bellpuig, N IV 10, Joan de Serra, *Manual 1702-1703*, fs. 662v.-664v. Foren testimonis d'aquesta declaració, feta el 27 de novembre de 1703, Lluís Pons i Gabriel Graells, pagesos del Poal que havien anat a la casa del senyor per arranjar temes econòmics particulars. Llegint l'acta notarial, es capta perfectament la irritació que sentia la jove de cal Desvallés en fer la seva declaració al notari.

²⁸⁹ AHCC, FN, Bellpuig, N IV 10, Joan de Serra, *Testaments 1693-1704 i 1699-1722*, fs. 10v.-14 de la segona part del volum. Foren testimonis el rev. Francesc Serra, doctor en Drets, prevere i beneficiat de Bellpuig (i administrador del Sr. Ignasi Baltasar quan aquest no era a la vila), i Marc Soler, doctor en Medicina de Tàrraga (el comprador de cal Valedor, tres anys enrere).

²⁹⁰ AHCC, FN, Bellpuig, N IV 9, Joaquim Rossell, *Manual 1704*, folis sense numerar, acta del dia 1 de desembre de 1704. Es tracta d'una declaració feta posteriorment (gairebé dos anys després), a instància de la comunitat de preveres local. Aquell gener del 1703, assistiren a la reunió, a banda d'Ignasi Baltasar d'Alegre, els paers bellpugencs Antoni Joan Germà i Bernabé Forcada, el notari i síndic municipal Joan Serra, i el prevere Joan Alsina. La reunió es va celebrar a la casa del prevere Alsina.

²⁹¹ AHCC, FN, Bellpuig, N IV 10, Joan de Serra, *Manual 1702-1703*, fs. 352-354. Foren testimonis Pere Denjaume, pagès de Bellpuig; Baptista Saltó, pagès de Llorenç de les Monges; i el rev. Llorenç Calbis, prevere i notari de Bellpuig. El beneficiat Francesc Serra havia estat designat procurador i administrador pel Sr. Alegre el 10 d'agost de 1697.

²⁹² AHCC, FN, Bellpuig, N IV 10, Joan de Serra, *Manual 1702-1703*, fs. 376v.-380. Foren testimonis Fèlix Baget, pagès, que formava part de la «família» del Sr. Ignasi Baltasar d'Alegre, i Marià Guasch, teixidor de lli de Bellpuig. A Vallverd, que encara no era formalment un poble, s'estaven construint aleshores diverses cases al voltant de l'església.

²⁹³ AHCC, FN, Tàrraga, N II 21, Ramon Terés, *Manual 1702-1703*, fs. 342v.-344v. Foren testimonis Joan Teixidor, clergue de Bellpuig, i Jeroni Molner, ferrer de Tàrraga.

²⁹⁴ APT, *Llibre de baptismes 1690-1715*, f. 129v. La va batejar, amb llicència del rector, Marià Terés i Riera,

prevere i beneficiat de la parroquial targarina, cosí germà de la Sra. Antònia.

²⁹⁵ AHCC, FN, Bellpuig, N IV 9, Joaquim Rossell, *Manual 1704*, folis sense numerar, acta del 12 de desembre. Foren testimonis Anton Roserol, mestre de cases amb domicili a Bellpuig, i Felip Bonet, pagès de Verdú. La localitat de Meranges es troba situada a la Cerdanya, prop la frontera francesa. A l'acta, el nom apareix escrit com a Maranyes.

²⁹⁶ AHCC, FN, Bellpuig, N IV 9, Joaquim Rossell, *Manual 1704-1705*, fs. 200-201. Foren testimonis els nobles Joan Baptista de Tàpies i de Solà, i Francesc d'Àger, tots dos domiciliats a Bellpuig.

²⁹⁷ AHCC, FN, Bellpuig, N IV 9, Joaquim Rossell, *Manual 1704-1705*, f. 305. Foren testimonis el prevere i doctor Francesc Serra, l'advocat Joan Baptista Pasqual i el notari Antoni Rossell, tots tres de Bellpuig.

²⁹⁸ AHCC, FN, Bellpuig, N IV 10, Joan de Serra, *Manual 1704-1705*, fs. 167-171. Els arrendataris de les herbes de Gimenells foren dos ramaders aragonesos: Francesc Barrau, del castell d'Ansiles (?), i Joan Antoni Barrera, del castell de Cerler (bisbat de Barbastro).

²⁹⁹ AHCC, FN, Bellpuig, N IV 9, Joaquim Rossell, *Manual 1704-1705*, fs. 397v.-398v. Foren testimonis el noble Joan Baptista Tàpies i de Solà i el clergue Joan Teixidor, tots dos de Bellpuig.

³⁰⁰ AHCC, FN, Bellpuig, N IV 10, Joan de Serra, *Manual 1705-1706*, fs. 111-112v. Foren testimonis d'aquell acte de procura els bellpugencs Francesc Serra, serraller, i Joan Flores i Rius, pagès.

³⁰¹ AHCT, FMT, *Llibre de les estimes 1704*, f. 96.

³⁰² AHCT, FMT, *Llibre del cadastre 1716*, fs. 311-312v.

³⁰³ AHCT, FMT, *Llibre de les estimes 1704*, f. 91.

³⁰⁴ AHCT, FMT, *Llibre del cadastre 1716*, fs. 191v.-192.

³⁰⁵ PORTA, Antoni: *La victòria catalana de 1705*, Barcelona, Pòrtic, col. «Nàrtex», 30, 1984, ps. 291, 438. Porta i altres historiadors diuen que va ser marquès de Granyó. No seria de Granyena?

³⁰⁶ MESTRE, Esteve: «Notícies disperses de la Guerra de Successió (1705-1714)», *El Pregoner d'Urgell*, núm. 195, 21-XI-1987, p. 9.

³⁰⁷ AHCT, FMT, *Llibre de consells 1698-1715*, f. 325v. Segarra, *Història de Tàrraga...*, II, p. 247. També van escriure al seu nou cunyat, Joan de Pinós.

³⁰⁸ AHCC, FN, Bellpuig, N IV 9, Joaquim Rossell, *Manual 1706-1707*, fs. 225v.-227bisv. Foren testimonis Joan Teixidor, pagès de Bellpuig, i Joan Jover, pagès dels Hostalets de Cervera. Consta que s'havia fet inventari dels béns del difunt Ignasi Baltasar d'Alegre. El tutor Antoni de Solà i de Montaner seguia constant amb domicili a Bellpuig. En l'acord d'aquell 29 de març de 1707, una part i l'altra renunciaven a revisar els comptes antics i a reclamar-se coses.

³⁰⁹ Mestre, «Notícies disperses de la Guerra de Successió...», p. 9.

³¹⁰ AHCT, FMT, *Llibre de consells 1698-1715*, f. 394v. Segarra, *Història de Tàrraga...*, II, p. 252. També confiscarien els de Manuel Flix.

³¹¹ Piquer, «Les ordenances de la vila de Vallbona...», p. 90. Piquer, *Abaciologi...*, p. 283.

³¹² AHCC, FN, Cervera, N I 110, Cristòfol Nuix i Compte, *Manual 1715-1717*, fs. 32-33, 63, 88-88v. i 156-158v. de 1716.

³¹³ *Gran Enciclopèdia Catalana*, v. 9, 1976, p. 295.

³¹⁴ AHCT, FMT, *Llibre de les estimes 1704*, fs. 21, 65v. i 98; *Llibre del cadastre 1716*, f. 261. Tant Pere Monfar com Ramon Morlans eren dos bons propietaris i personalitats força destacades a nivell local. Tots dos van ser diverses vegades paers, en el tombant dels segles XVII i XVIII.